

University of Groningen

Atlas van de lokale lasten 2011

Allers, M.A.; Hoeben, C.; Bolt, J.

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

2011

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Allers, M. A., Hoeben, C., & Bolt, J. (2011). *Atlas van de lokale lasten 2011*. COELO.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

University of Groningen

Atlas van de lokale lasten 2006

Allers, Maarten; Hoeben, Corine; Veer, J. Th. van der; Gerritsen, E.; Zeilstra, A.S.; Toolsema, L.A.

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

2006

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Allers, M. A., Hoeben, C., Veer, J. T. V. D., Gerritsen, E., Zeilstra, A. S., & Toolsema, L. A. (2006). Atlas van de lokale lasten 2006. Groningen: COELO.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Inleiding

Atlas

Sinds 1997 brengt de COELO-Atlas van de lokale lasten de belastingen van gemeenten, provincies en waterschappen in kaart. Hierbij ligt de nadruk op de woonlasten voor huishoudens. Voor alle gemeenten worden ozb, rioolheffing en reinigingsheffingen uitgebreid in kaart gebracht: heffingsystematiek, tarieven en kwijschelding. Ook is onderzocht welke gemeenten de hoogste en laagste woonlasten hebben. Hiernaast bevat de atlas onder meer kaarten over de toeristenbelasting, de hondenbelasting en de kosten van paspoorten, rijbewijzen en uittreksels uit de GBA. Nieuw is dit jaar een overzicht van de kosten van bouw/omgevingsvergunningen. Naast de gemeentelijke heffingen zijn de provinciale opcenten en de waterschapsheffingen meegenomen.

Systematiek

Gemeenten kennen soms uiteenlopende tarieven voor verschillende delen van hun grondgebied, als erfenis van gemeentelijke herindelingen. In deze atlas is er daarom voor gekozen zo nodig delen van gemeenten afzonderlijk op te nemen. Ook de Amsterdamse stadsdelen, die verschillende reinigingstarieven kennen, zijn apart opgenomen. De consequentie is dat niet gemeenten maar delen van gemeenten de kleinste eenheden vormen. Het woonlastenoverzicht in de bijlage kent daardoor niet 418 maar 454 (deel-)gemeenten.

Het is helaas niet goed mogelijk de waterschappen net zo uitgebreid te behandelen als de gemeenten. Dit hangt samen met de gecompliceerde heffingsstructuur, waarvan het bijbehorende kaartmateriaal niet digitaal beschikbaar is. Wel is nagegaan waar de waterschapslasten en de som van gemeentelijke en waterschapslasten het hoogst en het laagst zijn.

De gegevens in deze atlas hebben betrekking op het jaar 2011. Bedragen zijn uitgedrukt in euro's per jaar. Lage niveaus worden in blauw afgebeeld; hoge niveaus in rood. Hieraan ligt geen waardeoordeel ten grondslag over de wenselijkheid van bepaalde tariefniveaus of de ontwikkeling daarvan.

Voor details over de precieze berekeningswijze van een en ander wordt verwezen naar de verantwoording achterin deze atlas.

Gegevens

Bij veel gemeenten en andere belangstellenden bestaat de behoefte de precieze tarieven te kennen van bijvoorbeeld omliggende gemeenten. De tarieven van de belangrijkste lokale belastingen zijn daarom terug te vinden op www.coelo.nl.

De gegevens zijn verzameld door middel van jaarlijkse enquêtes onder alle gemeenten, provincies en waterschappen in Nederland. Hoewel er aan het verzamelen en het verwerken van de gegevens de grootst mogelijke aandacht is besteed, leert de ervaring toch dat een dergelijk groot databestand zelden geheel foutloos is. De auteurs houden zich van harte aanbevolen voor eventuele correcties, die meteen op de COELO-website zullen worden verwerkt. Ook inhoudelijke suggesties zijn overigens welkom.

Dank

Aan de totstandkoming van deze atlas hebben veel mensen meegewerkt. Allereerst willen wij de mensen bedanken die onze vragenlijsten hebben ingevuld. Jelmer Berendsen, Jacob Dankert, Romana Dijk, Anton Nanninga, Fleur Ruiterman en Mirjam Zengers hebben geassisteerd bij de dataverzameling en -verificatie. Hendrik Jan IJsinga heeft geholpen met het achterhalen van door waterbedrijven doorberekende precariobedragen. De Unie van Waterschappen is behulpzaam geweest bij het verzamelen van de waterschapsgegevens. De verantwoordelijkheid voor de inhoud van de papieren en de digitale atlas berust uiteraard geheel bij de auteurs.

1.165 euro (Blaricum). De gemiddelde woonlasten liggen op 671 euro. Eénpersoonshuishoudens zijn gemiddeld 70 euro goedkoper uit dan meerpersoonshuishoudens. Net als vorig jaar zijn er maar weinig gemeenten waar huishoudens met een minimuminkomen gemeentelijke belastingen verschuldigd zijn.

Woonlasten inclusief waterschapslasten

Nemen we ook de waterschapslasten mee,³ dan zijn de woonlasten net als in 2010 het laagst in Zevenaar (756 euro). De tweede plek is voor Bunschoten (759 euro). Op de derde plaats staat Beesel met 771 euro. De duurste plek om te wonen is net als in 2010 Blaricum. Hier betaalt het gemiddelde huishouden 1.497 euro per jaar, 1.165 euro aan de gemeente en 331 euro aan het waterschap Amstel, Gooi en Vecht. Op de tweede plaats staat Wassenaar waar een huishouden in totaal 1.408 euro betaalt. Op de derde plaats staat Bergen NH met 1.358 euro.

Netto woonlasten

Het is niet altijd zo dat gemeenten met hoge woonlasten ook veel geld overhouden aan de belastingen die zij van huishoudens innen. Dat komt doordat gemeenten met relatief waardevol onroerend goed binnen hun grenzen een lagere algemene uitkering van het Rijk ontvangen dan andere gemeenten. Zij worden geacht zelf meer belasting te heffen. De netto woonlasten geven een indicatie van het bedrag dat een gemeente per huishouden van de woonlasten overhoudt. De netto woonlasten zijn de woonlasten gecorrigeerd voor de verevening van belastingcapaciteit via de algemene uitkering.

De netto woonlasten zijn het laagst in Ameland (442 euro). De hoogste netto woonlasten heeft Bodegraven-Reeuwijk/Reeuwijk (1.040 euro). Van gemeenten met hoge netto woonlasten die geen bijzondere kostenposten hebben mag worden verwacht dat zij hun inwoners een bovengemiddeld voorzieningenniveau bieden. Is dat niet zo dan wordt er niet efficiënt gewerkt.

Tariefdifferentiatie

Dit jaar voeren 2 gemeenten een gedifferentieerd

tarief in voor de reinigingsheffing. Daardoor woont 19,5 procent van de Nederlanders nu in een gemeente waar de reinigingsheffing (afvalstoffenheffing of reinigingsrecht) afhangt van de hoeveelheid aangeboden huishoudelijk afval (*diftar*). Dat is twee keer zo veel als in het jaar 2000 (9,7 procent). In gemeenten met *diftar* wordt minder afval aangeboden, afhankelijk van het gekozen tariefsysteem.

Ook bij de rioolheffing wordt gebruik gemaakt van (naar watergebruik) gedifferentieerde tarieven (11 procent van de bevolking), maar het effect hiervan is kleiner omdat het waterverbruik minder prijsgevoelig is dan het afvalaanbod.

Heffing voor Bedrijveninvesteringszones (BIZ)

Vanaf mei 2009 mogen gemeenten Bedrijveninvesteringszones instellen. Een BIZ is een afgebakend gebied, waarbinnen ondernemers gezamenlijk investeren in de kwaliteit van hun bedrijfsomgeving. De gemeente stelt hiervoor een heffing in en keert de opbrengst van de heffing uit aan de vereniging of stichting die de activiteiten namens de ondernemers uitvoert. De opbrengst van deze heffing kan bijvoorbeeld worden benut voor het verbeteren van verkeersvoorzieningen, bewegwijzering, groenvoorziening, afvalinzameling, verlichting, schoonmaak, onderhoud, brandveiligheid, graffitiwrijving, extra surveillance, hekwerken en camerabewaking.

Gemeenten als Leiden, Nijmegen, Middelburg en Tilburg kenden al een ondernemersfonds dat via een bestaande lokale belasting (ozb of reclamebelasting) werd gevoed.⁴ Nu kan dit dus via een aparte heffing. Op dit moment kennen 28 gemeenten een of meer BI-zones (kaart 9).

Belastingen komen en gaan

Dit jaar voeren 9 (delen van) gemeenten een toeristenbelasting in. Daar staat tegenover dat 1 andere gemeente de toeristenbelasting juist afschaft. Eén gemeente introduceert een hondenbelasting; 2 gemeenten schaffen deze belasting juist af.

Van de woonlastenheffingen varieert de reinigingsheffing het meest; daarna komt de gemiddelde ozb-aanslag en de rioolheffing. Opgeteld tot de totale woonlasten is de variatie kleiner dan die van de afzonderlijke heffingen. Opvallend is dat tarieven voor eenpersoonshuishoudens meer variëren dan die voor meerpersoonshuishoudens.

De spreiding van de kosten voor een bouwvergunning is niet uitzonderlijk groot - vergelijkbaar met de spreiding van de tarieven van de reinigingsheffing en de hondenbelasting.⁷

Ontwikkeling woonlasten

Inleiding

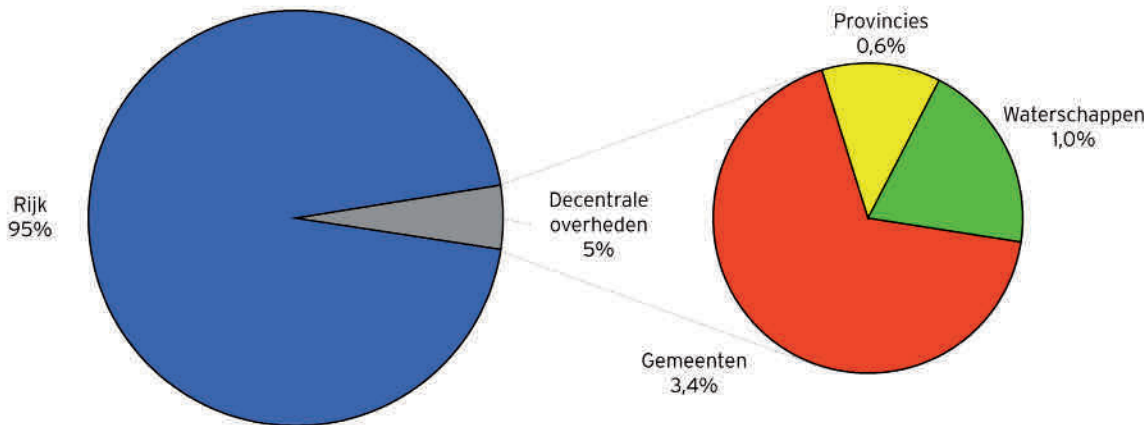
Dit onderdeel schetst een beeld van het niveau, de ontwikkeling en de samenstelling van de gemeentelijke woonlasten sinds 1998, het eerste jaar waarvoor vergelijkbare cijfers bestaan.

Niveau lokale lasten

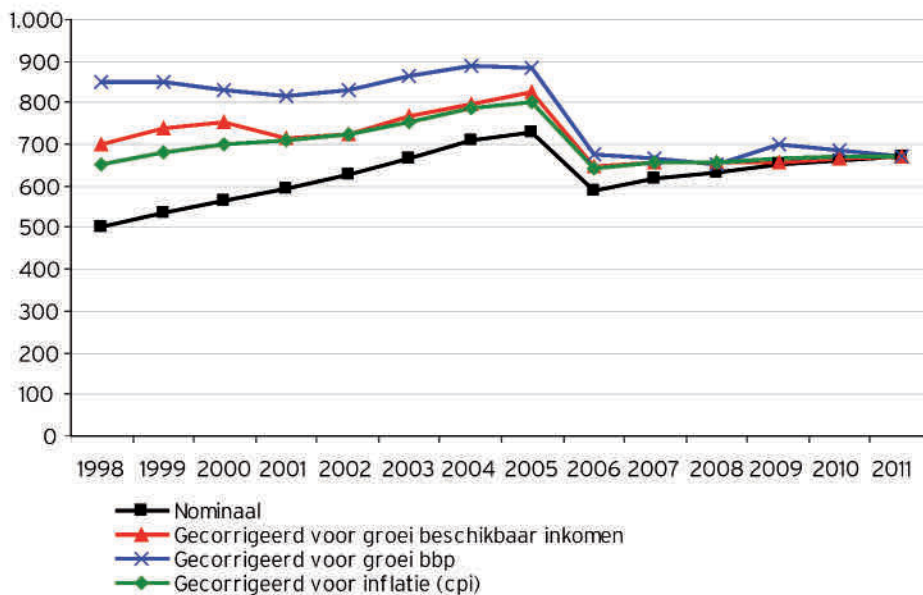
Van elke euro die huishoudens en bedrijven in Nederland aan belastingen en sociale premies betalen gaat ruim drie cent naar de gemeenten (figuur 2). De gemeentelijke lasten zijn dus minder hoog dan wel eens wordt gedacht.

Figuur 3 geeft het niveau van de woonlasten voor huishoudens (ozb, reinigingsheffing en rioolheffing, minus een eventuele heffingskorting)⁹ sinds 1998. Wie naar de nominale cijfers kijkt ziet een stijging

Figuur 2 Belasting- en premieopbrengst naar overheidslaag, 2011⁸

Figuur 3 Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden (euro)

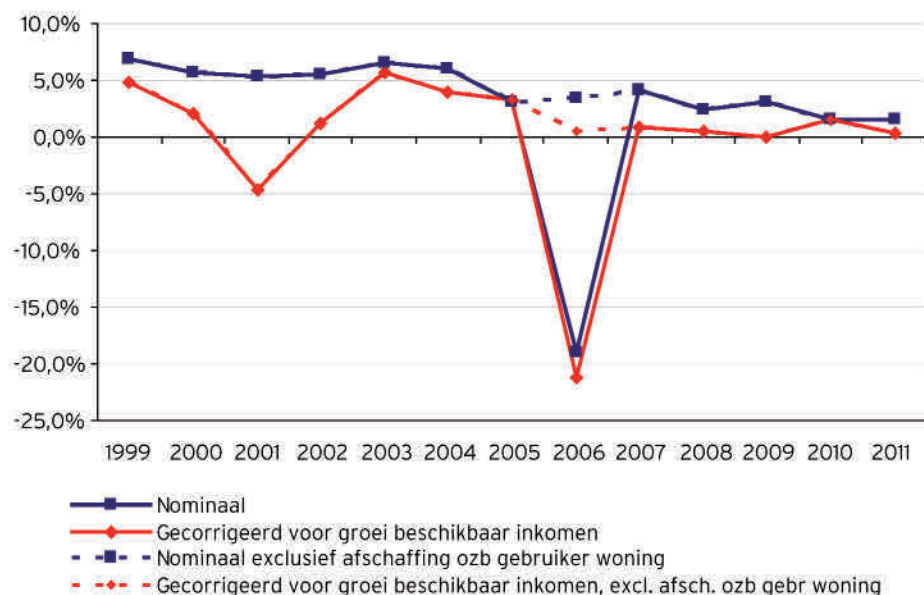

van 500 euro in 1998 tot 731 euro in 2005, waarna de afschaffing van de ozb op het gebruik van woningen leidt tot een daling naar 592 in 2006. Vervolgens stijgen de woonlasten weer, zij het nu minder sterk, tot 671 in 2011. Deze cijfers houden echter geen rekening met de geldontwaarding. Gecorrigeerd voor de inflatie, de groei van het beschikbaar inkomen of de groei van het bbp is de stijging tot 2005 en vanaf 2006 beperkt geweest, zoals de figuur laat zien.

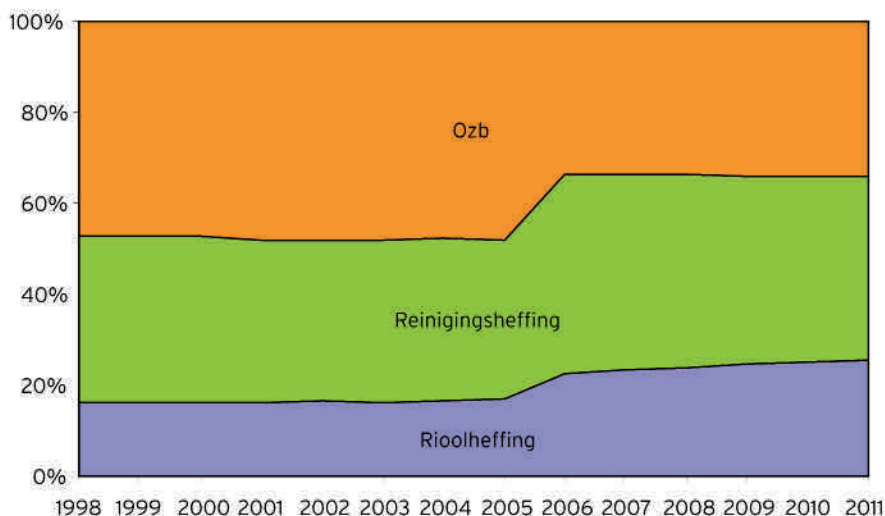
Lastenstijging

Figuur 4 toont de jaarlijkse stijging van de gemeentelijke woonlasten. De nominale groei schommelt in de jaren 1998 - 2004 rond de zes procent. Vanaf 2005 ligt de nominale groei ongeveer half zo hoog (even afgezien van de afschaffing van de gebruikersheffing van de ozb in 2006). In de jaren 2000-2002 lag de voor de inkomensgroei gecorrigeerde lastenstijging aanzienlijk onder de nominale groei, als gevolg van

Figuur 4 Mutatie woonlasten meerpersoonshuishouden

Figuur 5 Samenstelling woonlasten meerpersoonshuishouden

C:\Program Files\MyK\MyK\MyK.exe - /s: /d: /p: /m: /n: /o: /r: /t: /u: /v: /w: /x: /y: /z: /aa: /ab: /ac: /ad: /ae: /af: /ag: /ah: /ai: /aj: /ak: /al: /am: /an: /ao: /ap: /aq: /ar: /as: /at: /au: /av: /aw: /ax: /ay: /az: /ba: /bb: /bc: /bd: /be: /bf: /bg: /bh: /bi: /bj: /bk: /bl: /bm: /bn: /bo: /bp: /bq: /br: /bs: /bt: /bu: /bv: /bw: /bx: /by: /bz: /ca: /cb: /cc: /cd: /ce: /cf: /cg: /ch: /ci: /cj: /ck: /cl: /cm: /cn: /co: /cp: /cq: /cr: /cs: /ct: /cu: /cv: /cw: /cx: /cy: /cz: /da: /db: /dc: /dd: /de: /df: /dg: /dh: /di: /dj: /dk: /dl: /dm: /dn: /do: /dp: /dq: /dr: /ds: /dt: /du: /dv: /dw: /dx: /dy: /dz: /ea: /eb: /ec: /ed: /ee: /ef: /eg: /eh: /ei: /ej: /ek: /el: /em: /en: /eo: /ep: /eq: /er: /es: /et: /eu: /ev: /ew: /ex: /ey: /ez: /fa: /fb: /fc: /fd: /fe: /ff: /fg: /fh: /fi: /fj: /fk: /fl: /fm: /fn: /fo: /fp: /fq: /fr: /fs: /ft: /fu: /fv: /fw: /fx: /fy: /fz: /ga: /gb: /gc: /gd: /ge: /gf: /gg: /gh: /gi: /gj: /gk: /gl: /gm: /gn: /go: /gp: /gq: /gr: /gs: /gt: /gu: /gv: /gw: /gx: /gy: /gz: /ha: /hb: /hc: /hd: /he: /hf: /hg: /hh: /hi: /hj: /hk: /hl: /hm: /hn: /ho: /hp: /hq: /hr: /hs: /ht: /hu: /hv: /hw: /hx: /hy: /hz: /ia: /ib: /ic: /id: /ie: /if: /ig: /ih: /ii: /ij: /ik: /il: /im: /in: /io: /ip: /iq: /ir: /is: /it: /iu: /iv: /iw: /ix: /iy: /iz: /ja: /jb: /jc: /jd: /je: /jf: /jg: /jh: /ji: /jj: /jk: /jl: /jm: /jn: /jo: /jp: /jq: /jr: /js: /jt: /ju: /jv: /jw: /jx: /jy: /jz: /ka: /kb: /kc: /kd: /ke: /kf: /kg: /kh: /ki: /kj: /kk: /kl: /km: /kn: /ko: /kp: /kq: /kr: /ks: /kt: /ku: /kv: /kw: /kx: /ky: /kz: /la: /lb: /lc: /ld: /le: /lf: /lg: /lh: /li: /lj: /lk: /ll: /lm: /ln: /lo: /lp: /lq: /lr: /ls: /lt: /lu: /lv: /lw: /lx: /ly: /lz: /ma: /mb: /mc: /md: /me: /mf: /mg: /mh: /mi: /mj: /mk: /ml: /mm: /mn: /mo: /mp: /mq: /mr: /ms: /mt: /mu: /mv: /mw: /mx: /my: /mz: /na: /nb: /nc: /nd: /ne: /nf: /ng: /nh: /ni: /nj: /nk: /nl: /nm: /nn: /no: /np: /nq: /nr: /ns: /nt: /nu: /nv: /nw: /nx: /ny: /nz: /oa: /ob: /oc: /od: /oe: /of: /og: /oh: /oi: /oj: /ok: /ol: /om: /on: /oo: /op: /oq: /or: /os: /ot: /ou: /ov: /ow: /ox: /oy: /oz: /pa: /pb: /pc: /pd: /pe: /pf: /pg: /ph: /pi: /pj: /pk: /pl: /pm: /pn: /po: /pp: /pq: /pr: /ps: /pt: /pu: /pv: /pw: /px: /py: /pz: /qa: /qb: /qc: /qd: /qe: /qf: /qg: /qh: /qi: /qj: /qk: /ql: /qm: /qn: /qo: /qp: /qq: /qr: /qs: /qt: /qu: /qv: /qw: /qx: /qy: /qz: /ra: /rb: /rc: /rd: /re: /rf: /rg: /rh: /ri: /rj: /rk: /rl: /rm: /rn: /ro: /rp: /rq: /rr: /rs: /rt: /ru: /rv: /rw: /rx: /ry: /rz: /sa: /sb: /sc: /sd: /se: /sf: /sg: /sh: /si: /sj: /sk: /sl: /sm: /sn: /so: /sp: /sq: /sr: /ss: /st: /su: /sv: /sw: /sx: /sy: /sz: /ta: /tb: /tc: /td: /te: /tf: /tg: /th: /ti: /tj: /tk: /tl: /tm: /tn: /to: /tp: /tq: /tr: /ts: /tt: /tu: /tv: /tw: /tx: /ty: /tz: /ua: /ub: /uc: /ud: /ue: /uf: /ug: /uh: /ui: /uj: /uk: /ul: /um: /un: /uo: /up: /uq: /ur: /us: /ut: /uu: /uv: /uw: /ux: /uy: /uz: /va: /vb: /vc: /vd: /ve: /vf: /vg: /vh: /vi: /vj: /vk: /vl: /vm: /vn: /vo: /vp: /vq: /vr: /vs: /vt: /vu: /vv: /vw: /vx: /vy: /vz: /wa: /wb: /wc: /wd: /we: /wf: /wg: /wh: /wi: /wj: /wk: /wl: /wm: /wn: /wo: /wp: /wq: /wr: /ws: /wt: /wu: /wv: /ww: /wx: /wy: /wz: /xa: /xb: /xc: /xd: /xe: /xf: /xg: /xh: /xi: /xj: /xk: /xl: /xm: /xn: /xo: /xp: /xq: /xr: /xs: /xt: /xu: /xv: /xw: /xx: /xy: /xz: /ya: /yb: /yc: /yd: /ye: /yf: /yg: /yh: /yi: /yj: /yk: /yl: /ym: /yn: /yo: /yp: /yq: /yr: /ys: /yt: /yu: /yv: /yw: /yx: /yy: /yz: /za: /zb: /zc: /zd: /ze: /zf: /zg: /zh: /zi: /zj: /zk: /zl: /zm: /zn: /zo: /zp: /zq: /zr: /zs: /zt: /zu: /zv: /zw: /zx: /zy: /zz:

de voorspoedige economische ontwikkeling en van de belastingverlaging in 2001. In de jaren vanaf 2006 is de voor de inkomensgroei gecorrigeerde lastenstijging zeer gering.

Samenstelling woonlasten en toekomstige ontwikkeling

Figuur 5 laat zien dat de samenstelling van de gemeentelijke woonlasten tot 2006 weinig is veranderd. De ozb nam bijna de helft van de woonlasten voor zijn rekening, de reinigingsheffing ruim een derde en de rioolheffing een zesde. Met de afschaffing van de ozb op het gebruik van woningen komt hierin verandering, en daalt het aandeel van de ozb in de woonlasten tot 34 procent. Ook in 2011 ligt dit percentage op 34.

Een andere ontwikkeling, die minder in het oog springt, is de geleidelijke groei van het aandeel van de rioolheffing. Dit is het gevolg van taakuitbreiding (voornamelijk door nieuwe milieuregelgeving op nationaal en Europees niveau) en de noodzaak veel rioleringen te vervangen. Gezien de grote opgaven waarvoor gemeenten nog staan op het gebied van de riolering, valt te verwachten dat de rioolheffing de komende jaren blijft stijgen met percentages die aanzienlijk boven de inflatie uitkomen (zie de tekst bij kaart 23). Voor de gedeeltelijke afschaffing van de ozb in 2006 lag het aandeel van de rioolheffing in de woonlasten op 17 procent, dit jaar is het 25 procent. De stijging van de rioolheffing heeft sindsdien dus een grotere invloed op de groei van de woonlasten. De procentuele woonlastenstijging ligt hierdoor hoger dan zonder afschaffing het geval was geweest.

De stijging van de reinigingsheffing is aanzienlijk geringer dan die van de rioolheffing. De laatste jaren verlagen veel gemeenten hun tarieven zelfs, als gevolg van lagere verwerkingskosten. Dit jaar doen 191 (deel)gemeenten dat.

Hoe kunnen de lasten tussen gemeenten worden vergeleken?

Appels en peren op één lijn

Een van de doelen van deze atlas is het vergelijken van de hoogte van de belastingen in verschillende gemeenten. Dat is niet zo eenvoudig als het lijkt. Zo wordt bijvoorbeeld bij gelijke ozb-tarieven in gemeenten met dure huizen meer ozb betaald dan in gemeenten met goedkope huizen. Verder kan een gemeente met hoge ozb-tarieven weer lage tarieven kennen voor rioolheffing of reinigingsheffing. Ook zijn sommige gemeenten veel meer aangewezen op hun eigen belastinginkomsten dan andere gemeenten, omdat zij een lagere uitkering ontvangen uit het gemeentefonds.

Hoe kunnen lokale lasten nu zinvol worden vergeleken? Wij onderscheiden hierbij twee perspectieven: dat van de belastingbetaler en dat van de gemeente. Voor de belastingbetaler gaat het er in de eerste plaats om hoeveel hij betaalt. Voor de gemeente gaat het er om hoeveel middelen de belastingheffing per saldo oplevert, en dus hoeveel middelen beschikbaar komen om voorzieningen te bekostigen.

Eerst gaan we na hoe de hoogte van de ozb vanuit deze perspectieven kan worden vergeleken. Daarna kijken we naar het geheel van de gemeentelijke woonlasten: ozb, rioolheffing en reinigingsheffing.

Vergelijking hoogte ozb: het perspectief van de belastingbetaler

Om te weten te komen of de ozb in de ene gemeente hoger is dan in de andere heeft het weinig zin om de ozb-tarieven te vergelijken. Immers, lage tarieven kunnen in combinatie met een hoge grondslag best tot een hoge belastingaanslag leiden. Een zelfde soort huis is in de ene gemeente veel duurder dan in de andere. Bovendien staan in de ene gemeente meer villa's dan in de andere. Vanuit het standpunt van de belastingbetaler is de *gemiddelde belastingaanslag* een nuttiger indicator dan het

tarief. Dit is de aanslag voor een woning met een voor de gemeente geldende gemiddelde waarde, ofwel, wat de gemiddelde burger aan ozb betaalt. Omdat niet-woningen zeer divers van aard en waarde zijn is dit concept voor niet-woningen minder geschikt. De gemiddelde ozb-aanslag voor woningen is weergegeven in kaart 7.

Vergelijking hoogte ozb: het perspectief van de gemeente

Vanuit het gezichtspunt van de gemeente moet rekening worden gehouden met iets anders. Gemeenten met veel dure woningen en bedrijfspanden binnen hun grenzen (en dus een grote belastingcapaciteit) ontvangen bij een bepaald ozb-tarief een hogere opbrengst dan gemeenten met minder of met minder dure onroerende zaken. Anders gezegd: gemeenten met veel dure onroerende zaken binnen hun grenzen kunnen met een laag ozb-tarief toch een redelijke opbrengst binnen halen.

De rijksoverheid compenseert gemeenten gedeeltelijk voor dergelijke verschillen door daarmee rekening te houden bij de verdeling van de algemene uitkering die gemeenten ontvangen uit het gemeentefonds. Als het verdeelsysteem van de algemene uitkering de verschillen in belastingcapaciteit volledig zou verevenen, zouden twee gemeenten met dezelfde ozb-tarieven per saldo dezelfde algemene middelen ontvangen (ozb en algemene uitkering opgeteld). De verevening is echter niet volledig.

Doordat niet volledig wordt verevend kunnen gemeenten met bovengemiddelde waarden van onroerende zaken bij een bepaald ozb-tarief over meer algemene middelen beschikken dan gemeenten waar onroerende zaken minder waard zijn. Gemeenten met lage waarden van onroerende zaken kennen dan ook relatief hoge ozb-tarieven.

Om de hoogte van de ozb-tarieven toch te kunnen vergelijken berekenen wij *gestandaardiseerde* tarieven (kaart 8 en kaart 11). Dit zijn de tarieven die de gemeenten bij gelijke opbrengst zouden heffen wanneer ze een gemiddelde belastingcapaciteit hadden gehad (of wanneer de belastingcapaciteit niet gedeeltelijk maar geheel zou worden verevend).

Twee gemeenten met hetzelfde gestandaardiseerde tarief hebben per saldo (dus rekening houdend met de eigeninkomstenmaatstaf) dezelfde ozb-opbrengst per inwoner. Een gemeente met hoge gestandaardiseerde ozb-tarieven kan dus meer voorzieningen bekostigen dan gemiddeld, tenzij het lokale kostenniveau hoger ligt. Enige nuancering is hier wel op zijn plaats; zie daarvoor de paragraaf "Woonlasten: het perspectief van de gemeente" hieronder. In de verantwoording achter in deze atlas staat hoe de gestandaardiseerde tarieven precies worden berekend.

Woonlasten: het perspectief van de belastingbetaler

De hoogte van de ozb kan vanuit het perspectief van de belastingbetaler worden vergeleken aan de hand van de gemiddelde belastingaanslag. Maar, zoals gezegd, de ozb kan hoog zijn terwijl de tarieven voor de rioolheffing of de reinigingsheffing laag zijn, of omgekeerd. Sommige gemeenten bekostigen (een deel van) de kosten van de riolering of de reiniging uit de ozb. Daarom vergelijken we ook het geheel van de gemeentelijke woonlasten: de som van de gemiddelde ozb-aanslag, de rioolheffing en de reinigingsheffing, verminderd met een eventuele heffingskorting. Voor éénpersoonshuishoudens gebeurt dit in kaart 26, voor meerpersoonshuishoudens in kaart 27.

Woonlasten: het perspectief van de gemeente

Doordat gemeenten met dure woningen een lagere algemene uitkering ontvangen uit het gemeentefonds (de rijksoverheid vindt immers dat ze zelf meer belasting kunnen heffen) hebben zij over het algemeen hogere woonlasten, zonder daar meer middelen aan over te houden. Een vergelijking van de woonlasten gaat vanuit gemeentelijk perspectief dus mank. Hiervoor moet de gemiddelde ozb-opbrengst worden gecorrigeerd voor het feit dat verevening van belastingcapaciteit plaatsvindt.

De zo berekende netto woonlasten geven weer wat de gemeente per saldo - dus na rekening te houden met de verevening van belastinggrondslag - overhoudt aan de belastingheffing. De netto woonlasten zijn gedefinieerd als de woonlasten

die er zouden zijn als de belastingcapaciteit niet zou worden verevend. De extra ozb-opbrengst die gemeenten met dure woningen nu nodig hebben om de lagere algemene uitkering te compenseren is van de bruto woonlasten afgetrokken. Bij gemeenten met lage woningwaarden is het profijt van de verevening bij de bruto woonlasten opgeteld.

Als we afzien van verschillen in de kosten van riolering en afvalverwijdering geven de netto woonlasten aan of gemeenten meer of minder te besteden hebben om hun voorzieningenniveau op peil te houden dan andere gemeenten. Verschillen in kosten, behoeften en belastingcapaciteit zijn (in theorie) geëgaliseerd via de verdeling van de algemene uitkering. Gemeenten die dan relatief veel geld binnenkrijgen zouden een relatief hoog voorzieningenniveau moeten hebben. Anders werken ze niet efficiënt.

Een eerste kanttekening hierbij is dat het verdeelsysteem van de algemene uitkering natuurlijk niet perfect is.¹⁰ Verder zijn er verschillen in de kosten van riolering en vuilnisophaal en -verwerking, die tot hogere opbrengsten kunnen nopen.¹¹ Ook is geen rekening gehouden met de belasting op niet-woningen, en kunnen sommige gemeenten vrij gemakkelijk alternatieve geldbronnen aanboren (bijvoorbeeld toeristenbelasting). Er zijn bovendien gemeenten met hoge inkomsten uit rente of dividend. Redenen genoeg dus om verschillen in netto woonlasten voorzichtig te interpreteren.

Samenvatting

Om te kunnen vergelijken in welke gemeente de burger meer of minder aan ozb betaalt kan het beste de gemiddelde ozb-aanslag worden vergeleken. Dit is de aanslag voor een woning met gemiddelde waarde. Om te vergelijken welke gemeente per saldo meer of minder aan de ozb overhoudt is het gestandaardiseerde ozb-tarief een betere maatstaf. Dit is het tarief gecorrigeerd voor het feit dat gemeenten met goedkope woningen hogere tarieven nodig hebben om een bepaalde opbrengst te genereren dan gemeenten met dure woningen. Hoge ozb-tarieven kunnen samengaan met lage tarieven voor andere heffingen. Om te beoordelen in welke gemeente de burger duurder of goedkoper uit is, worden daarom de woonlasten vergeleken.

Belastingen en voorzieningenniveau

Belastingen geven gemeenten de mogelijkheid om de hoogte van het voorzieningenniveau aan te passen aan de plaatselijke wensen en omstandigheden. Maar dat is voor de ene gemeente wel duurder dan voor de andere. Eigenlijk zou dat niet moeten: de rijksoverheid streeft naar een gelijk financieel speelveld (in jargon: het derde aspiratieniveau). Dat is er nu niet, maar het is wel mogelijk dat te bereiken.

Meer uitgeven? Hogere belastingen!

Gemeenten ontvangen het grootste deel van hun inkomsten van de rijksoverheid. De bedragen die zij van het Rijk ontvangen zijn door gemeenten niet of nauwelijks te beïnvloeden. Daarnaast hebben gemeenten verschillende soorten eigen inkomsten, bijvoorbeeld uit grondexploitatie. Ook die inkomsten worden vaak voor een groot deel door externe factoren bepaald. Wanneer een gemeente meer te besteden wil hebben staat vaak maar één weg open: het verhogen van de belastingen. Het kan ook omgekeerd: door minder uit te geven kan de belasting omlaag.

Meestal alleen ozb relevant

Gemeenten mogen slechts een beperkt aantal in de wet vastgelegde belastingen heffen. De meeste daarvan leveren maar weinig op (baatbelasting, hondenbelasting). De parkeerbelasting heeft naar verhouding wel een hoge opbrengst, maar die wordt voor een groot deel weer gebruikt voor het parkeerbeleid zelf (voor parkeerwachters bijvoorbeeld). Ook kan het tarief niet te hoog worden omdat dan de plaatselijke middenstand zijn clientèle verliest.

Voor sommige gemeenten (zoals de waddeneilanden) is de toeristenbelasting een belangrijke inkomstenbron, maar dat zijn uitzonderingen. Grosso modo is de onroerendezaakbelasting (ozb) daarom de enige belasting die gemeenten in staat stelt binnen zekere grenzen zelf de hoogte van hun inkomsten - en dus hun uitgaven - te bepalen. Maar dat levert niet overal evenveel op.

Verhoging ozb-tarief levert niet overal evenveel op

Gemeenten kiezen het belastingtarief dat past bij het door hen gewenste uitgavenniveau. Daarbij moeten ze rekening houden met hun belastingcapaciteit. In de ene gemeente zijn onroerende zaken nu eenmaal meer waard dan in de andere. Ook staan in sommige gemeenten veel meer bedrijfspanden dan in andere gemeenten. Deze verschillen in belastingcapaciteit hebben tot gevolg dat een bepaald ozb-tarief, per inwoner gemeten, in elke gemeente weer een andere opbrengst oplevert.

Voorzieningen niet overal even duur

Daar komt nog iets bij. Een hoge belastingopbrengst garandeert geen hoog voorzieningenniveau, terwijl omgekeerd soms veel voorzieningen kunnen worden geleverd met weinig belastinggeld. Dat hangt af van de kosten per eenheid. Hoe hoger die kosten, hoe lager het voorzieningenniveau per euro aan uitgaven. Hoge kosten kunnen samenhangen met de omvang van de doelgroep (veel of weinig schoolgaande kinderen) of met fysieke omstandigheden (een verzakkende bodem die de rioleringskosten opjaagt).

Gevolg: meer of minder waar voor je belastinggeld

Voor een bepaalde verhoging van het voorzieningenniveau moet de ene gemeente het ozb-tarief dus meer verhogen dan de andere. Gemeenten van het type Rotterdam (kleine belastingcapaciteit, hoge kosten) kunnen met eenzelfde belastingverhoging veel minder extra voorzieningen bekostigen dan gemeenten van het type Blaricum (grote belastingcapaciteit, lage kosten). Er is dus niet "voor alle gemeenten in gelijke mate ruimte om verschillen in eigen voorkeuren ten aanzien van voorzieningenniveau en lastendruk tot uitdrukking te brengen". Dat wordt wel voorgeschreven door de Memorie van Toelichting bij de Financiële-verhoudingswet, waaruit dit citaat afkomstig is.

Verschillen worden beperkt verevend

De Financiële-verhoudingswet regelt dat verschillen tussen gemeenten in belastingcapaciteit en in de kosten van voorzieningen voor een groot deel worden verevend. Dit streven staat bekend als het "derde aspiratieniveau".¹² Dit gebeurt via de verdeling van de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Die verevening heeft echter alleen betrekking op het *standaard* voorzieningenniveau. Dat is het voorzieningenniveau dat gemeenten kunnen bekostigen als zij een standaard ozb-tarief heffen: het rezentarief. Bij dat tarief kunnen zij allemaal - in theorie althans, het verdeelsysteem is natuurlijk niet perfect - hetzelfde voorzieningenniveau bekostigen.

Willen zij echter een afwijkend voorzieningenniveau, en kiezen zij voor een hoger tarief, dan levert dat in de ene gemeente meer op aan voorzieningen dan in de andere. Omgekeerd maakt een keuze voor een lager voorzieningenniveau in de ene gemeente een grotere tariefverlaging mogelijk dan in de andere.

Oplossing

Deze situatie is het gevolg van de gemaakte keuze voor het bestaande verdeelsysteem van de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Uit recent onderzoek blijkt dat dit systeem zo kan worden aangepast dat het voorzieningenniveau dat bij elk belastingtarief kan worden bekostigd voor alle gemeenten wel gelijk is.¹³ En niet, zoals nu, alleen bij hantering van het rezentarief.

Dit vereist geen nieuw onderzoek naar verdeelmaatstaven. De bestaande verdeelmaatstaven kunnen worden gehandhaafd. Alleen verandert de manier waarop daarmee de uitkeringen worden berekend. Voor gemeenten die het rezentarief hanteren verandert er niets. Andere gemeenten ontvangen een hogere of lagere uitkering, afhankelijk van hun voorzieningencapaciteit (de verhouding tussen belastingcapaciteit en kosten van voorzieningen) en van het gekozen belastingtarief.

Huidige uitgangspunten conflicteren

Dat laatste is nieuw. Bij het bestaande systeem

kunnen gemeenten de hoogte van de door hen ontvangen uitkering niet beïnvloeden. Dit is een van de uitgangspunten van het bestaande stelsel. Dit uitgangspunt is echter principiële in strijd met het derde aspiratieniveau. Alleen door de uitkering mede afhankelijk te maken van het gekozen belastingtarief kan rekening worden gehouden met het feit dat de ene gemeente met een tariefverhoging meer extra voorzieningen kan bekostigen dan de andere.¹⁴

Gevolgen

Rotterdam heeft thans een iets lager voorzieningenniveau dan Blaricum, terwijl het belastingtarief in Rotterdam ruim 60 procent hoger ligt. Na de hier voorgestelde aanpassing van het verdeelsysteem van de algemene uitkering uit het gemeentefonds kunnen alle gemeenten bij een bepaald belastingtarief een even hoog voorzieningenniveau bekostigen. Rotterdam zou de ozb kunnen verlagen, zonder het voorzieningenniveau aan te tasten.¹⁵ Wat ook kan is het voorzieningenniveau uitbreiden zonder de belasting te verhogen. Blaricum zou moeten bezuinigen, of voor hogere een belasting moeten kiezen.

De kaart hieronder laat zien met hoeveel procent elke gemeente de ozb-tarieven zou veranderen wanneer het verdeelsysteem zou worden aangepast, en elke gemeente ervoor zou kiezen het bestaande voorzieningenniveau te handhaven. Het gaat hierbij soms om aanzienlijke percentages. Aan de ene kant is dat een belemmering om deze verandering door te voeren. Aan de andere kant geeft dit aan hoe ver de huidige verdeling af ligt van het officiële uitgangspunt - het derde aspiratieniveau.

1 Gemeentelijke herindeling en artikel 12-status

Gemeentelijk herindeling

Van 2010 op 2011 is het aantal gemeenten met twaalf afgenomen tot 418. Op de kaart hiernaast zijn de gemeenten ingekleurd die de afgelopen jaren zijn heringedeeld.

Sommige heringedeelde gemeenten hanteren voor een aantal gemeentelijke belastingen nog verschillende tarieven in de territoria van de opgeheven gemeenten. Ook de Amsterdamse stadsdelen kennen verschillende belastingtarieven. In deze uitgave worden daarom de binnengemeentelijke tariefgebieden afzonderlijk weergegeven. De relevante binnengrenzen zijn op de kaart hiernaast wit ingetekend.

De 14 Amsterdamse stadsdelen zijn op 1 mei 2010 heringedeeld tot 8 nieuwe.

Artikel 12

Gemeenten die in ernstige financiële problemen verkeren, kunnen op grond van artikel 12 van de Financiële-verhoudingswet een aanvullende uitkering aanvragen. Dit kan als de algemene middelen van de gemeente aanmerkelijk en structureel tekortschieten om in de noodzakelijke behoeften te voorzien, terwijl de eigen inkomsten zich op een redelijk peil bevinden. Dit laatste betekent (in 2011) concreet dat reinigingsheffing en rioolheffing kostendekkend moeten zijn, dat het gewogen gemiddelde ozb-tarief ten minste 0,1201 procent van de woz-waarde moet bedragen, en de rioolheffing ten minste 175,00 euro per aansluiting. Niet-kostendekkende tarieven voor riool en reiniging zijn wel toegestaan als deze door een hoger ozb-tarief worden gecompenseerd.

Artikel 12-gemeenten zijn dus genoodzaakt hoge tarieven te hanteren. Of dit ook altijd tot hoge lasten voor hun inwoners leidt, hangt af van de waarde van de onroerende zaken binnen deze gemeenten.

Aantal artikel 12-gemeenten gestabiliseerd

In de jaren tachtig van de vorige eeuw hadden nog tientallen gemeenten de artikel 12-status. Sindsdien is dit aantal gestaag teruggelopen, onder meer door de voortdurende gemeentelijke herindelingen en de invoering van de nieuwe Financiële-verhoudingswet uit 1997, die beter rekening houdt met kostenverschillen tussen gemeenten.¹⁶ Dit jaar zijn er vier artikel 12-gemeenten, net als vorig jaar.¹⁷ Op de kaart zijn artikel 12-gemeenten geel gekleurd.

2 en 3 Waardeontwikkeling woningen en niet-woningen

Taxatie

De waarde van woningen en van niet-woningen wordt jaarlijks opnieuw vastgesteld, waarbij het peiljaar telkens een jaar opschuift. Voor 2011 geldt de waarde op 1 januari 2010. Vorig jaar was dat 2009. Doordat jaarlijks wordt getaxeed zijn de waardesprongen bij hertaxatie nu minder groot dan vroeger. Een nadeel is wel dat de nieuwe waarde vaak pas in een laat stadium definitief kan worden vastgesteld (onder meer als gevolg van bezwaar- en beroepsprocedures), zodat gemeenten hun definitieve ozb-tarieven pas laat kunnen vaststellen. De ozb-tarieven moeten weliswaar voor het begin van het jaar worden gekozen, maar mogen in de loop van het jaar nog worden verlaagd (niet verhoogd).

De waarde van de onroerende zaken binnen de gemeentegrenzen kan ook zijn toegenomen door nieuwbouw (of afgenomen door sloop). Deze zogeheten areaalontwikkeling wordt bij de waardeontwikkeling niet meegerekend. De waardeontwikkeling wordt in deze atlas gebruikt om de mutatie van de ozb-tarieven te corrigeren. Immers, hogere waarden leiden vaak tot lagere tarieven, en andersom. Om de reële tariefontwikkeling te berekenen wordt voor de waardeontwikkeling gecorrigeerd.

Waardeontwikkeling woningen

De definitieve waardemutaties waren nog niet beschikbaar op het moment dat deze atlas is samengesteld. De vermelde waardeontwikkelingen betreffen voorlopige cijfers. Sommige gemeenten konden de voorlopige waardeontwikkeling exclusief areaalontwikkeling niet geven. Dan is waar mogelijk de stijging inclusief areaalontwikkeling gebruikt, gecorrigeerd voor de toename van het aantal woningen. In de overige gevallen is uitgegaan van cijfers van de Waarderingskamer. Dit zijn de gemeenten die wit zijn omlind op nevenstaande kaarten.

De gemiddelde waardeontwikkeling van woningen varieert van -7,0 procent in Bergen L tot 2,9 procent in Duiven. Het landelijke gemiddelde bedraagt -2,6

procent. In 397 gemeenten daalde de gemiddelde woning in waarde. Voor 81 procent van de gemeenten geldt dat de waardeontwikkeling tussen de -4 en de nul procent ligt.

Waardeontwikkeling niet-woningen

De gemiddelde waardeontwikkeling van niet-woningen varieert van -9,6 procent in Westland tot 20,0 procent in Bergen NH. Gemiddeld bedroeg de waardeontwikkeling -1,7 procent. In 59 procent van de gemeenten ligt de waardeontwikkeling tussen de -3 en de nul procent. In 302 gemeenten daalt de gemiddelde waarde van niet-woningen.

4 Gemiddelde woningwaarde

Gemiddelde

De taxatiewaarde van een woning bedraagt gemiddeld 239.000 euro. Dat is een verandering van -2,6 procent in vergelijking met vorig jaar. Via de ozb-aanslag (en in sommige gemeenten ook via de rioolheffing) werkt de woningwaarde door in de woonlasten die huishoudens aan de gemeente moeten betalen. Ook de heffing gebouwd van de waterschappen, de inkomstenbelasting (het eigenwoningforfait en de vermogensheffing in box 3) en de overdrachtsbelasting gebruiken de woningwaarde als grondslag.

Omdat de definitieve waardecijfers van onroerende zaken nog niet beschikbaar zijn, vermelden wij voorlopige gegevens. Die zijn berekend door de gemiddelde waarde van woningen binnen een gemeente in 2010 (bron: CBS) te verhogen met behulp van de voorlopige waardestijging voor die gemeente.

Grote verschillen

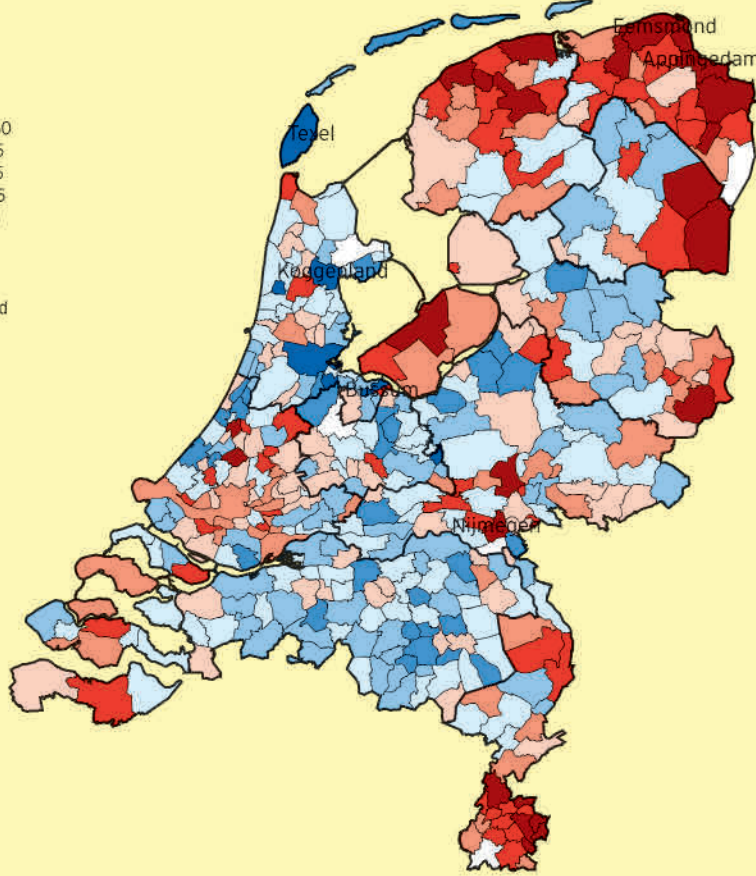
De goedkoopste woningen staan in de periferie: het Noorden, Zeeland en Limburg, maar ook in en om Rotterdam zijn woningen gemiddeld weinig waard. In Heerlen bedraagt de gemiddelde woningwaarde 134.000 euro. De duurste woningen staan in de villadorpen rond de grote steden. Bloemendaal spant de kroon met een gemiddelde waarde van 659.000 euro.

De verschillen in de waarde van onroerende zaken hebben twee oorzaken. Ten eerste zijn sommige plaatsen gewilder dan andere: een vrijwel identieke woning is in Bloemendaal veel meer waard dan in Heerlen. Heerlen ligt in Zuid-Limburg, één van de gebieden waar de bevolking daalt. Daarnaast verschilt de samenstelling van het woningenbestand: in Bloemendaal staan veel villa's, in Heerlen meer eenvoudige woningen.

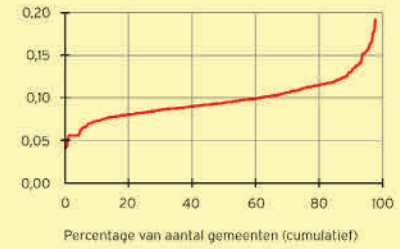
5 Ozb-tarief woningen

Percentage

- Lager dan 0,060
- 0,060 tot 0,075
- 0,075 tot 0,085
- 0,085 tot 0,095
- 0,095 tot 0,105
- 0,105 tot 0,115
- 0,115 tot 0,140
- 0,140 of hoger
- Nog niet bekend

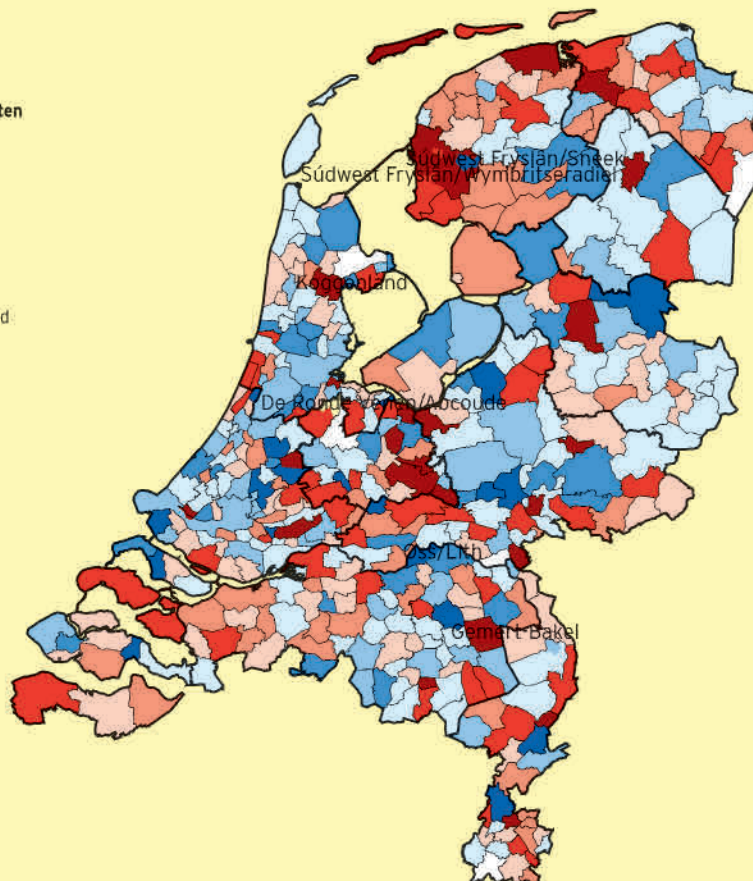
Texel	0,0412
Koggenland	0,0426
Bussum	0,0435
Nijmegen	0,1774
Eemsherd	0,1816
Appingedam	0,1916
Gemiddelde	0,0992
Mediaan	0,0933

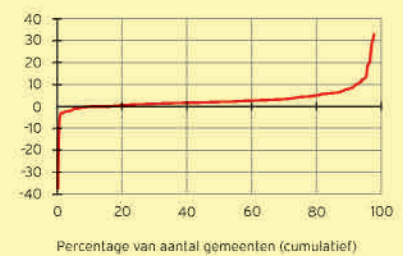
6 Mutatie ozb-tarief woningen

Mutatie in procenten

- Lager dan -1
- -1 tot 0
- 0 tot 1
- 1 tot 2
- 2 tot 3
- 3 tot 5
- 5 tot 10
- 10 of hoger
- Nog niet bekend

De Ronde Venen/ Abcoude	-37%
Oss/Lith	-16%
Oudwest Fryslân/Sneek	-7%
Gemert-Bakel	30%
Oudwest Fryslân/ Wymbritseradiel	31%
Koggenland	33%

Afdeling... 2008...
 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

5 en 6 Ozb-tarief woningen en mutatie

Tarieven

Kaart 5 hiernaast laat het ozb-tarief zien voor eigenaren van woningen. Vijf gemeenten had bij het ter perse gaan van deze atlas nog geen ozb-tarieven bepaald.¹⁸ Van twee andere gemeenten zijn voorlopige tarieven opgenomen, omdat vrijwel vaststond dat dit de definitieve tarieven zouden worden.¹⁹ Het gemiddelde tarief bedraagt 0,0992 procent. Dat is (gecorrigeerd voor de waardeontwikkeling) 2,0 procent hoger dan vorig jaar.

Volgens de macronorm van het Ministerie van BZK mag de landelijke opbrengst van de ozb niet meer stijgen dan 3,5 procent. Op basis van de ozb-tarieven voor 2010 en 2011 en de voorlopige waardeontwikkeling valt een opbrengstgroei te becijferen van 2,3 procent, ruim onder de macronorm.

In 69 procent van de gemeenten ligt het tarief tussen 0,0800 en 0,1200 procent (zie de figuur bij de kaart). Ter vergelijking: het eigenwoningforfait komt gemiddeld overeen met een tarief van 0,2310 procent van de woz-waarde en het gemiddelde tarief van de met de ozb vergelijkbare "heffing gebouwd" van de waterschappen bedraagt 0,0269 procent.²⁰ Dit jaar heeft Texel het laagste tarief (0,0412 procent) en Appingedam het hoogste (0,1916 procent). Een vergelijking van de tarieven is echter niet helemaal eerlijk, omdat gemeenten met goedkope woningen hogere tarieven nodig hebben om een bepaalde opbrengst te krijgen dan gemeenten met dure huizen (zie "Hoe kunnen de lasten tussen gemeenten worden vergeleken?" voorin deze atlas). Kaart 8 laat daarom de gestandaardiseerde tarieven zien, die hiervoor zijn gecorrigeerd.

Tariefmutaties

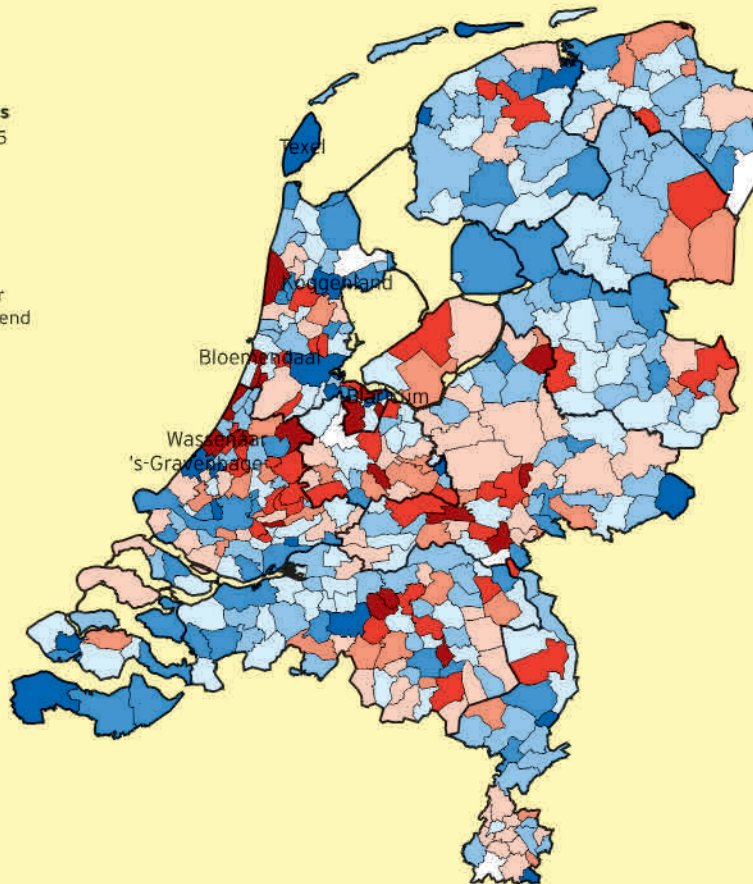
Een deel van de jaarlijkse tariefaanpassing is bedoeld om te compenseren voor de ontwikkeling van de waarde van onroerende zaken. Immers, wanneer deze waarde stijgt kan met een lager

tarief dezelfde opbrengst worden verkregen. Bij een waardedaling moet het tarief omhoog om de opbrengst ten minste gelijk te houden. Om de reële tariefontwikkeling te kunnen bepalen zijn de tarieven in 2011 daarom vergeleken met de tarieven in 2010 die zijn gecorrigeerd voor de waardeontwikkeling. Het gemiddelde tarief van de ozb op het eigendom van woningen is - aldus gecorrigeerd - dit jaar 2,0 procent verhoogd.

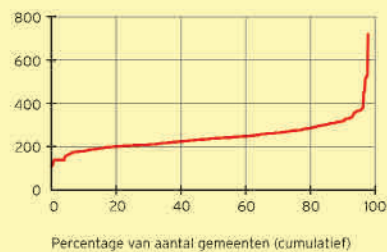
Dit jaar daalt het ozb-tarief voor woningen (na correctie voor de waardeontwikkeling) in 58 gemeenten. De grootste dalingen vonden plaats in herindelingsgemeenten De Ronde Venen/Abcoude (-37 procent) en in Oss/Lith (-16 procent). Abcoude en Lith hadden vorig jaar elk een hoger tarief dan de gemeenten waarmee zij zijn samengevoegd, maar na de herindeling zijn de tarieven gelijkgetrokken. De grootste tariefverhoging vindt plaats in Koggenland (33 procent). Deze gemeente had vorig jaar het laagste tarief van Nederland, en heeft nu het op één na laagste tarief (na Texel). Súdwest Fryslân/Wymbritseradiel verhoogt het ozb-tarief met 31 procent als gevolg van gemeentelijke herindeling.

7 Ozb-aanslag woning met gemiddelde waarde

- Bedrag in euro's**
- Lager dan 175
 - 175 tot 200
 - 200 tot 225
 - 225 tot 250
 - 250 tot 275
 - 275 tot 300
 - 300 tot 350
 - 350 of hoger
 - Nog niet bekend

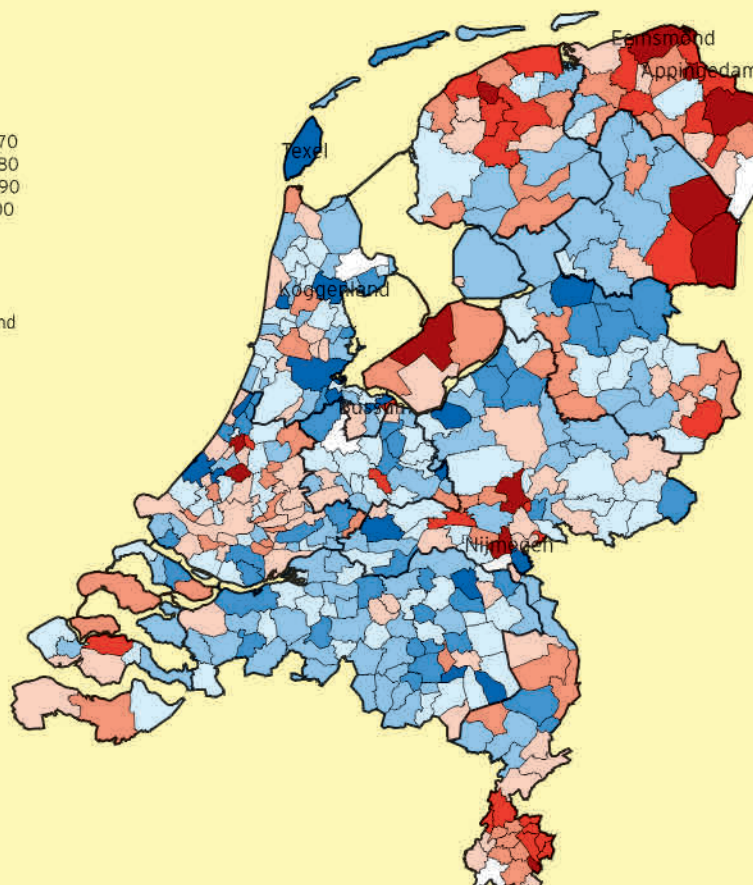

Texel	111
Koggenland	119
's-Gravenhage	131
Wassenaar	518
Bloemendaal	525
Blaricum	719
Gemiddelde	230
Mediaan	237

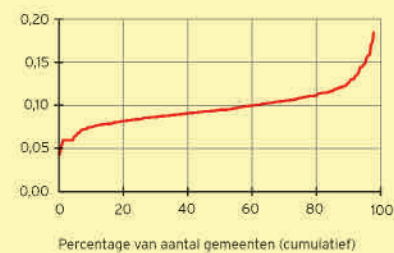

8 Gestandaardiseerd ozb-tarief woningen

- Bedrag in euro's**
- Lager dan 0,070
 - 0,070 tot 0,080
 - 0,080 tot 0,090
 - 0,090 tot 0,100
 - 0,100 tot 0,110
 - 0,110 tot 0,125
 - 0,125 tot 0,150
 - 0,150 of hoger
 - Nog niet bekend

Koggenland	0,0432
Texel	0,0474
Bussum	0,0515
Eemshond	0,1725
Nijmegen	0,1758
Appingedam	0,1842
Gemiddelde	0,0984
Mediaan	0,0942

7 en 8 Gemiddelde aanslag en gestandaardiseerd ozb-tarief woningen

Vergelijken is lastig

Een vergelijking van de ozb-tarieven van verschillende gemeenten zegt op zichzelf betrekkelijk weinig. Immers, een laag tarief kan in combinatie met een hoge grondslag best tot een hoge belastingaanslag leiden. We presenteren daarom in deze atlas twee alternatieve vergelijkingsmaatstaven. Vanuit het standpunt van de *belastingbetaler* is de gemiddelde aanslag een nuttige indicator. Dit is de hoogte van de aanslag bij een voor de gemeente geldende gemiddelde woningwaarde (kaart 7). Vanuit het gezichtspunt van de *gemeente* is het gestandaardiseerde ozb-tarief (kaart 8 voor woningen en kaart 11 voor niet-woningen) een goede indicator. Twee gemeenten met hetzelfde gestandaardiseerde tarief hebben per saldo evenveel te besteden. Beide maatstaven worden uitgebreid behandeld voorin deze atlas ("Hoe kunnen de lasten tussen gemeenten worden vergeleken?").

Gemiddelde aanslag

De hoogte van de ozb kan vanuit de belastingbetaler gezien het best worden vergeleken met behulp van de hoogte van de aanslag voor een woning met de in de betreffende gemeente geldende gemiddelde waarde. De zo gedefinieerde gemiddelde ozb-aanslag varieert van 111 euro in Texel tot 719 euro in Blaricum (kaart 7). Blaricum heeft geen uitzonderlijk hoog tarief, maar de huizen zijn er wel buitengewoon duur. De figuur onder kaart 7 laat zien dat maar enkele gemeenten met hun gemiddelde ozb-aanslag boven de 400 euro uitkomen. Het (naar inwoners gewogen) gemiddelde ligt op 230 euro. Dit is 4,69 euro (2,1 procent) meer dan vorig jaar. In 69 procent van de gemeenten ligt de gemiddelde aanslag tussen 200 euro en 300 euro.

Gedeeltelijke verevening van belastingcapaciteit leidt tot tariefverschillen

De belastingopbrengst is gelijk aan het tarief maal de grondslag. Gemeenten met een verhoudingsgewijs kleine belastinggrondslag - en dus relatief lage woningwaarden - hebben hogere ozb-tarieven nodig dan gemeenten met een grote grondslag om een zelfde belastingopbrengst te genereren. De rijksoverheid houdt hier rekening mee door gemeenten met dure woningen een lagere uitkering te geven uit het gemeentefonds, maar deze compensatie is niet volledig. Dat betekent dat gemeenten met bovengemiddeld dure woningen bij een bepaald ozb-tarief over meer algemene middelen beschikken dan andere gemeenten. Dit is één van de redenen dat gemeenten met een lage waarde van onroerende zaken relatief hoge ozb-tarieven kennen.

Gestandaardiseerd tarief

Om de hoogte van de ozb-tarieven vanuit gemeentelijk perspectief te kunnen vergelijken zijn *gestandaardiseerde* tarieven berekend. Dit zijn de tarieven die de gemeenten bij gelijke opbrengst zouden heffen wanneer ze een gemiddelde belastingcapaciteit hadden gehad (of wanneer de rijksoverheid verschillen in belastingcapaciteit niet gedeeltelijk maar geheel zou verevenen). Twee gemeenten met hetzelfde gestandaardiseerde tarief hebben per saldo evenveel te besteden. In deel I ("Hoe kunnen de lasten tussen gemeenten worden vergeleken?") wordt dit nader toegelicht. Koggenland heeft voor woningen het laagste gestandaardiseerde ozb-tarief (0,0432 procent), Appingedam het hoogste (0,1842). Het gemiddelde bedraagt 0,0984 procent.

9 en 10 Ozb-tarief niet-woningen en mutatie

Tarief

Zowel de eigenaar als de gebruiker van een niet-woning (doorgaans een bedrijfspand) betaalt ozb. Kaart 9 laat het tarief voor de eigenaar en de gebruiker samen zien. De afzonderlijke tarieven voor de eigenaar en voor de gebruiker zijn niet erg interessant. Die zeggen namelijk niets over de vraag welk deel de eigenaar of de gebruiker uiteindelijk betaalt. Immers, belasting wordt als het even kan afgewenteld. Zo zal de eigenaar van een bedrijfspand de ozb die hij moet betalen zoveel mogelijk doorberekenen in de huur.

Gemiddeld bedraagt het ozb-tarief voor niet-woningen 0,3408 procent. Dat is 1,9 procent hoger dan vorig jaar. Toen het kabinet Balkenende-4 aankondigde de maximering van de ozb-tarieven af te schaffen kwam daarop veel kritiek van belangenorganisaties die hoge lastenstijgingen vreesden (VNO-NCW noemde de afschaffing zelfs "onverantwoord").²¹ Die vrees is ongegrond gebleken. Het ozb-tarief voor niet-woningen varieert van 0,0761 procent in Koggenland tot 0,7192 procent in Nijmegen (kaart 9).

Mutatie

Kaart 10 laat zien in hoeverre het ozb-tarief voor niet-woningen is veranderd. Een deel van de jaarlijkse tariefaanpassing is bedoeld om te compenseren voor de ontwikkeling van de waarde van onroerende zaken. Immers, wanneer deze waarde stijgt kan met een lager tarief dezelfde opbrengst worden verkregen. De tariefmutatie in kaart 10 is daarom gecorrigeerd voor de gemiddelde waardeontwikkeling van niet-woningen binnen elke gemeente.

De tariefmutatie varieert van -36 procent in Oss/Lith tot 104 procent in Rotterdam/Rozenburg. Het tarief lag vorig jaar in Lith aanzienlijk hoger dan in Oss. Na het samengaan van deze gemeenten zijn de tarieven gelijkgetrokken. Rozenburg had vorig jaar nog een tarief dat minder dan de helft bedroeg van dat van

Rotterdam.

Het gemiddelde tarief stijgt met 1,9 procent. 69 gemeenten verlagen het (voor waardestelling gecorrigeerde) tarief. Dat betekent dat de opbrengst daalt, tenzij er meer onroerende zaken zijn bijgekomen die onder deze belasting vallen.

Bedrijveninvesteringszones

De 28 gemeenten die wit zijn omlind in kaart 9 kennen één of meer bedrijveninvesteringszones (BIZ), afgebakende gebieden waarbinnen een afzonderlijke heffing bestaat waarmee investeringen in de kwaliteit van bedrijfsterreinen worden bekostigd. De opbrengst van de BIZ-heffing kan bijvoorbeeld worden gebruikt om grafitti te verwijderen, of voor extra surveillances of camerabewaking.

BIZ kunnen worden ingesteld sinds 1 mei 2009. Dat kan alleen bij voldoende draagvlak onder de betrokken bedrijven. Het gaat om een experiment dat aanvankelijk zou lopen tot 1 mei 2011. Deze termijn bleek te kort, omdat het tijd kost om een BIZ in te stellen en vervolgens te evalueren. De Experimentenwet BIZ is daarom verlengd tot 1 januari 2012. Ondernemersverenigingen en de VNG hadden gevraagd om verlenging tot 1 mei 2012.

11 Gestandaardiseerd ozb-tarief niet-woningen

Vergelijkbaarheid ozb-tarieven beperkt

Twee gemeenten die dezelfde ozb-tarieven hanteren kunnen daar verschillende bedragen aan overhouden. De opbrengst hangt immers mede af van de belastinggrondslag. Een gemeente met veel dure bedrijfspanden behaalt met een bepaald tarief een hogere opbrengst dan een gemeente met weinig bedrijvigheid. Dergelijke verschillen in belastinggrondslag worden via het verdeelsysteem van de algemene uitkering uit het gemeentefonds gedeeltelijk gecompenseerd, maar niet helemaal (bij niet-woningen voor 70 procent). Om deze reden zegt een vergelijking van de ozb-tarieven tussen gemeenten betrekkelijk weinig.

Gestandaardiseerd tarief

Om de hoogte van de ozb-tarieven toch te kunnen vergelijken zijn gestandaardiseerde tarieven berekend. Dit zijn de tarieven die de gemeenten bij gelijke opbrengst zouden heffen wanneer ze een gemiddelde belastingcapaciteit hadden gehad (of wanneer de belastingcapaciteit niet gedeeltelijk maar geheel zou worden verevend). Twee gemeenten met hetzelfde gestandaardiseerde tarief hebben per saldo evenveel te besteden. Voor een uitgebreidere behandeling wordt verwezen naar deel I van deze atlas ("Hoe kunnen de lasten tussen gemeenten worden vergeleken?")

Kaart 11 laat het gestandaardiseerde ozb-tarief zien voor niet-woningen (eigenaar en gebruiker samen). Koggenland heeft het laagste gestandaardiseerde ozb-tarief (0,0554 procent). Nijmegen heeft het hoogste gestandaardiseerde ozb-tarief voor niet-woningen (0,7174 procent). Het gemiddelde bedraagt 0,3334 procent.

12 en 13 Tariefdifferentiatie in de ozb

Verhouding tarief eigenaar en gebruiker niet-woningen

De verhouding tussen het ozb-tarief voor de eigenaar van een niet-woning en dat voor de gebruiker bedraagt gemiddeld 125 procent. Tot 2006 mocht dit percentage niet hoger zijn dan 125. De meeste gemeenten zaten toen aan dit maximum. In 2006 is deze limiet afgeschaft. Gemeenten zijn wat deze verhouding betreft nu geheel vrij.

Dit jaar zitten 197 gemeenten met deze verhouding tussen 124 en 126 procent, terwijl 98 gemeenten hier boven zitten. Diemen zit met 75 procent het laagst, Schinnen met 181 het hoogst. De verhouding tussen het tarief voor de eigenaar en dat voor gebruiker zegt overigens niets over de vraag welk deel de eigenaar of de gebruiker uiteindelijk betaalt. De eigenaar zal immers proberen de ozb zoveel mogelijk aan de huurder door te berekenen.

Verhouding eigenarentarief woningen en niet-woningen

Met ingang van 1997 mogen voor woningen andere ozb-tarieven worden vastgesteld dan voor niet-woningen (voornamelijk bedrijven). Tariefdifferentiatie werd destijds toegestaan omdat woningen veel sterker in waarde bleken te stijgen dan niet-woningen. Door verschillende tarieven te hanteren konden gemeenten voorkomen dat de aandelen van beide categorieën in de ozb-opbrengst na hertaxatie erg zouden veranderen. Tot 2006 bestond er een limiet voor de verhouding tussen het tarief voor woningen en dat voor niet-woningen. Thans is er op dit vlak geen enkele wettelijke beperking meer.

In Amsterdam bedraagt het eigenarentarief voor niet-woningen 324 procent van dat voor woningen. 19 gemeenten hanteren voor woningen en voor niet-woningen hetzelfde tarief. Sempelveld zit met 75 procent het laagst. Gemiddeld ligt het tarief niet-woningen op 194 procent van dat voor woningen, iets lager dan vorig jaar (195 procent).

14 Hefboomeffect

Groot hefboomeffect door klein belastinggebied

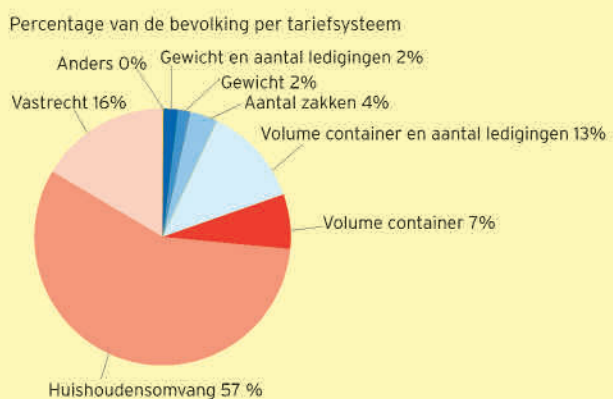
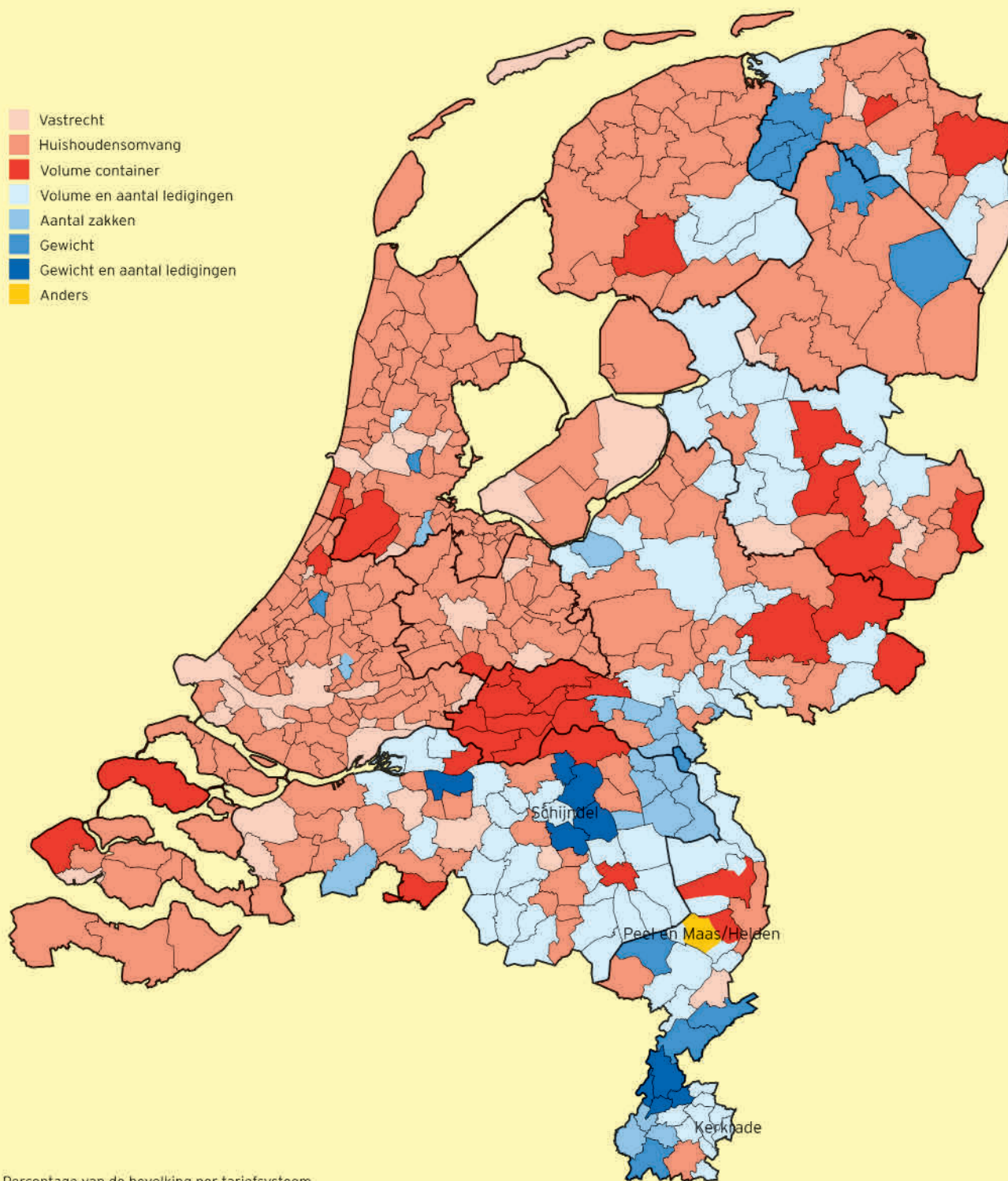
Elke gemeente mag zelf bepalen hoeveel geld via de ozb wordt binnengehaald. Zo kan een afweging worden gemaakt tussen belastingoffer en de baten van de met de extra opbrengst bekostigde voorzieningen.

Doordat de ozb een relatief kleine inkomstenbron voor gemeenten is, moeten zij de ozb wel aanzienlijk verhogen om een procentueel geringe uitgavenstijging te financieren. Dit wordt het hefboomeffect (ook wel vliegwieleffect of *gearing*) genoemd. Een maatstaf voor het hefboomeffect is het percentage waarmee de ozb-tarieven moeten worden verhoogd om de uitgaven met één procent te laten toenemen. Omdat begrotingscijfers voor 2011 op het moment van schrijven nog niet beschikbaar waren berekenen we het hefboomeffect op basis van gegevens voor 2010. Ook die zijn overigens niet voor alle gemeenten beschikbaar.²²

Door de afschaffing, in 2006, van de ozb op het gebruik van woningen, heeft het hefboomeffect flink aan kracht gewonnen. De gemiddelde hefboom bedroeg in 2005, het laatste jaar voor afschaffing, nog 12,4 procent. In 2010 is dit 17,6 procent. Gemiddeld moet de ozb dus met 17,6 procent omhoog om de uitgaven met één procent te laten toenemen. De mate waarin de bestedingen via de ozb worden gedekt verschilt echter aanzienlijk tussen gemeenten, en de hefboom dus ook.

Kaart 14 illustreert het hefboomeffect. De omvang van het hefboomeffect varieert van 6,1 procent in Zoeterwoude tot 43,4 procent in Brielle.

15 Reinigingsheffing: tariefsystemen

15 Reinigingsheffing: tarief-systemen

Op de kaart hiernaast is te zien dat de meeste gemeenten het tarief van de afvalstoffenheffing of het reinigingsrecht (samen *reinigingsheffingen* genoemd) laten hangen van de huishoudensomvang. Ook een vastrecht komt nog vrij veel voor. Soms is de tariefstructuur erg ingewikkeld. In Helden, sinds 2010 onderdeel van Peel en Maas, hangt het te betalen bedrag af van de huishoudensomvang, het soort woning en de bakinhoud.

Aandeel diftar aanzienlijk

Bij een vastrecht, of een tarief gekoppeld aan de huishoudensomvang, kost het aan de straat zetten van meer afval de burger niets extra, maar dit levert de gemeente wel meer kosten op. Door het ontbreken van een prijs voor het aanbieden van meer afval is de hoeveelheid afval vermoedelijk groter dan in de optimale situatie. Om de burger een direct belang te geven bij het beperken van de afvalstroom is het tarief in een groot aantal gemeenten daarom gekoppeld aan de aangeboden hoeveelheid afval (gedifferentieerd tarief, ofwel *diftar*). Men betaalt dan per kilo, per zak of per lediging (vaak gecombineerd met een vastrecht).

Het aandeel gemeenten dat huishoudens meer laat betalen naarmate zij meer afval aan de straat zetten is vanaf de tweede helft van de jaren negentig flink toegenomen. Dit jaar voeren 2 gemeenten diftar in (Kerkrade en Schijndel). Uit onderzoek blijkt dat gemeenten die diftar invoeren vaak in gebieden liggen waar al veel diftargemeenten zijn.²³ Er zijn dit jaar geen gemeenten die van diftar zijn afgestapt.

In 2000 woonde 9,7 procent van de Nederlanders in een diftargemeente. Dat is opgelopen tot 19,5 procent dit jaar, tegen 19,1 procent vorig jaar. In de meeste gevallen hanteren diftargemeenten een bedrag dat afhangt van het aantal keren dat de container wordt geleegd (12,6 procent van alle huishoudens; doorgaans in combinatie met de grootte van de container). Betaling per zak (3,5 procent) of per kilo (3,3 procent) komt ook voor.

Effecten diftar kleiner dan eerst gedacht

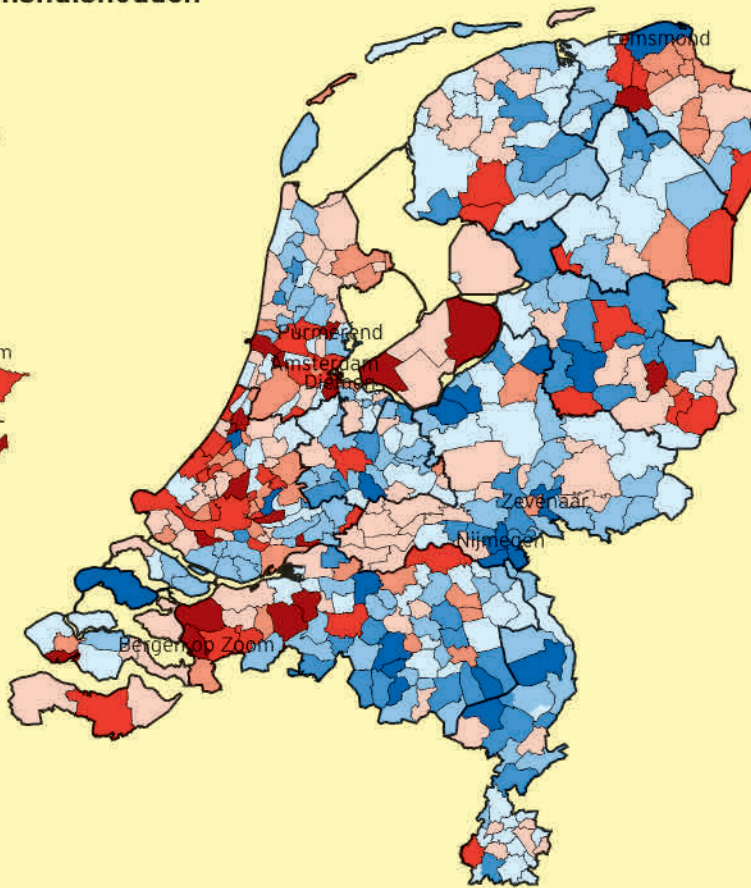
Uit COELO-onderzoek blijkt dat diftargemeenten per inwoner minder afval inzamelen.²⁴ De hoeveelheid gft-afval kan vrij eenvoudig worden verminderd door zelf een compostbak in de tuin zetten. Bij restafval zijn de mogelijkheden wat beperkter. In diftargemeenten wordt meer afval gescheiden aangeboden (papier, glas enzovoort). Toch kan extra recycling slechts achttien procent verklaren van de restafvalreductie die het gevolg is van diftar. Afvaltoerisme, waarbij mensen afval aan de straat zetten in buurgemeenten, blijkt het resterende deel niet te kunnen verklaren. Het diftartarief bij buurgemeenten heeft namelijk geen effect op de hoeveelheid afval die in een bepaalde gemeente wordt aangeboden. Een andere mogelijkheid is illegale dumping, bijvoorbeeld op natuurterreinen. In dit geval zou het kunnen dat sommige gemeenten om deze reden met diftar zijn gestopt. Dat blijkt echter vrijwel niet voor te komen.

Uit het genoemde COELO-onderzoek blijkt het effect van diftar niet zo groot te zijn als eerder onderzoek suggereerde. Toch is het nog steeds aanzienlijk. Hoewel diftar leidt tot minder afval, en dus tot kostenbesparingen, brengt het wel weer nieuwe kosten met zich mee. De afvalwagens moeten bijvoorbeeld worden uitgerust met meetapparatuur en er moet voor worden gezorgd dat huishoudens op de juiste manier worden gefactureerd. Ook voor burgers zijn er (immateriële) kosten. Zij gaan bijvoorbeeld vaker naar de glasbak. Per saldo blijken de kosten en de milieubaten ongeveer tegen elkaar op te wegen.²⁵ Naast milieuoverwegingen kunnen er echter andere redenen zijn om diftar in te voeren. Bijvoorbeeld dat huishoudens die weinig vuil produceren dan niet opdraaien voor de kosten veroorzaakt door huishoudens die veel afval kwijt willen.

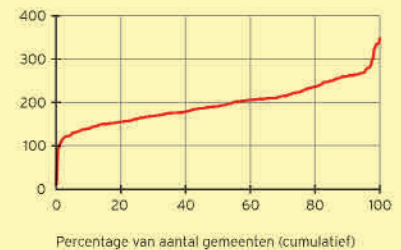
16 Tarief reinigingsheffing éénpersoonshuishouders

Bedrag in euro's

- Lager dan 125
- 125 tot 150
- 150 tot 175
- 175 tot 200
- 200 tot 225
- 225 tot 250
- 250 tot 275
- 275 of hoger

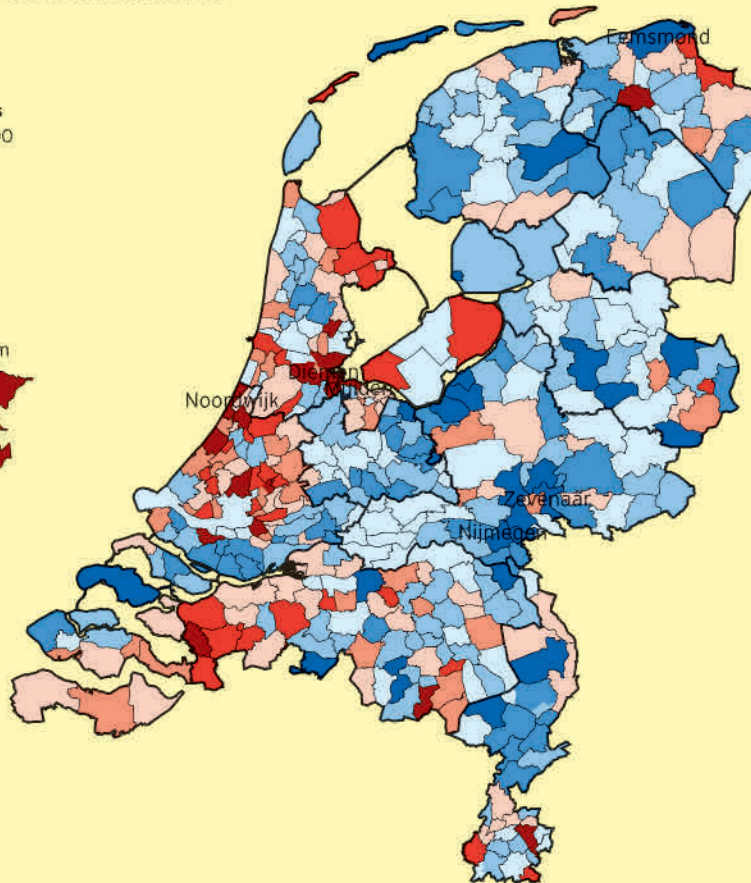
Eemsond	12
Nijmegen	70
Zevenaar	95
Bergen op Zoom	336
Purmerend	336
Diemen	347
Gemiddelde	212
Mediaan	191

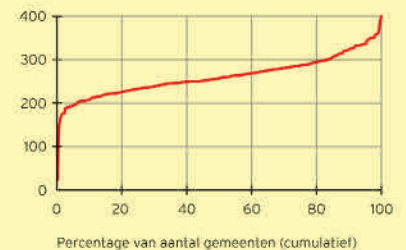
17 Tarief reinigingsheffing meerpersoonshuishouders

Bedrag in euro's

- Lager dan 200
- 200 tot 225
- 225 tot 250
- 250 tot 270
- 270 tot 290
- 290 tot 310
- 310 tot 335
- 335 of hoger

Eemsond	24
Nijmegen	108
Zevenaar	146
Noordwijk	385
Muiden	393
Diemen	400
Gemiddelde	269
Mediaan	257

Afdeling...
 D:\...
 17-Vernieuw... 2015-10-20...
 17-Vernieuw... 2015-10-20...
 17-Vernieuw... 2015-10-20...

16 en 17 Tarief reinigingsheffing één- en meerpersoonshuishoudens

Heffing

Sinds 2007 kent elke gemeente een reinigingsheffing voor huishoudens. Vroeger bekostigden sommige gemeenten de reiniging volledig uit de ozb-opbrengst. Om bedragen per huishouden te kunnen berekenen zijn voor gemeenten met tariefdifferentiatie aannames gemaakt omtrent de aangeboden hoeveelheid afval. Hierbij houden we rekening met het feit dat diftargemeenten minder afval inzamelen (zie de verantwoording achterin deze atlas).

Tarief

Kaart 16 laat het tarief zien voor éénpersoonshuishoudens. Dat bedraagt gemiddeld 212 euro, een fractie lager dan vorig jaar (-0,8 procent). Eemsmond kent het laagste tarief (12 euro), dat overigens verre van kostendekkend is. Het hoogste tarief vinden we in Diemen (347 euro).

Net als voor éénpersoonshuishoudens kent Eemsmond voor meerpersoonshuishoudens het laagste reinigingstarief (24 euro, kaart 17). Het hoogste tarief (400 euro) heeft de gemeente Diemen. Het (gewogen) gemiddelde bedraagt 269 euro, iets minder dan afgelopen jaar (-1,30 euro, ofwel -0,5 procent). Meerpersoonshuishoudens betalen gemiddeld 58 euro meer dan éénpersoonshuishoudens.

Verschillende tarieven binnen gemeenten

In Amsterdam stellen de deelraden de tarieven vast. Dit verklaart de verschillende kleuren binnen de grenzen van deze gemeente (inzetkaart). Ook na een gemeentelijke herindeling komen soms verschillende tarieven binnen één gemeente voor.²⁶ Sommige gemeenten hebben samenwerkingsverbanden gevormd voor het inzamelen van huishoudelijk afval. Binnen deze gebieden worden de kosten omgeslagen waardoor de tarieven in de deelnemende gemeenten gelijk zijn.

Redenen tariefverschillen

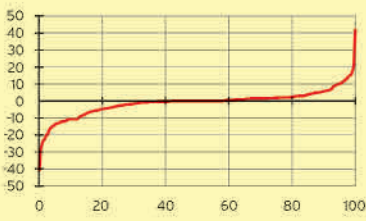
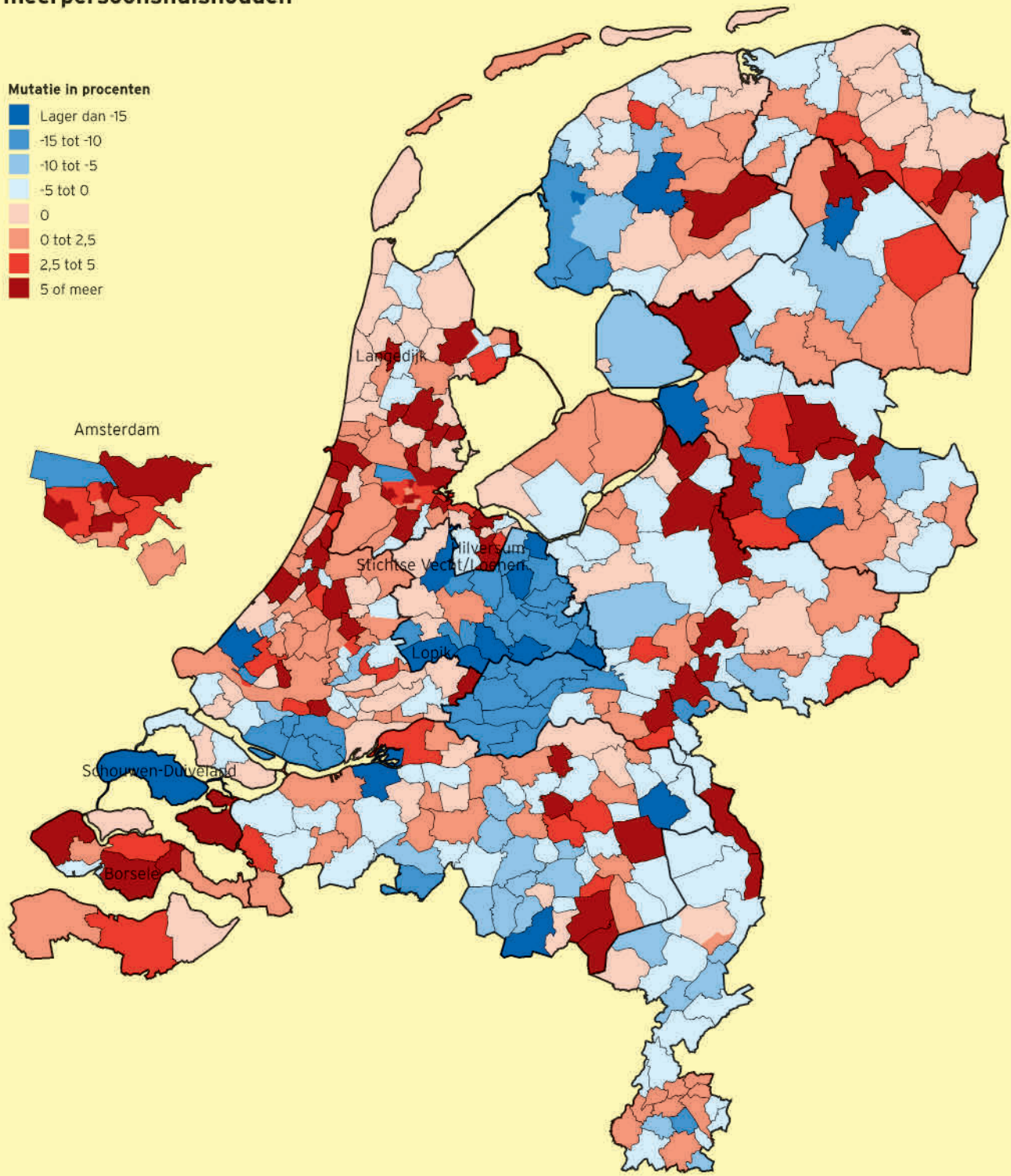
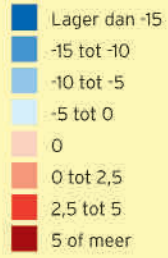
De grote tariefverschillen zijn het gevolg van kostenverschillen en van verschillen in kwijscheldingsbeleid (kaart 35), tariefsystematiek (kaart 15) en kostendekkingsgraad (kaart 24).

Kostenverschillen kunnen onder meer samenhangen met uiteenlopende verwerkingstarieven en met het niveau van de dienstverlening (bijvoorbeeld de frequentie waarmee het huisvuil wordt opgehaald).

In diftargemeenten betalen meerpersoonshuishoudens gemiddeld 10 procent minder dan in andere gemeenten. Dat komt omdat daar minder afval ingezameld hoeft te worden. Eenpersoonshuishoudens profiteren nog meer van diftar: gemiddeld 24 procent. Dat ligt voor de hand, aangezien eenpersoonshuishoudens in de regel minder afval produceren dan meerpersoonshuishoudens. Onder een vastrechtstelsel betalen zij een deel van de rekening van de meerpersoonshuishoudens. Ten slotte kunnen grote tariefverschillen ontstaan door verschillen in kostendekkingspercentage (zie kaart 24). Zo betaalt Eemsmond de reinigingskosten voor een groot deel uit de algemene middelen (lees: ozb).

18 Mutatie tarief reinigingsheffing meerpersoonshuishouden

Mutatie in procenten

Percentage van aantal gemeenten (cumulatief)

Schouwen-Duiveland	-41%
Stichtse Vecht/Loenen	-28%
Lopik	-28%
Hilversum	21%
Langedijk	31%
Borsele	42%

\spp\sdns\3\subdocs\11\loc\utms\10\dsca\171275-171275-pr-wr-wr-cv.pdf...
 2009-04-24 10:11:17 AM
 192 KB
 18 Mutatie tarief reinigingsheffing meerpersoonshuishouden

18 Mutatie tarief reinigingsheffing meerpersoons-huishouden

Tariefontwikkeling

Het gemiddelde meerpersoonstarief van de reinigingsheffing daalt dit jaar voor het eerst sinds het verschijnen van deze Atlas (-0,5 procent, zie tekst bij kaart 17). Het gemiddelde maskeert echter grote uitschieters naar beide kanten.

In Schouwen-Duiveland betaalt een meerpersoonshuishouden dit jaar 41 procent minder dan vorig jaar. Deze gemeente bleek een lager tarief nodig te hebben om de kosten van de reiniging te dekken, terwijl er bovendien geen hogere reserve nodig was. Het gemeentebestuur koos echter voor gelijkblijvende lokale lasten. Dit betekent dat de ozb is verhoogd; ook is er een vastrecht geïntroduceerd voor de rioolheffing voor gebruikers.

In Stichtse Vecht/Loenen daalt het tarief met 28 procent als gevolg van gemeentelijke herindeling. In totaal verlagen niet minder dan 191 (deel) gemeenten hun tarief dit jaar; in 73 gemeenten betalen huishoudens hetzelfde bedrag als vorig jaar.

De grootste tariefverhogingen vinden plaats in Borsele (42 procent) en in Langedijk (31 procent). Borsele kende vorig jaar nog een aan de reinigingsheffing verbonden heffingskorting. Doordat die is verdwenen stijgt het te betalen bedrag. Ook stijgt het tarief omdat de kostendekking stijgt.²⁷ De tariefverhoging in Langedijk is het gevolg van een uitgebreide dienstverlening (ondermeer uitbreiding ondergrondse containers) en het toerekenen van extra kosten aan de reiniging (btw).

Tariefontwikkeling afgelopen jaren

Tot 2005 steeg het meerpersoonstarief van de reinigingsheffing steeds met zo'n 5 procent per jaar, ruim boven de inflatie. Deels kwam dit door een groeiende kostendekking van de heffing, deels door een stijging van de kosten. Met name de inzameling van afval werd duurder.²⁸ Vanwege de strengere arbo-regelgeving is de inzameling vergaand

gemechaniseerd. Gemeenten hebben geïnvesteerd in ondergrondse containers en geavanceerde inzamelwagens.

Vanaf 2005 stijgt het gemiddelde tarief voor de reinigingsheffing opeens aanzienlijk minder (2005 en 2006 1,6 procent, 2007 2,3 procent, in 2009 0,5 procent, in 2010 0,2 procent en dit jaar -0,5 procent). Dit is extra opmerkelijk omdat de gemiddelde kostendekking sinds 2005 elk jaar wat is opgelopen. Veel gemeenten geven aan hun tarief te verlagen omdat een voordeliger contract is gesloten voor de inzameling of de verwerking van huishoudelijk afval.

Producenten verantwoordelijk voor inzameling verpakking

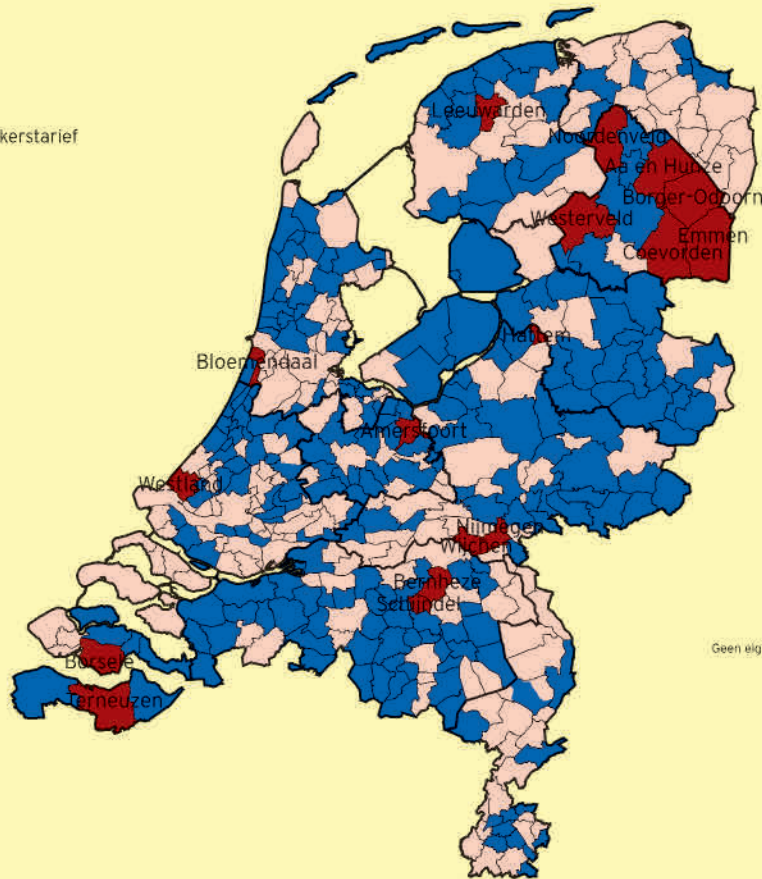
Met ingang van 2006 zijn producenten en importeurs financieel en organisatorisch verantwoordelijk voor de gescheiden inzameling, nascheiding en herverwerking van verpakkingen, papier en glas.²⁹ In 2007 is hierover een akkoord gesloten tussen gemeenten en het verpakkende bedrijfsleven. Gemeenten blijven het afval inzamelen en zorgen er voor dat kunststofverpakkingen gescheiden worden van de rest van het afval. Zij krijgen voor de gescheiden inzameling van verpakkingen (naast kunststof onder meer glas en karton) een vergoeding uit het afvalfonds. Dit afvalfonds wordt gevoed uit een verpakkingenbelasting die uiteindelijk door consumenten wordt betaald.

In 2009 is bepaald dat gemeenten bij bronscheiding 475 euro per ton ingezameld kunststof verpakkingafval ontvangen. De vergoeding voor gemeenten die het verpakkingsmateriaal achteraf scheiden bedraagt 350 euro per ton.³⁰ Begin 2011 is afgesproken om het bedrag niet te wijzigen behoudens een inflatiecorrectie.³¹ De huidige afspraken over vergoedingen lopen tot 2012. Het is nu nog niet bekend wat daarna zal gebeuren.³²

De vergoeding hoeft echter niet te betekenen dat de reinigingsheffing daalt. Dit is mede afhankelijk van de kosten die gemeenten maken, de lopende contracten met afvalinzamelaars en het scheidingsgedrag van huishoudens.

19 Rioolheffing: tariefsystemen eigenaren

- Alleen gebruikerstarief
- Vastrecht
- Woz-waarde

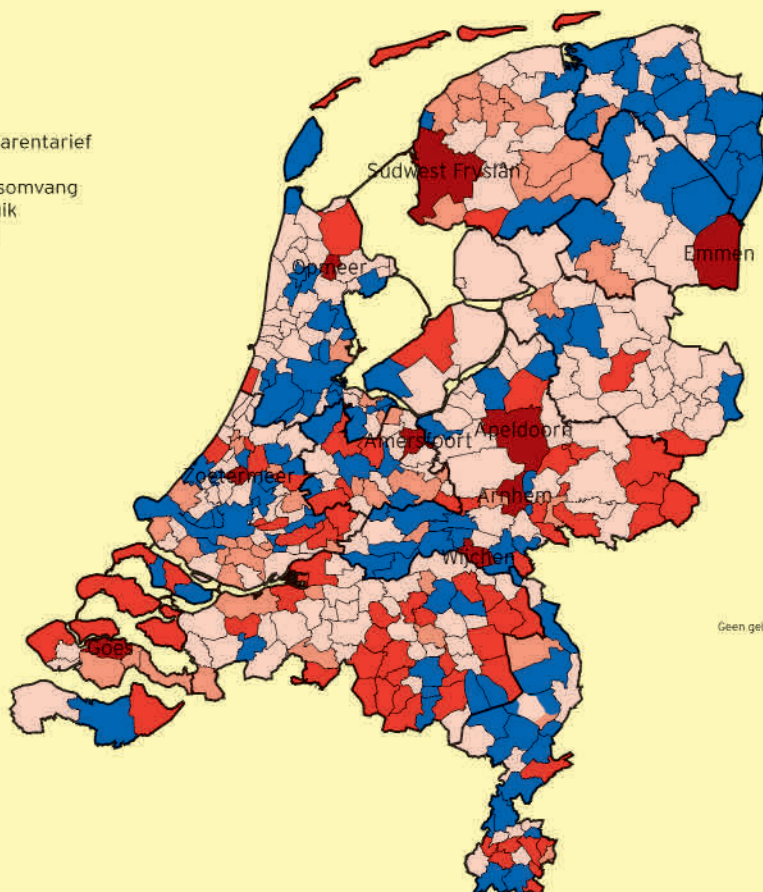

Percentage van de bevolking per tariefsysteem

20 Rioolheffing: tariefsystemen gebruikers

- Alleen eigenarentarief
- Vastrecht
- Huishoudensomvang
- Waterverbruik
- Woz-waarde

Percentage van de bevolking per tariefsysteem

1. Alleen gebruikerstarief
 2. Vastrecht
 3. Woz-waarde
 4. Alleen eigenarentarief
 5. Vastrecht
 6. Huishoudensomvang
 7. Waterverbruik
 8. Woz-waarde

19 en 20 Rioolheffing: tariefsystemen

Meestal vastrecht

De rioolheffing kan van de eigenaar (aansluitrecht), van de gebruiker (afvoerrecht) of van allebei worden geheven.³³ Het eigenarentarief is doorgaans een vast bedrag (kaart 19). In een groeiend aantal gemeenten (19 (delen van) gemeenten, met daarin 6 procent van de bevolking) is het eigenarentarief gekoppeld aan de woz-waarde. Westland en Wijchen voerden dit tariefstelsel in 2004 in waarna andere gemeenten volgden.

Ook bij de gebruikersheffing gaat het vaak om een vast bedrag (kaart 20). Verder kan het tarief zijn gekoppeld aan het waterverbruik, de huishoudensomvang of de woz-waarde van de woning. In 2004 was Wijchen de enige gemeente die het gebruikerstarief koppelde aan de woz-waarde.³⁴ Nu doen 13 (delen van) gemeenten dat.

Een aan het waterverbruik gekoppeld tarief dat tot 250 m³ of meer een vast bedrag is, is in de kaart ingekleurd als een vastrecht. Omdat weinig huishoudens over deze drempel komen is een dergelijke tariefdifferentiatie in de praktijk immers voornamelijk voor bedrijven effectief (zie ook de verantwoording).

Diftar minder effectief dan bij afval

Dit jaar woont 11 procent van de bevolking in gemeenten waar het te betalen bedrag afhangt van het waterverbruik. Bij de rioolheffing is het eenvoudiger om het principe "de vervuiler betaalt" in te voeren dan bij de reinigingsheffing. Dat komt omdat de praktische problemen van het heffen naar rato van het watergebruik veel kleiner zijn: ontwijking (afvaltoerisme) is niet mogelijk, en in vrijwel alle woningen zijn inmiddels watermeters geïnstalleerd. Uit onderzoek blijkt echter dat watergebruik minder gevoelig is voor prijsprikkels dan afvalaanbod.³⁵ In diftargemeenten ligt de rioolheffing ook niet lager dan in niet-diftargemeenten, zoals bij de reinigingsheffing wel het geval is.

21 en 22 Tarief rioolheffing één- en meerpersoons- huishouden

Heffing

Alle gemeenten kennen een rioolheffing. Ook de laatste gemeente waar huishoudens nog geen rioolheffing betaalden, Terneuzen, voert deze heffing dit jaar in. Voor gemeenten waar de rioolheffing geen vast bedrag is zijn we uitgegaan van enkele veronderstellingen om tot een één- en meerpersoonstarief te komen (zie verantwoording). Eigenarenheffingen en gebruikersheffingen zijn samengenomen.

Tarieven

Gemiddeld bedraagt de rioolheffing voor éénpersoonshuishoudens 160 euro, 6,70 euro (4,4 procent) meer dan in 2010. Lelystad kent het laagste éénpersoonstarief: 24 euro. Het hoogste tarief heeft Bodegraven-Reeuwijk/Reeuwijk: 394 euro.

Voor een meerpersoonshuishouden varieert de rioolheffing van 44 euro in Goes tot 469 euro in Bodegraven-Reeuwijk/Reeuwijk. Het gemiddelde ligt op 172 euro. Dit is 6,49 euro (3,9 procent) hoger dan het gemiddelde bedrag in 2010 en slechts 12 euro boven het gemiddelde tarief voor éénpersoonshuishoudens.

Achtergronden tariefverschillen

Naast verschillen in kostendekkingsgraad - sommige gemeenten bekostigen de riolering gedeeltelijk uit de algemene middelen (kaart 25) - is de grote variatie in tarieven te verklaren uit verschillen in de *hoogte* van de kosten en verschillen in de *verdeling* van de lasten over groepen burgers. Kostenverschillen kunnen samenhangen met verschillen in bodemgesteldheid (riolering in een slappe bodem gaat minder lang mee) en met de dichtheid van de bebouwing (aantal meter riool per aansluiting). Dergelijke verschillen worden overigens deels gecompenseerd via de algemene uitkering uit het gemeentefonds.

Boekhoudverschillen

Gemeentelijke boekhoudvoorschriften bieden gemeenten veel vrijheid om te kiezen welke kosten (overheadkosten, veegkosten, wegbeheer, enz.) ze wel of niet aan de riolering toerekenen en in welke mate. De vervanging van de riolering wordt vaak gecombineerd met andere infrastructurele werken, zoals wegaanleg en reconstructie van de openbare ruimte. Een deel van deze kosten kan aan de riolering worden toegerekend. De mate waarin dit gebeurt verschilt sterk tussen gemeenten en soms ook in de tijd.

Ook de mogelijkheid van gemeenten om investeringen in het riool al dan niet (deels) te activeren, maakt het moeilijk om de werkelijke kosten van de riolering in kaart te brengen. De eerste aanleg van riolering in nieuw te ontwikkelen gebied wordt doorgaans eenmalig geheel ten laste gebracht van de grondexploitatie. Op de begrotingsfunctie riolering worden pas kosten geboekt zodra vervangingsinvesteringen worden gepleegd. Tot die tijd blijven de kosten van het rioolnet onzichtbaar.

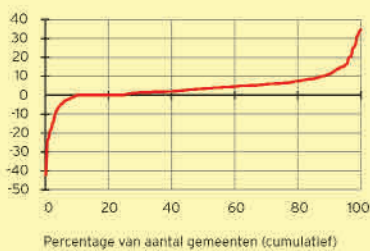
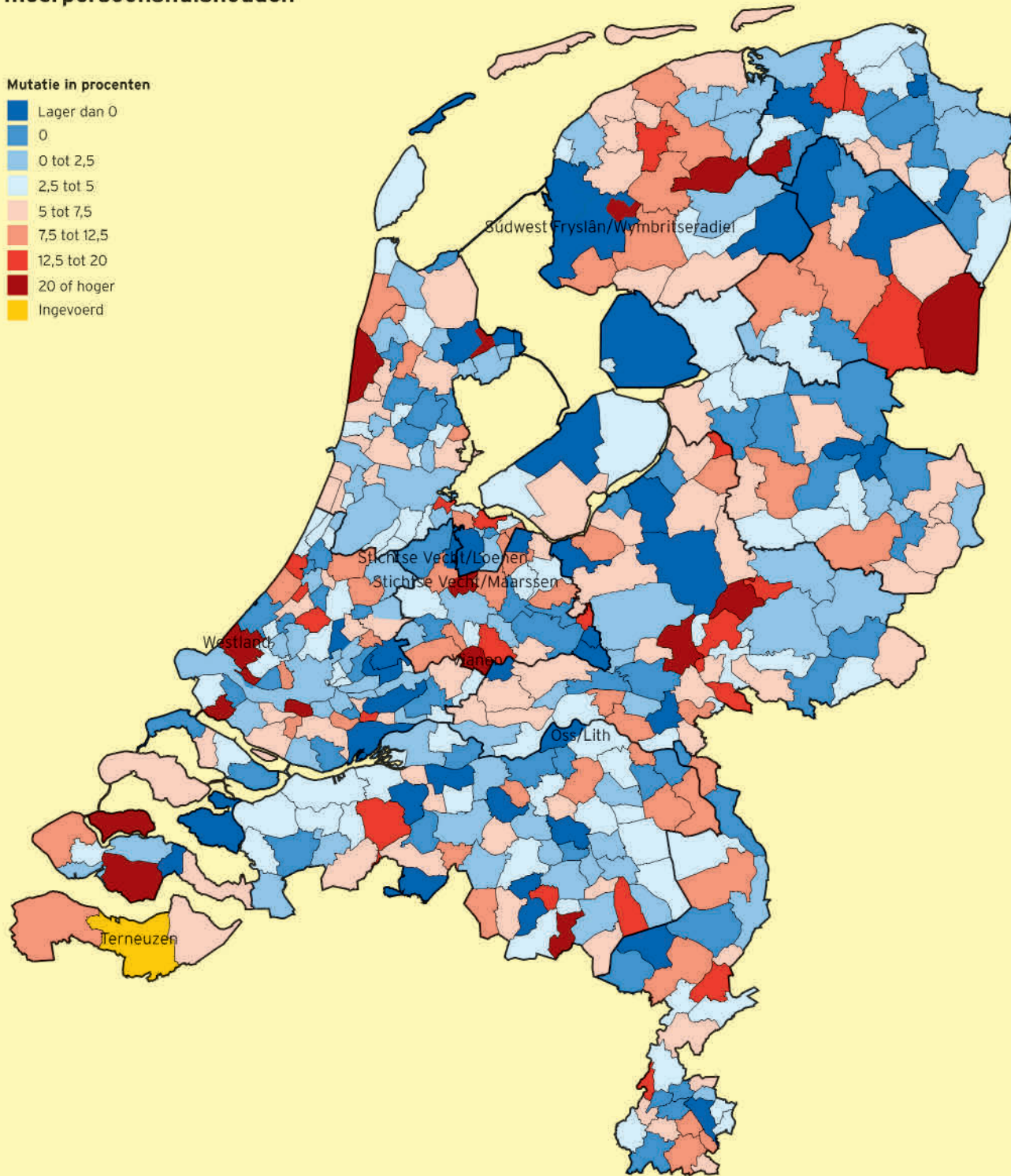
Lastenverdeling

De kosten kunnen verschillend over de burgers worden verdeeld. In gemeenten met een variabel tarief zijn éénpersoonshuishoudens relatief goedkoop uit; zij gebruiken relatief weinig water. Een andere verklaring voor de gevonden tariefverschillen kan liggen bij het kwijtscheldingsbeleid. Bij een ruim kwijtscheldingsbeleid kunnen hogere tarieven nodig zijn om een gegeven opbrengst te genereren. Kaart 36 en de bijbehorende tekst laten echter zien dat het kwijtscheldingsbeleid weinig verschilt tussen gemeenten.

23 Mutatie tarief rioolheffing meerpersoonshuishouden

Mutatie in procenten

- Lager dan 0
- 0
- 0 tot 2,5
- 2,5 tot 5
- 5 tot 7,5
- 7,5 tot 12,5
- 12,5 tot 20
- 20 of hoger
- Ingevoerd

Stichtse Vecht/Loenen	-42%
Oss/Lith	-31%
Súdwest Fryslân/
Wymbritseradiel	-24%
Stichtse Vecht/Maarssen	34%
Vianen	34%
Westland	35%

C:\Program Files\MapInfo\MapInfo\MapInfo.exe... Creation date: 2015-02-27 10:10:10
 2015-02-27 10:10:10...

23 Mutatie tarief rioolheffing meerpersoonshuishouden

Tariefmutaties

Meerpersoonshuishoudens uit Stichtse Vecht/Loenen zien hun rioolheffing (eigenaar en gebruiker samen) het meest dalen (42 procent). In Oss/Lith daalt het tarief met 31 procent. In beide gevallen gaat het om herindelingsgemeenten, waar de tarieven worden gelijkgetrokken.

De rioolheffing stijgt in sommige gemeenten flink - het sterkst in Westland (35 procent). Dit is het gevolg een stijging van de kosten van de gemeentelijke riolering, door maatregelen die moeten worden getroffen om hemelwater en grondwater goed af te kunnen voeren, en door het aansluiten van woningen en bedrijven buiten de bebouwde kom. De stijging van de rioolheffing in deze gemeente wordt gecompenseerd door een daling van de tarieven van de afvalstoffenheffing, zodat burgers per saldo gemiddeld genomen nauwelijks meer gaan betalen. Deze compensatie geldt niet voor bedrijven, want die betalen geen afvalstoffenheffing.

De op één na grootste tariefverhoging (34 procent) vindt plaats in Vianen. Ook daar spelen kostenstijgingen een rol, als gevolg van nieuwe taken op rioleringsgebied. Doordat de afvalstoffenheffing kon dalen is besloten tot een inhaalslag bij de rioolheffing.

De gemiddelde rioolheffing stijgt met 3,9 procent (zie tekst bij kaart 22). 60 gemeenten veranderen hun tarief dit jaar niet, 37 gemeenten verlagen de rioolheffing.

Achtergronden tariefstijgingen

De gemiddelde rioolheffing stijgt al ten minste vanaf 1998 (voor eerdere jaren zijn geen vergelijkbare gegevens beschikbaar) met vijf tot acht procent op jaarbasis. Vorig jaar was de stijging lager (3,2 procent), en ook dit jaar is de stijging (3,9 procent) minder groot dat in de voorgaande jaren.

Veel tariefstijgingen in het afgelopen decennium hangen samen met het aansluiten van percelen in het buitengebied en het saneren van overstorten. Hiertoe waren gemeenten verplicht op grond van aangescherpte milieuregelgeving. Inmiddels hebben gemeenten deze zaken grotendeels op orde. Verder is het nodige aan achterstallig onderhoud weggewerkt. Dat is nog niet voltooid. Daarnaast neemt al jaren de kostendekkendheid van de rioolheffing toe. Een steeds kleiner gedeelte van de rioleringsuitgaven wordt uit algemene middelen gefinancierd. De inperking van de mogelijkheid om ozb te heffen (in 2006 en 2007) versterkte deze trend.

Kosten blijven toenemen

Tot 2009 steeg de rioolheffing jaarlijks met circa 5 procent. In 2010 en 2011 vlakt de stijging af. Naar verwachting zal de rioolheffing de komende jaren met zo'n 4 procent per jaar stijgen.³⁶ Grote delen van het rioleringsstelsel zullen binnenkort moeten worden vervangen. Vervanging leidt tot lastenstijging omdat pas vanaf dat moment op de riolering wordt afgeschreven (zie de tekst bij de vorige kaart).³⁷ Door de invoering van de nieuwe rioolheffing kunnen nu bovendien ook kosten voor het opvangen van regenwater uit de rioolheffing worden gedekt. Door samen te werken met waterschappen en drinkwaterbedrijven willen gemeenten de kostenstijging proberen te beperken.³⁸

24 en 25 Kostendekkendheid reinigingsheffing en riool- heffing

Bestemmingsheffingen

Er zijn twee soorten gemeentelijke heffingen: belastingen en bestemmingsheffingen, ook wel retributies of rechten genoemd. De opbrengst uit *belastingen* komt terecht in de algemene middelen van de gemeenten en is vrij besteedbaar. Het vaststellen van de tarieven is uiteindelijk een politiek proces, er gelden in principe geen maxima.³⁹ De opbrengst uit een *bestemmingsheffing* wordt gebruikt om de kosten te dekken van de voorziening waarvoor de heffing bestaat (bij de afvalstoffenheffing bijvoorbeeld is dat de afvalinzameling en -verwijdering). De Gemeentewet bepaalt dat de geraamde baten van bestemmingsheffingen niet hoger mogen zijn dan de geraamde lasten terzake.⁴⁰ Er mag dus geen winst op worden gemaakt. Deze eis geldt voor de geraamde baten en lasten. De feitelijke kostendekking kan - achteraf gezien - incidenteel wel hoger zijn dan honderd procent.

Hoewel er dus wel beperkingen zijn bij de vaststelling van bestemmingsheffingen, hebben gemeenten ook veel vrijheden. De geraamde opbrengsten uit een bestemmingsheffing mogen niet hoger zijn dan de geraamde kosten, maar wel lager. Een gemeente kan dus kiezen voor een onvolledige kostendekking.

Welke kosten worden meegenomen?

Ook is er bijvoorbeeld nergens voorgeschreven welke kosten al dan niet mogen worden gedekt uit een bestemmingsheffing. Er is wel enige jurisprudentie, vooral rond de rioolheffing, maar op basis daarvan kan zeker geen uitputtende lijst worden geconstrueerd van wat wel en niet mag. Dit is dan ook deels een bestuurlijke keuze, net als de mate van kostendekkendheid van de bestemmingsheffingen.

Vergelijkbaarheid beperkt

Gemeenten kunnen er voor kiezen om bepaalde kosten te dekken via één of zelfs verschillende bestemmingsheffingen, of om dit juist niet te doen. De kosten van het vegen van de straat kunnen bijvoorbeeld deels worden toegerekend aan de rioolheffing en deels aan de reinigingsheffing. Een gemeente kan er ook voor kiezen om deze kosten geheel te dekken uit de algemene middelen. Op dezelfde wijze kan een gemeente er voor kiezen om de inkomsten die zij derft door kwijtschelding van de reinigings- en rioolheffing mee te nemen in de kostprijsbepaling of juist er voor kiezen deze kosten te dekken uit algemene middelen. Dit maakt het moeilijk kostendekkingscijfers tussen gemeenten te vergelijken. Bij de ene gemeente worden andere kosten toegerekend dan bij de andere. Begin 2010 heeft de VNG kostenonderbouwingsmodellen gepubliceerd waarmee gemeenten inzichtelijk kunnen maken waarvoor en hoe zij kosten verhalen.⁴¹

Reinigingsheffing

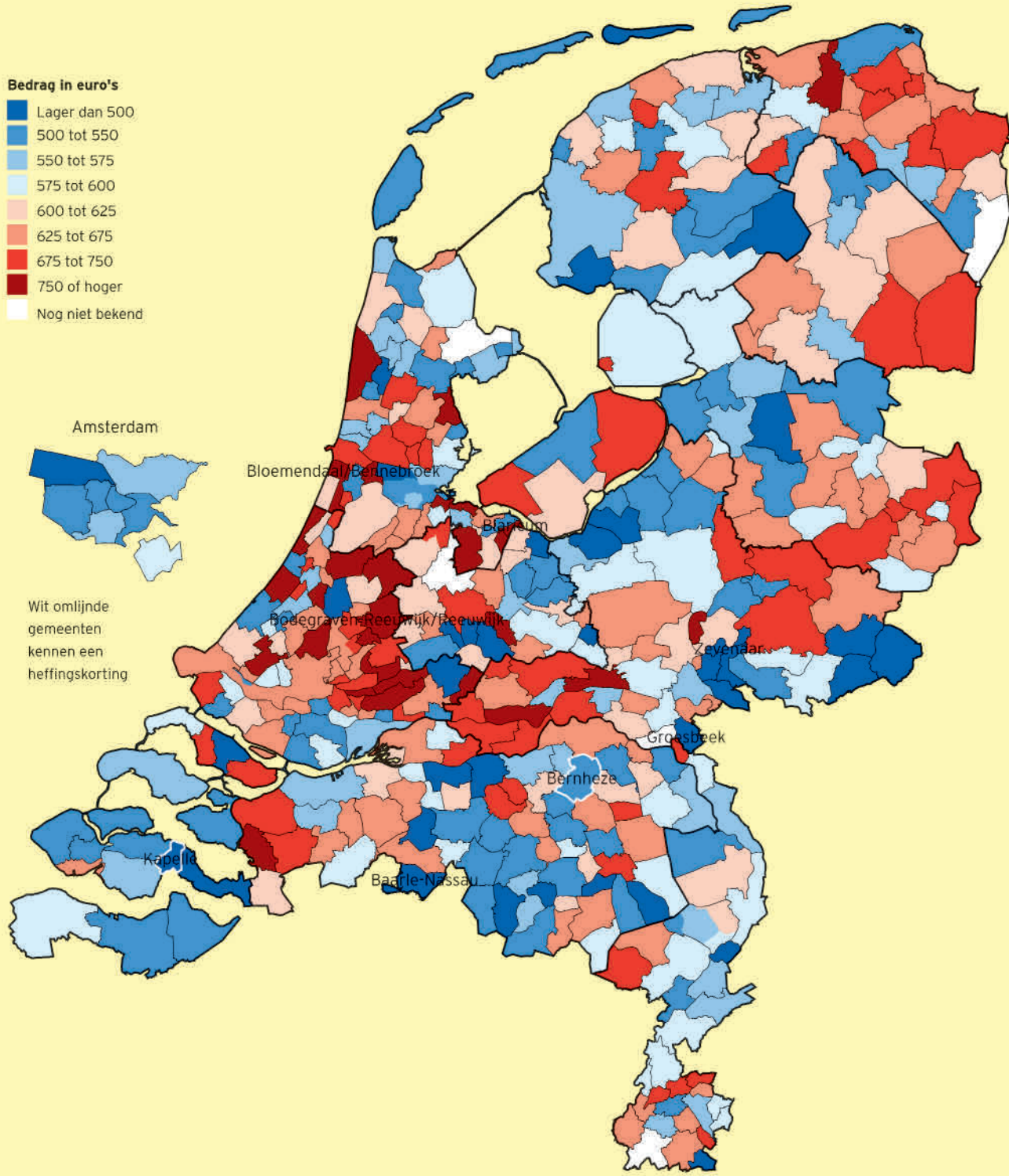
De reinigingsheffing dekt gemiddeld 97,5 procent van de kosten, iets meer dan vorig jaar (97,2 procent). De kostendekking is met 6 procent het laagst in Eemsmond. Bij het leeuwendeel van de gemeenten (87 procent) ligt de kostendekking op 100 procent.

Rioolheffing

De gemiddelde kostendekking van de rioolheffing ligt op hetzelfde niveau als die van de reinigingsheffing: 97,7 procent (vorig jaar 97,1 procent). In 81 procent van de gemeenten bedraagt de kostendekking van de rioolheffing 100 procent. Noord-Beveland heeft de laagste dekkingsgraad (41 procent).

26 Woonlasten éénpersoonshuishouders

Bedrag in euro's

Amsterdam

Bloemendaal/Bennebroek

Blaricum

Bodegraven-Reeuwijk/Reeuwijk

Zevenaar

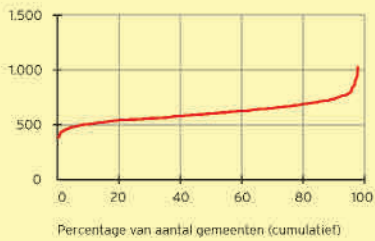
Groesbeek

Bernheze

Kapelle

Baarle-Nassau

Wit omliggende gemeenten kennen een heffingskorting

Groesbeek	386
Zevenaar	390
Baarle-Nassau	404
Bloemendaal/Bennebroek	928
Bodegraven-Reeuwijk/Reeuwijk	943
Blaricum	1.025
Gemiddelde	601
Mediaan	600

1: \ps@pdftex { /usr/local/ghostscript/8.00/Resource/Init/Font/Type1/Public/StandardFonts/Adobe-CMEX-10/Adobe-CMEX-10.pfb } /Type1/Public/StandardFonts/Adobe-CMEX-10/Adobe-CMEX-10.pfb ...

26 Woonlasten éénpersoons-huishouden

Maatstaf

Ozb, rioolheffing en reinigingsheffing vormen samen, na aftrek van een eventuele heffingskorting (in de 2 wit omliggende gemeenten op deze kaart), de gemeentelijke woonlasten. Op de kaart zijn eigenaren- en gebruikersheffingen samengevoegd. Huurders betalen minder aan de gemeente dan de kaart aangeeft (zie hiervoor kaart 30), maar de eigenarenheffingen kunnen (deels) in de huurprijs zijn opgenomen.

Er is discussie mogelijk over de beste manier waarop een woonlastenindicator kan worden samengesteld (zie deel I van deze atlas: "Hoe kunnen de lasten tussen gemeenten worden vergeleken?").⁴² De kaart hiernaast laat het bedrag zien dat een éénpersoonshuishouden in een woning met een gemiddelde waarde moet betalen. Met kwijtschelding is hier nog geen rekening gehouden (zie hiervoor kaart 35 tot en met 37). De gemiddelde woonlasten voor een meerpersoonshuishouden staan op kaart 27. Het gemiddeld betaalde bedrag voor een bepaald huishoudentype geeft de beste indruk van de woonlasten voor *huishoudens*.

Vanuit de *gemeenten* gezien heeft deze woonlastenindicator het belangrijke nadeel dat geen rekening wordt gehouden met het feit dat gemeenten met relatief dure woningen minder geld uit het gemeentefonds krijgen, zodat zij meer belasting binnen moeten halen om een gelijkwaardig voorzieningenniveau aan te kunnen bieden. Gemeenten met hoge woonlasten beschikken dus niet altijd over veel middelen om voorzieningen te bekostigen. Kaart 29 geeft een beeld van de bedragen die de gemeenten van de woonlasten overhouden (netto woonlasten).

Cijfers

De bijlage achterin deze atlas geeft de woonlasten in alle gemeenten cijfermatig weer. De hoogste éénpersoonslasten voor een gemiddelde woning vinden we in Blaricum, met 1.025 euro. Bodegraven-Reeuwijk/Reeuwijk bezet met 943 euro de tweede plaats. De meeste dure gemeenten hebben gemeen

dat het gemiddelde huishoudensinkomen en de gemiddelde woningwaarde ver boven het landelijke gemiddelde liggen. Zoals gezegd hangt dit mede samen met de verdeelsystematiek van de algemene uitkering, die gemeenten met hoge woz-waarden in de praktijk dwingt tot hoge lasten (zie deel I).

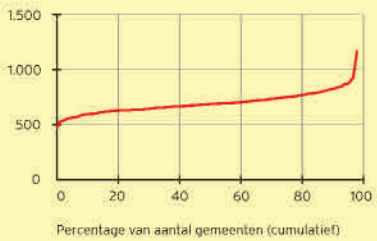
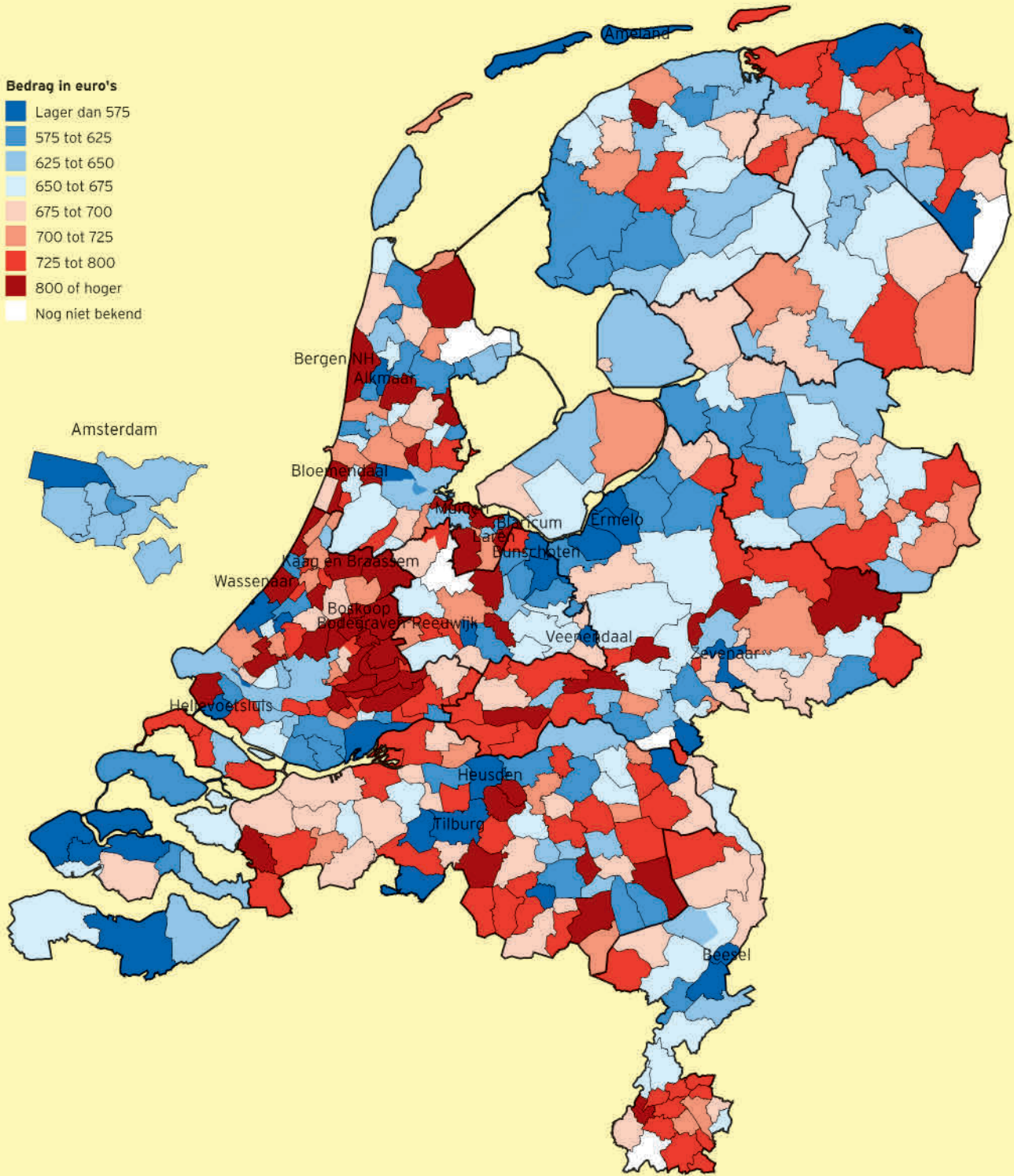
Het goedkoopst is dit jaar Groesbeek (386 euro). Daarna komt Zevenaar (390 euro). Gemeentelijke woonlasten voor éénpersoonshuishoudens kunnen in de ene gemeente dus 2,7 keer zo hoog zijn als in de andere. Het gewogen gemiddelde ligt op 601 euro. Dat is 10 euro (1,7 procent) hoger dan vorig jaar.

Sommige gemeenten verlenen nog een heffingskorting, een overblijfsel uit de tijd van de zogeheten zalmsnip. Als de heffingskorting is gekoppeld aan een bepaalde belasting is het desbetreffende bedrag door ons simpelweg afgetrokken van het desbetreffende tarief. Alleen in de overige gevallen spreken wij in deze atlas nog van een heffingskorting. Deze heffingskorting, die nog in 2 gemeenten bestaat, varieert van 50 euro in Bernheze tot 101 euro in Kapelle.

27 Woonlasten meerpersoonshuishouden

Bedrag in euro's

- Lager dan 575
- 575 tot 625
- 625 tot 650
- 650 tot 675
- 675 tot 700
- 700 tot 725
- 725 tot 800
- 800 of hoger
- Nog niet bekend

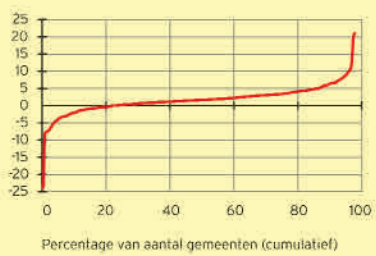
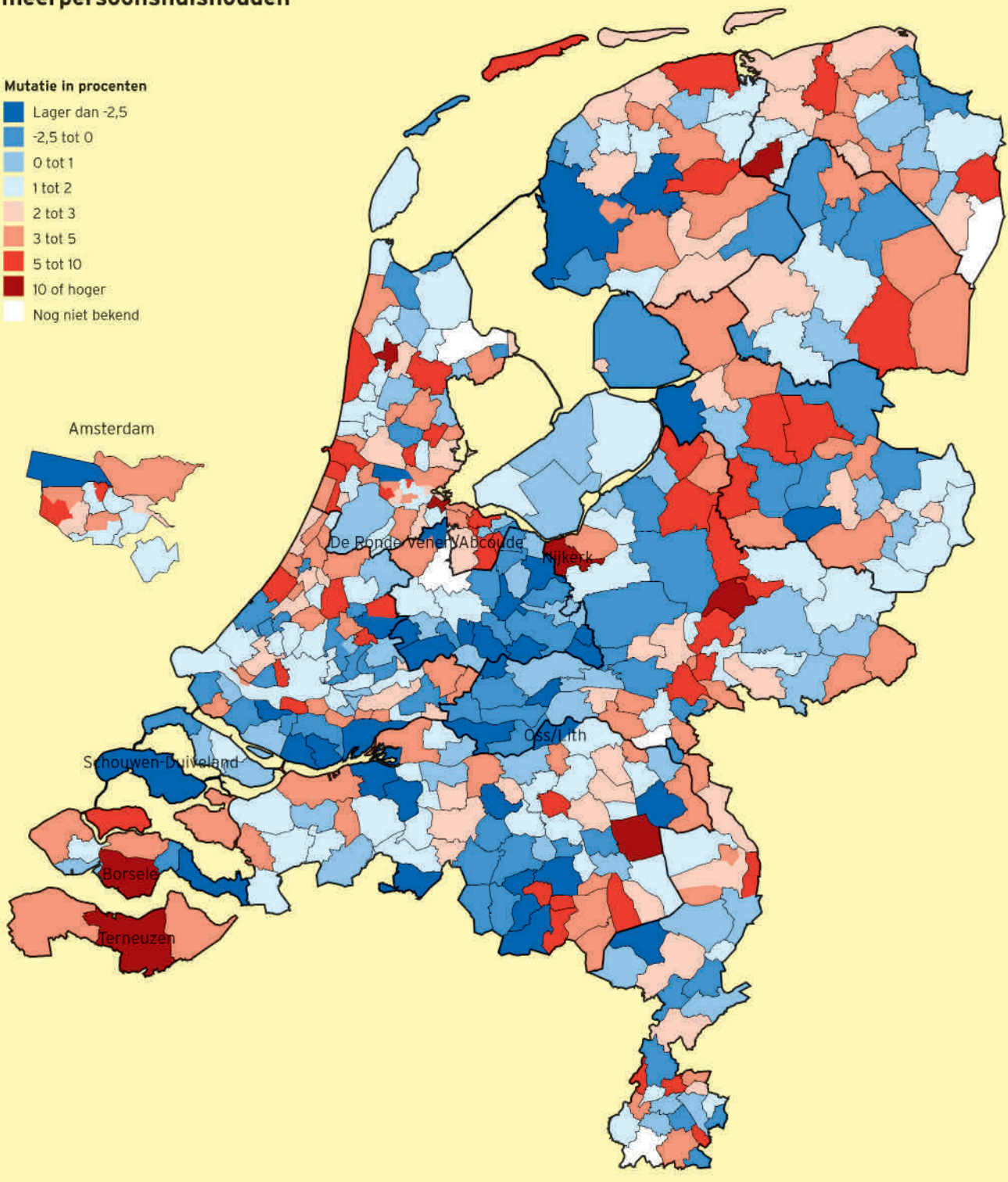

Zevenaar	480
Bunschoten	492
Hellevoetsluis	522
Bodegraven-Reeuwijk/
Reeuwijk	1.079
Wassenaar	1.101
Blaricum	1.165
Gemiddelde	671
Mediaan	684

3. Uitgeverij van de Nederlandse Gemeenten, 2015. Dit document is het resultaat van de samenwerking van de Nederlandse Gemeenten met het Bureau van de Statistiek en de Gemeentelijke Samenwerkende Organisaties Financiële Zaken (Gemeentelijke Samenwerkende Organisaties Financiële Zaken) in 2015. De Gemeentelijke Samenwerkende Organisaties Financiële Zaken is de samenwerkende organisatie van de Nederlandse Gemeenten op het gebied van financiële zaken. De Gemeentelijke Samenwerkende Organisaties Financiële Zaken is verantwoordelijk voor de ontwikkeling van de gemeentelijke financiële toestand en de samenwerking van de Nederlandse Gemeenten op het gebied van financiële zaken. De Gemeentelijke Samenwerkende Organisaties Financiële Zaken is de samenwerkende organisatie van de Nederlandse Gemeenten op het gebied van financiële zaken. De Gemeentelijke Samenwerkende Organisaties Financiële Zaken is de samenwerkende organisatie van de Nederlandse Gemeenten op het gebied van financiële zaken. De Gemeentelijke Samenwerkende Organisaties Financiële Zaken is de samenwerkende organisatie van de Nederlandse Gemeenten op het gebied van financiële zaken.

28 Mutatie woonlasten meerpersoonshuishouden

Mutatie in procenten

De Ronde Venen/Abcoude	-24%
Oss/Lith	-23%
Schouwen-Duiveland	-13%
Terneuzen	20%
Nijkerk	20%
Borsele	21%

Microsoft Word 2016 (64-bit) [Systematix] - 28 Mutatie woonlasten meerpersoonshuishouden - Pagina 1 van 1 - 10:21:57 AM 11/1/2016
 C:\Users\... \Documents\... \28 Mutatie woonlasten meerpersoonshuishouden.docx
 De Ronde Venen/Abcoude -24%
 Oss/Lith -23%
 Schouwen-Duiveland -13%
 Terneuzen 20%
 Nijkerk 20%
 Borsele 21%

28 Mutatie woonlasten meerpersoonshuishoudens

Gemiddelde stijging

De gemiddelde woonlasten voor meerpersoonshuishoudens stijgen dit jaar met 1,6 procent. Tot 2005 stegen de woonlasten jaarlijks steeds meer dan vijf procent, daarna is deze stijging afgevlakt (zie deel I van deze atlas). Dat komt met name doordat de tarieven van de reinigingsheffing en de ozb sinds die tijd minder worden verhoogd. De woonlastenstijging komt sindsdien voornamelijk op het conto van de rioolheffing.

Grootste stijgers

In Borsele stijgen de lasten met 21 procent het sterkst. In 2010 keerde de gemeente nog een heffingskorting uit. Deze is vanaf 2011 afgeschaft. Ook wordt als bezuinigingsmaatregel de kostendekkendheid van de de reinigingsheffing en rioolheffing vergroot.⁴³

Op de tweede plaats staat Nijkerk (20 procent), waar de lasten stijgen ondanks een lagere reinigingsheffing en een lagere rioolheffing. Dat komt doordat de ozb voor woningen zodanig wordt verhoogd dat de daling van de riool- en de reinigingsheffing wordt tenietgedaan, en doordat daarnaast de heffingskorting, die vorig jaar nog werd uitgekeerd (100 euro), is afgeschaft.

Grootste dalers

Dit jaar verlagen 98 gemeenten de woonlasten voor meerpersoonshuishoudens. Inwoners van De Ronde Venen/Abcoude gaan er het meest op vooruit (24 procent). Hier worden de tarieven deels gelijkgetrokken met die van fusiepartner De Ronde Venen.

De woonlasten in herindelingsgemeente Oss/Lith dalen met 23 procent. Inwoners van Lith betaalden vorig jaar gemiddeld meer dan inwoners van fusiepartner Oss, terwijl nu in de hele gemeente dezelfde tarieven gelden.

29 Netto woonlasten

Hogere woningwaarde, lagere uitkering uit het gemeentefonds

De kaarten 26 en 27 laten zien dat hoge woonlasten vaak samengaan met hoge woningwaarden (vergelijk kaart 4). Dat is een gevolg van de manier waarop de algemene uitkering uit het gemeentefonds tussen gemeenten wordt verdeeld. De algemene uitkering is de belangrijkste bron van vrij besteedbare middelen van de gemeenten - veel belangrijker dan de ozb. Gemeenten met binnen hun grenzen veel hoog gewaardeerd onroerend goed ontvangen een relatief lage uitkering. Zij hebben dus hogere woonlasten, of minder bestedingsruimte.⁴⁴

Netto woonlasten

Kaart 27 geeft aan hoe hoog de woonlasten zijn die de burger betaalt. Kaart 29 laat zien wat hiervan bij de gemeente zelf terechtkomt. Deze netto woonlasten zijn gedefinieerd als de woonlasten die er zouden zijn als de belastingcapaciteit niet zou worden verevend. De extra ozb-opbrengst die gemeenten met dure woningen nu nodig hebben om de lagere algemene uitkering te compenseren is van de woonlasten afgetrokken. Bij gemeenten met lage woningwaarden is het profijt van de verevening bij de woonlasten opgeteld. Van gemeenten met hoge netto woonlasten mogen in principe ook hoge

voorzieningen worden verwacht. Hierbij passen overigens wel enkele kanttekeningen. Zie hiervoor deel I ("Hoe kunnen de lasten tussen gemeenten worden vergeleken?").

Vergelijking netto en ongecorrigeerde woonlasten

Tabel 3 geeft naast de rangnummers van de netto woonlasten ook die van de ongecorrigeerde woonlasten. Van de gemeenten die het meest aan de woonlasten overhouden staan er 6 ook in de top-tien van woonlasten. Gemeenten als Bodegraven-Reeuwijk en Kaag en Braassem hebben een slappe bodem, hetgeen tot hogere kosten kan leiden voor de riolering en het wegenbeheer. Van de gemeenten die weinig aan de woonlasten overhouden hebben de meeste ook lage woonlasten. Bussum is een duidelijke uitzondering.

Van de gemeenten met hoge netto woonlasten zou verwacht mogen worden dat zij een bovengemiddeld voorzieningenniveau hebben. Lage netto woonlasten hoeven echter niet samen te gaan met spartaanse voorzieningen. Sommige gemeenten beschikken over andere inkomstenbronnen, bijvoorbeeld een toeristenbelasting, aandelen of grondbezit. Gemeenten hebben soms zulke hoge inkomsten uit eigen vermogen dat zij met lage belastingen toekunnen. In feite is dit een verkapte belasting, aangezien dit vermogen eigenlijk de inwoners toebehoort.⁴⁵

Tabel 3 Netto woonlasten meerpersoonshuishouden, euro's per jaar

Laagste tien				Hoogste tien				
Rangnummer woonlasten	Rangnummer woonlasten	Gemeente	Bedrag	Rangnummer netto woonlasten	Rangnummer woonlasten	Gemeente	Bedrag	netto
1	7	Ameland	442	1	3	Bodegraven-Reeuwijk/Reeuwijk		1.040
2	14	Terschelling	444	2	7	Bodegraven-Reeuwijk/Bodegraven		880
3	1	Zevenaar	489	3	1	Blaricum		876
4	25	Veere	492	4	2	Wassenaar		859
5	4	Heusden	499	5	52	Leeuwarderadeel		859
6	2	Bunschoten	500	6	45	Wieringermeer		855
7	12	Amsterdam Binnenstad/Westpoort	505	7	10	Kaag en Braassem		85
8	22	Noord-Beveland	507	8	6	Muiden		846
9	9	Ermelo	509	9	12	Haarlemmerliede c.a.		846
10	114	Bussum	510	10	61	Winsum		846

De afbeelding op deze pagina is afkomstig uit het rapport 'Woonlasten en woningwaarde' van de Raad van State, 2015. De afbeelding is afkomstig uit het rapport 'Woonlasten en woningwaarde' van de Raad van State, 2015. De afbeelding is afkomstig uit het rapport 'Woonlasten en woningwaarde' van de Raad van State, 2015.

30 en 31 Woonlasten huurder en verhuurder

Uitgangspunten

Tot nu toe zijn alleen de woonlasten van eigenaar-bewoners behandeld. Kaart 30 laat zien hoeveel een huurder betaalt. Kaart 31 toont de lasten voor verhuurders. We gaan hier uit van een huurwoning met een woz-waarde van 143.000, ofwel 60% van de gemiddelde woningwaarde in Nederland.

Overigens zullen verhuurders vaak proberen de door hen betaalde belastingen zoveel mogelijk door te berekenen aan hun huurders, door een hogere huur te vragen. Omdat huren niet ongelimiteerd kunnen worden verhoogd is dit echter niet altijd mogelijk.

Woonlasten huurder

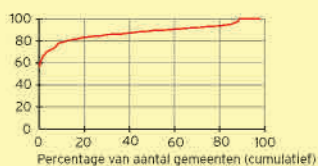
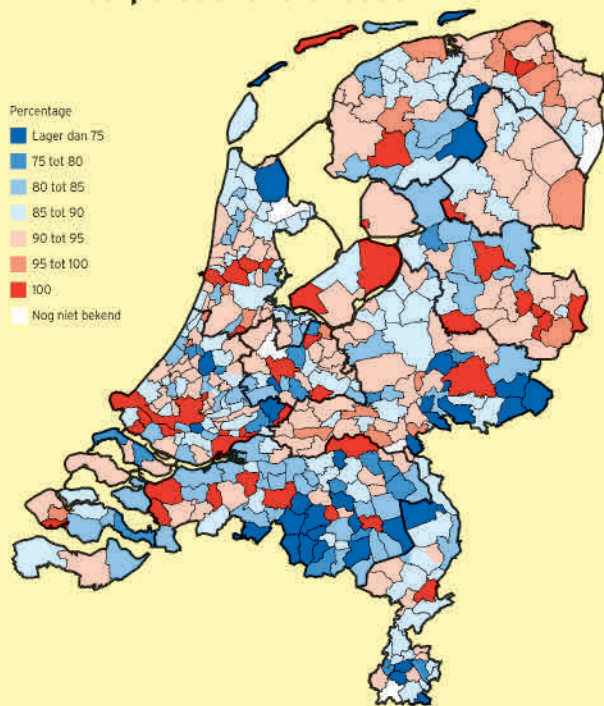
Huurders betalen in alle gemeenten een reinigingsheffing, en in veel gemeenten ook een rioolheffing (zie kaart 20). In enkele gemeenten komen zij in aanmerking voor een heffingskorting. Huurders hebben de laagste woonlasten (108 euro) in Nijmegen, en de hoogste (765 euro) in Bodegraven-Reeuwijk/Reeuwijk. Gemiddeld bedragen de lasten voor huurders 360 euro.

Woonlasten verhuurder

Verhuurders betalen in alle gemeenten ozb, en in veel gemeenten ook een rioolheffing (zie kaart 19). De woonlasten voor de verhuurder bedragen gemiddeld 219 euro. Ze zijn het hoogst in Oldambt (473 euro) en het laagst in Koggenland (61 euro).

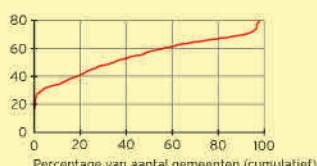
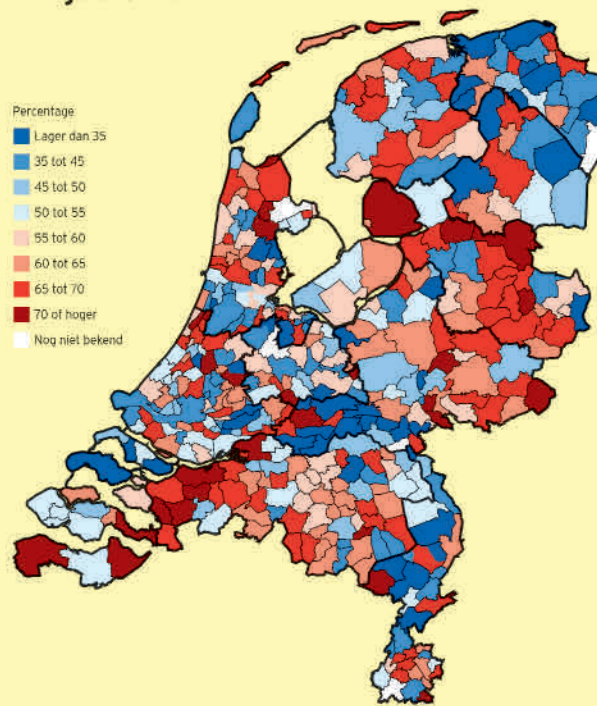
Kaart 31 laat duidelijk zien dat de lasten voor verhuurders in de provincie Groningen vaak hoog zijn vergeleken met de rest van het land. Dat is opmerkelijk, omdat de woningwaarden in die provincie naar verhouding laag zijn. De hoge lasten voor verhuurders worden veroorzaakt doordat de rioolheffing in Groningen vaak grotendeels of geheel bij de verhuurder wordt neergelegd. Huurders betalen in Groningen juist relatief weinig (kaart 30).

32 Verhouding woonlasten één- en meerpersoonshuishouders

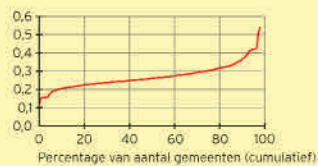
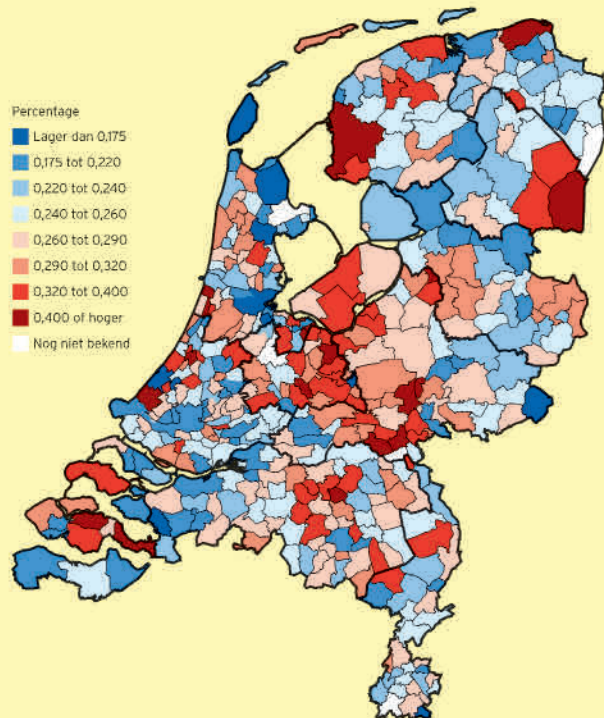
Vaals	57%
Bladel	61%
IJsselstein	61%
Gemiddelde	90%
Mediaan	89%

33 Percentage woonlasten voor rekening gebruiker

Nijmegen	17%
Blaricum	24%
Nederweert	24%
Bergen op Zoom	78%
Winterswijk	79%
Koggenland	80%
Gemiddelde	54%
Mediaan	57%

34 Gemeentelijke progressiefactor

Texel	0,12
Koggenland	0,15
Winterswijk	0,15
Blaricum	0,52
Bloemendaal/Bloemendaal	0,52
Bloemendaal/Bennebroek	0,54
Gemiddelde	0,26
Mediaan	0,26

32: Verhouding woonlasten één- en meerpersoonshuishouders. 33: Percentage woonlasten voor rekening gebruiker. 34: Gemeentelijke progressiefactor.

32, 33 en 34 Wie betaalt de woonlasten?

Drie manieren om de lasten te verdelen

Behalve de hoogte van de woonlasten verschilt ook de verdeling ervan. Gemeenten kunnen de woonlasten op drie manieren over verschillende sociaal-economische groepen verdelen: tussen éénpersoonshuishoudens en meerpersoonshuishoudens, tussen gebruikers en eigenaren van woningen, en tussen bewoners van goedkope en van dure huizen.

Eénpersoons- en meerpersoonshuishoudens

Kaart 32 laat de woonlasten voor éénpersoonshuishoudens zien als percentage van de woonlasten voor meerpersoonshuishoudens. In de 43 (delen van) gemeenten die wat betreft hun riool- en reinigingsstarieven geen onderscheid maken tussen één- en meerpersoonshuishoudens ligt dit percentage op 100. Alleenstaanden zijn naar verhouding het best af in Vaals, waar zij 57 procent betalen van de woonlasten voor meerpersoonshuishoudens. Gemiddeld betalen éénpersoonshuishoudens 90 procent van het bedrag dat meerpersoonshuishoudens betalen. Zij worden daarmee relatief zwaar belast.

Eigenaren en gebruikers van woningen

Bij de rioolheffing heeft de gemeente de mogelijkheid de lastenverdeling tussen gebruikers en eigenaren te beïnvloeden. Zo is het mogelijk op bescheiden wijze aan inkomenspolitiek te doen, door eigenaren meer te laten betalen dan gebruikers.⁴⁶ Dit heeft echter alleen het beoogde effect als huiseigenaren de gemeentelijke lasten niet volledig aan hun huurders doorberekenen. Anders kan een nadruk op eigenarenheffingen zelfs een averechtse uitwerking hebben, doordat gebruikers geen kwijtschelding van eigenarenheffingen kunnen aanvragen.⁴⁷ Zoals kaart 33 laat zien betaalt de gebruiker in Nijmegen het kleinste deel van de woonlasten: 17 procent. Koggenland zit met 80 procent het hoogst. Het gewogen gemiddelde ligt op

54 procent.

Goedkope en dure woningen

Sommige gemeenten proberen aan inkomensbeleid te doen door de kostendekkendheid van riool- en reinigingsheffing laag te houden, en een groot deel van de woonlasten via de ozb binnen te halen.⁴⁸ Zo kunnen de lasten voor een groter deel op de schouders van de eigenaren van dure huizen worden gelegd. Ook kan het tarief van de rioolheffing aan de woz-waarde worden gekoppeld.

De gemeentelijke progressiefactor geeft een indicatie van de toename van de woonlasten bij verhuizing naar een twee keer zo dure woning in dezelfde gemeente (kaart 34).⁴⁹ Gemiddeld ligt de progressiefactor op 0,26: wie verhuist naar een twee keer zo dure woning betaalt 26 procent meer aan woonlasten. De verschillen tussen gemeenten zijn groot. De woonlasten zijn het meest progressief in Bloemendaal/Bennebroek (0,54). In Koggenland bedraagt de progressiefactor 0,12. Hier bestaan de woonlasten voornamelijk uit de riool- en de reinigingsheffing, waarbij de hoogte van de rioolheffing niet is gebaseerd op de woz-waarde.

35 en 36 Kwijtschelding gemeentelijke belastingen

Kwijtscheldingsbeleid

De voorwaarden waarbinnen gemeenten kwijtschelding mogen verlenen van belastingen en heffingen zijn door het Rijk nauw omschreven.⁵⁰ De gemeenteraad heeft slechts de vrijheid te besluiten minder kwijt te schelden dan de rijksregels toestaan (bij afzonderlijk besluit), of zelfs in het geheel geen kwijtschelding te verlenen. Gemeenten kunnen zelf bepalen welke gemeentelijke belastingen onder het kwijtscheldingsbeleid vallen. Aan kwijtschelding zijn hoge uitvoeringskosten verbonden. Deze kosten zullen het kwijtgescholden bedrag in veel gevallen benaderen of zelfs overstijgen. Sommige gemeenten kennen geen kwijtschelding, maar wel een soortgelijke regeling onder de vlag van het armoedebeleid. Op die manier is het mogelijk te ontkomen aan de strenge (rijks)voorwaarden, vooral wat betreft de individuele toetsing en de vermogensnorm.

Reinigingsheffing

In slechts 1 gemeente is kwijtschelding van de reinigingsheffing onmogelijk (Boskoop, zie kaart 35). Daarnaast kennen 7 gemeenten een op kwijtschelding gelijkende regeling die onder de noemer van het armoedebeleid valt. Verreweg de meeste gemeenten staan in principe volledige kwijtschelding toe, mits aan alle voorwaarden op het gebied van inkomen en vermogen wordt voldaan.

25 procent van de gemeenten stelt een plafond aan het kwijt te schelden bedrag. Dit kan een vast bedrag zijn, of een deel van de aanslag. Dit komt vooral voor bij gemeenten die het tarief hebben gekoppeld aan de hoeveelheid aangeboden afval (*diftar*). Door bijvoorbeeld alleen kwijtschelding te verlenen van het vastrechtgedeelte blijft de prikkel behouden om de afvalstroom te beperken. Ook wordt zo voorkomen dat mensen uit de straat hun afval gratis in de container kunnen gooien van iemand waarvan de aanslag toch wordt kwijtgescholden.

Groningen scheldt ten hoogste 57 procent van het aanslagbedrag kwijt. Met ingang van 2007

krijgen mensen die vijf jaar of langer op het sociale minimum zitten wel volledige kwijtschelding van de afvalstoffenheffing.

Rioolheffing

Op 3 gemeenten na (Boskoop, Graafstroom en Duiven) is in alle gemeenten met een rioolheffing voor de gebruiker kwijtschelding mogelijk (kaart 36). Sommige gemeenten (dit jaar 5) verlenen geen kwijtschelding, maar kennen wel een soortgelijke tegemoetkoming in het kader van het armoedebeleid.

In 9 gemeenten kan hooguit een gedeelte van de aanslag worden kwijtgescholden. Men moet dan bijvoorbeeld altijd de helft betalen, of men krijgt slechts het vastrecht kwijtgescholden en niet het bedrag dat aan het waterverbruik is gekoppeld. De rioolheffing voor de eigenaar wordt zelden kwijtgescholden. Huiseigenaren bezitten doorgaans vermogen, en voldoen daarom niet aan de voorwaarden voor kwijtschelding. Om dezelfde reden komt kwijtschelding van de ozb vrijwel niet voor.

Kwijtscheldingsnorm

Alle gemeenten die kwijtschelding verlenen hanteren de maximale kwijtscheldingsnorm van 100 procent. In de praktijk betekent dit dat huishoudens met een minimuminkomen voor kwijtschelding in aanmerking komen, mits zij de vermogenstoets doorstaan.

37 Woonlasten na kwijtschelding

kwijtschelden en bedragen de woonlasten nul euro.

Uitgangspunten

De mate waarin het kwijtscheldingsbeleid de woonlasten van een bepaald huishouden verlaagt hangt af van de hoogte van de kwijtscheldingsnorm, van de belastingen waarvoor kwijtschelding mogelijk is, en van het deel van de aanslagen waarvoor in principe kwijtschelding kan worden verleend (kaarten 35 en 36).

Kaart 37 hiernaast laat zien hoe hoog de woonlasten zijn van een meerpersoonshuishouden met een netto besteedbaar inkomen ter hoogte van de bijstandsnorm voor (echt)paren, in een huurwoning met een waarde van 143.000 euro (60% van de landelijke gemiddelde woningwaarde). Verondersteld wordt dat geen vermogen aanwezig is, en dat kwijtschelding wordt aangevraagd. Een eventuele heffingskorting is in de woonlasten verrekend.

Woonlasten voor minima

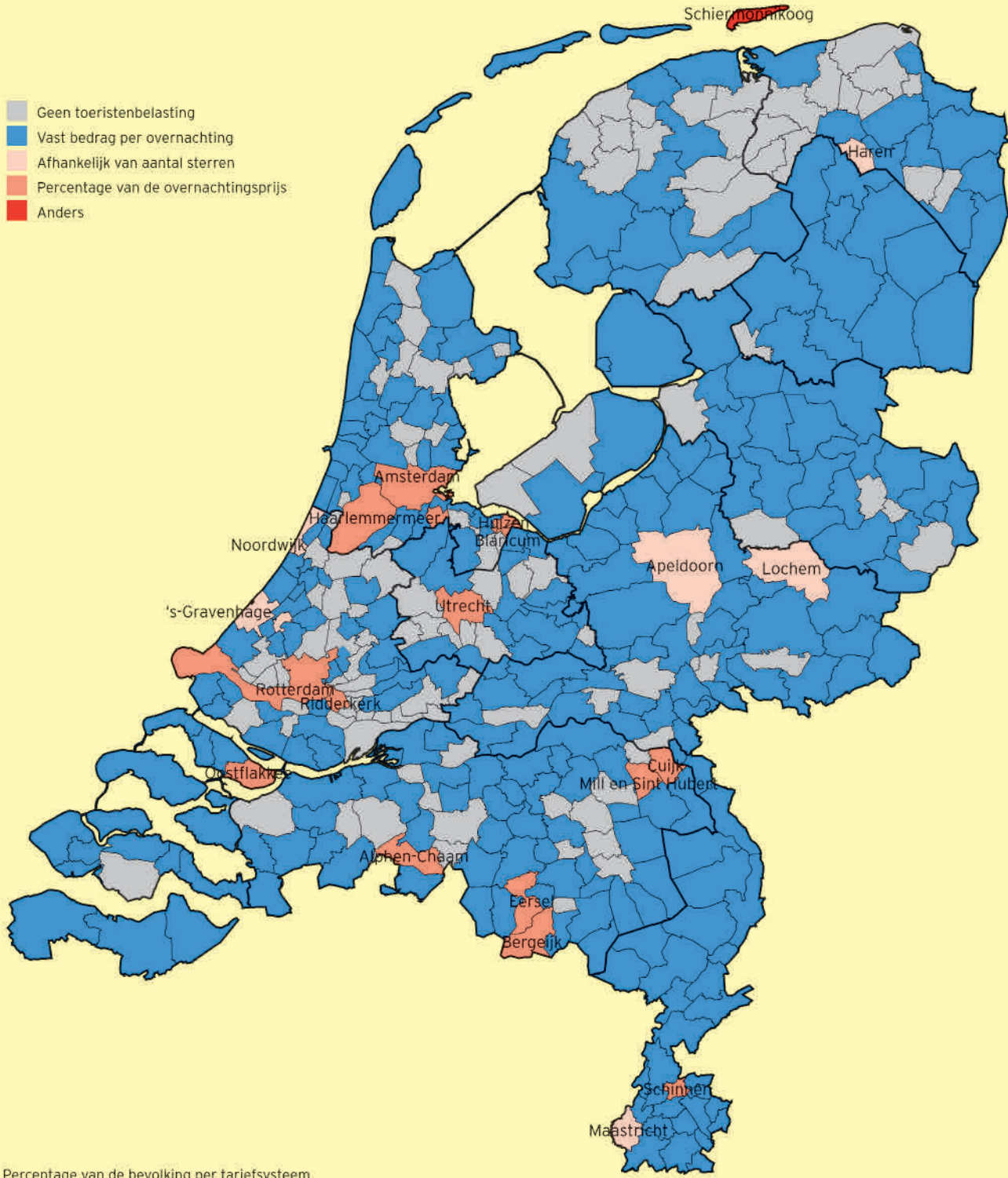
In verreweg de meeste gemeenten worden de woonlasten in deze situatie geheel kwijtschelden. Waar niet het gehele bedrag aan woonlasten wordt kwijtschelden is meestal gedeeltelijke kwijtschelding mogelijk (alleen rioolheffing of alleen reinigingsheffing, of van een deel van de aanslag), of wordt geen kwijtschelding verleend maar kent het minimabeleid een soortgelijke regeling.

Laten we deze laatste groep buiten beschouwing, dan bedragen de woonlasten voor minima in slechts 23 gemeenten meer dan 100 euro. In 347 gemeenten gaat het om nul euro omdat het volledige bedrag wordt kwijtschelden. Het hoogst zit de gemeente Boskoop (511 euro), het laagst Kapelle (-101; bij volledige kwijtschelding wordt de heffingskorting uitbetaald). Gemiddeld betalen minima in Nederland 11 euro aan woonlasten.

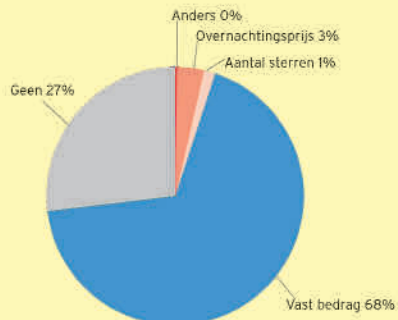
Voor Groningen is uitgegaan van een huishouden dat niet langdurig een minimuminkomen heeft. Als het inkomen vijf jaar of langer op of onder het sociaal minimum zit, wordt de afvalstoffenheffing geheel

38 Toeristenbelasting: tariefsystemen

- Geen toeristenbelasting
- Vast bedrag per overnachting
- Afhankelijk van aantal sterren
- Percentage van de overnachtingsprijs
- Anders

Percentage van de bevolking per tariefsysteem

CMYK... 2015... 2015... 2015...

38 Toeristenbelasting: tariefsystemen

Algemeen

Dit jaar kent 73 procent van de gemeenten een toeristenbelasting. De tariefstructuur van de toeristenbelasting kan buitengewoon ingewikkeld zijn, met aparte tarieven voor campings, bungalows, diverse soorten hotels, enzovoort. Wij hebben primair gekeken naar hotelovernachtingen. Waar geen hotel is kan de belasting betrekking hebben op een overnachting in een pension of op een camping.

Tariefsystemen

De meeste gemeenten (68 procent) hanteren een vast bedrag per overnachting (zie de figuur onder de kaart). Soms wordt wel reductie gegeven voor scholen of andere groepen. Ook komt het voor dat het te betalen bedrag afhangt van de overnachtingsprijs (in 3,4 procent van de gemeenten) of het aantal sterren van het hotel (1,4 procent). Dit komt met name voor bij de grote steden. Op Schiermonnikoog is de eerste overnachting duurder dan latere overnachtingen bij een meerdaags verblijf.

Forfaitaire bedragen

Veel gemeenten maken gebruik van forfaitaire bedragen. Een hotel of camping wordt dan bijvoorbeeld aangeslagen voor een van tevoren vastgesteld aantal overnachtingen. Is het werkelijke aantal lager, dan kan de eigenaar verzoeken conform het feitelijke overnachtingstarief te worden aangeslagen.

39 en 40 Toeristenbelasting: tarief en mutatie

Tarieven

Door de veelvormigheid van de toeristenbelasting is het moeilijk in één kaart aan te geven hoe de tarieven variëren. Kaart 39 geeft in principe het bedrag voor een hotelovernachting. Waar het tarief afhangt van de overnachtingsprijs of het aantal sterren is uitgegaan van enkele veronderstellingen (zie de verantwoording achterin deze atlas).

In de meeste gemeenten die een toeristenbelasting kennen ligt het tarief tussen vijftig cent en anderhalve euro per nacht. Het goedkoopst is Heerenveen (0,35 euro), het duurst Haarlemmermeer (5,43 euro). De grote steden zijn duidelijk duurder dan gemiddeld. Voor alle gemeenten (met en zonder toeristenbelasting) bedraagt het gewogen gemiddelde 1,34 euro per nacht. Dat is 0,05 euro (3,6 procent) hoger dan vorig jaar. Deze stijging komt voor een deel doordat er dit jaar meer gemeenten zijn die toeristenbelasting heffen: 9 (delen van) gemeenten voeren een toeristenbelasting in, terwijl 1 gemeente de toeristenbelasting afschafte. Almelo introduceert mogelijk later dit jaar een toeristenbelasting.

Bij gemeenten die zowel dit jaar als vorig jaar toeristenbelasting hieven ligt het gemiddelde tarief 2,1 procent hoger dan vorig jaar. Het gewogen gemiddelde bij alleen gemeenten met toeristenbelasting bedraagt 1,80 euro.

Mutatie

Het tarief is dit jaar in 36 procent van de heffende gemeenten niet veranderd. Tarieven worden dikwijls enkele jaren ongemoeid gelaten en dan verhoogd. Doordat het om kleine bedragen gaat zijn stijgingen in procenten gemeten soms aanzienlijk, zeker als tarieven een paar jaar niet zijn aangepast. Dit levert soms alarmerende krantenkoppen op, terwijl het doorgaans hooguit om dubbeltjes gaat.⁵¹

De grootste tariefverhogingen vinden plaats in Lingewaal (200 procent) en 's-Hertogenbosch (194

procent). In Lingewaal gaat het tarief naar 1,50 euro, in 's-Hertogenbosch naar 3 euro per overnachting. Oss/Lith verlaagt het tarief het sterkst (-74 procent) doordat de tarieven van de fusiepartners gelijk worden getrokken.

43 en 44 Paspoort: tarief en mutatie

4 gemeenten verlagen het tarief, 12 laten het onveranderd.

Algemeen

Om naar het buitenland te kunnen reizen is een geldig paspoort of een geldige identiteitskaart nodig. Beide zijn vijf jaar geldig. Een identiteitskaart is iets goedkoper, maar wordt niet door alle landen geaccepteerd. Een paspoort wel. Beide reisdocumenten zijn verkrijgbaar bij de gemeente waar men staat ingeschreven.

Met ingang van 2005 geldt in Nederland een algemene identificatieplicht. Iedereen van veertien jaar en ouder is verplicht een politieagent of een toezichthouder desgevraagd een identiteitskaart te tonen. Behalve een paspoort of identiteitskaart mag dat ook een rijbewijs zijn.

Tarief

Het bedrag dat een gemeente ten hoogste voor een paspoort mag vragen bedraagt in 2011 52,12 (vorig jaar 50,90 euro).⁵³ Hiervan is 23,45 euro voor het Rijk en 28,67 voor de gemeente.⁵⁴

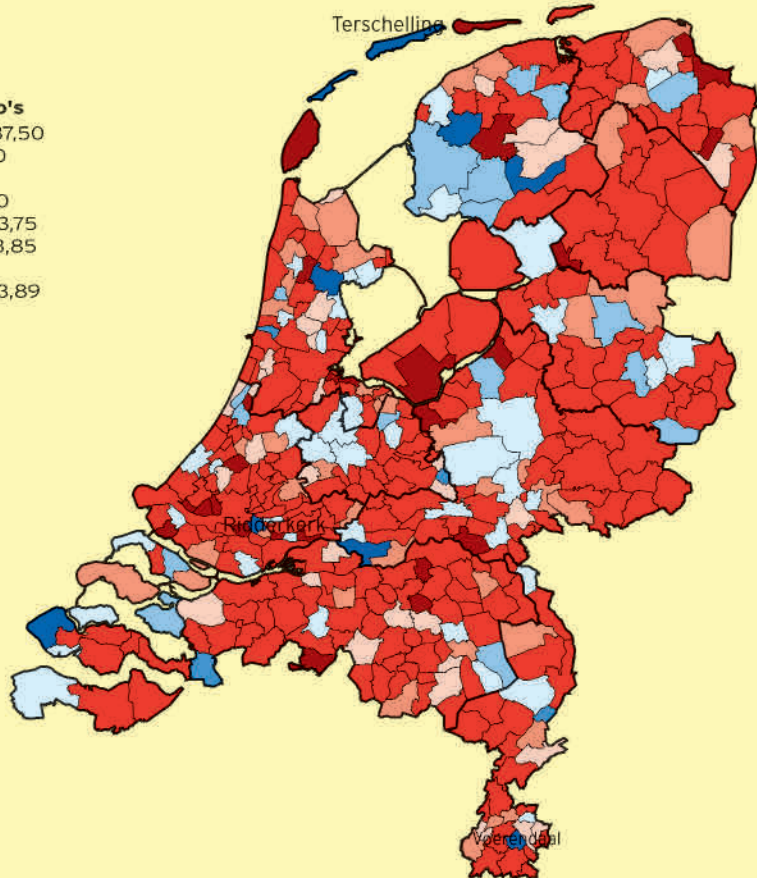
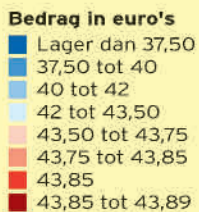
Kaart 43 laat zien hoeveel een paspoort in elke gemeente kost. Sommige gemeenten geven in bepaalde perioden kortingen om te voorkomen dat er in piekperioden grote drukte ontstaat bij de loketten. Hiermee is in de kaart geen rekening gehouden.

Het goedkoopste paspoort wordt verstrekt in de gemeente Voerendaal (28,65 euro), het duurste zijn de 21 gemeenten die het maximumtarief hanteren (52,12 euro). Een afgeronde versie daarvan, 52,10, komt het meest voor (in 270 gemeenten). De gemiddelde prijs bedraagt 51,75 euro. Dat is 1,15 euro (2,3 procent) meer dan vorig jaar.

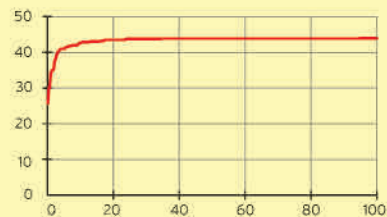
Mutatie

Kaart 44 laat zien hoe sterk de tarieven zijn verhoogd. De tariefveranderingen variëren van -18 procent in Zaltbommel (nieuw tarief: 41,50) tot 11 procent in Koggenland (dat nu 50 euro vraagt).

45 Tarief Identiteitskaart

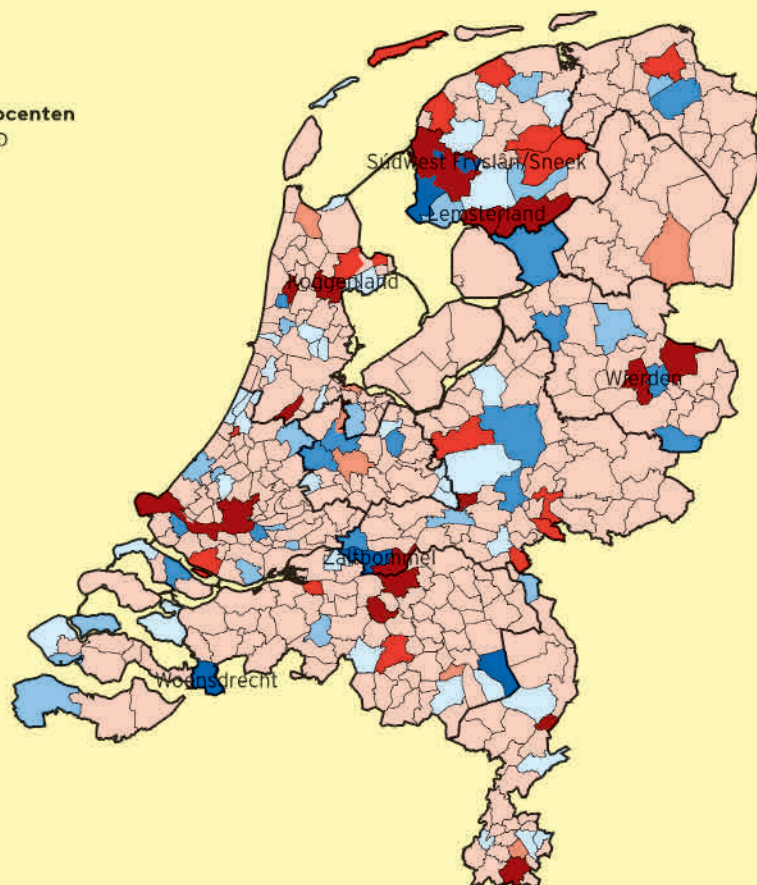

Voerendaal	25.70
Ridderkerk	30.00
Terschelling	30.00
Gemiddelde	43.45
Mediaan	43.85

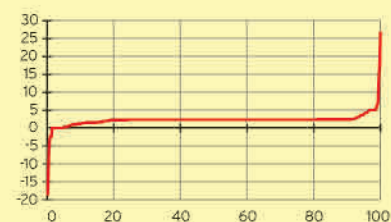

Percentage van aantal gemeenten (cumulatief)

46 Mutatie tarief identiteitskaart

Zaltbommel	-19%
Woensdrecht	-10%
Súdwest Fryslân/Sneek	-4%
Wierden	15%
Koggenland	17%
Lemsterland	27%

Percentage van aantal gemeenten (cumulatief)

45 en 46 Identiteitskaart: tarief en mutatie

Tarief

Gemeenten mogen voor een identiteitskaart maximaal 43,89 euro vragen, en 25 gemeenten doen dit ook. De meeste gemeenten (248) vragen 43,85 euro. Gemiddeld kost een identiteitskaart 43,45 euro. Dat is 2,3 procent (0,96 euro) meer dan vorig jaar. Een identiteitskaart is het goedkoopst in de gemeente Voerendaal (25,70).

Mutatie

Het tarief voor een identiteitskaart is het meest verlaagd in Zaltbommel (-19 procent, tot 34,90). Zaltbommel heeft de kostprijs van zijn diensten opnieuw berekend, en kwam lager uit dan voorheen. Lemsterland verhoogt het tarief het meest (met 27 procent, tot 40 euro). Lemsterland bereidt zich hiermee voor op een fusie met twee gemeenten die hogere tarieven hanteren.

Leges onrechtmatig?

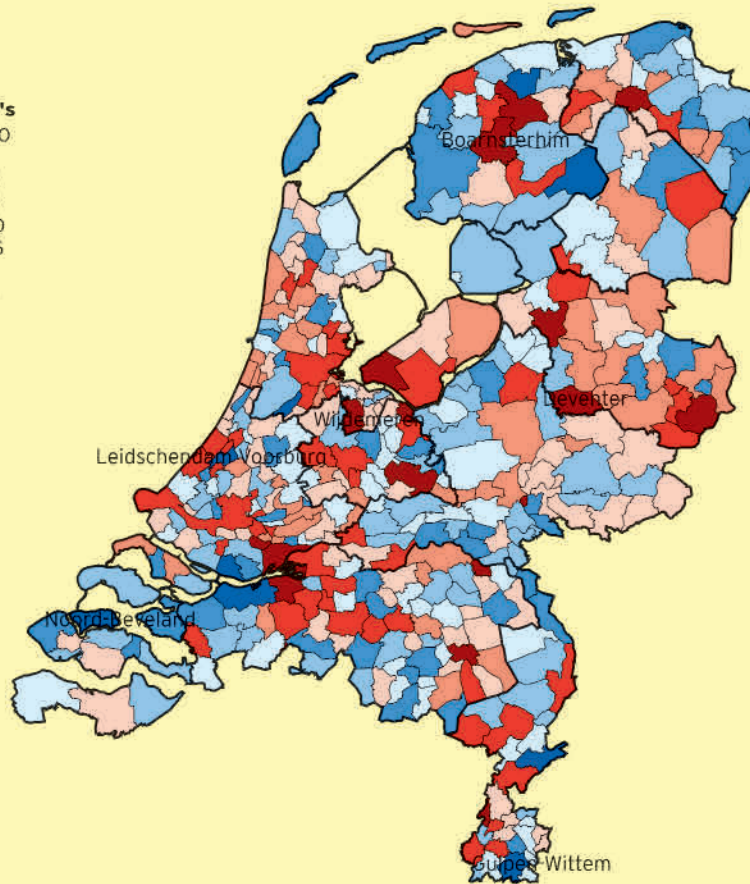
Er bestaat onduidelijkheid over de rechtmatigheid van het in rekening brengen van kosten voor het verstrekken van een identiteitskaart. Het gerechtshof in Den Bosch besloot onlangs dat dit niet mag, omdat de identiteitskaart geen individueel, maar een publiek belang dient. De achterliggende gedachte is dat mensen er zelf geen baat bij hebben dat hun identiteit kan worden gecontroleerd. Het hof gaat hiermee in tegen een eerdere uitspraak van de rechtbank Roermond.

De zaak ligt nu bij de Hoge Raad. Zolang die de uitspraak van het hof niet bevestigt kunnen gemeenten een prijs blijven vragen voor het verstrekken van een identiteitskaart. Burgers kunnen daar wel bezwaar tegen maken. Wanneer de Hoge Raad de uitspraak van het gerechtshof in Den Bosch bevestigt krijgen zij hun geld terug. Voor gemeenten vormt dit een aanzienlijk financieel risico.

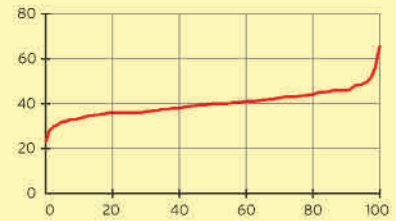
47 Tarief rijbewijs

Bedrag in euro's

- Lager dan 30
- 30 tot 35
- 35 tot 37,50
- 37,50 tot 40
- 40 tot 42,50
- 42,50 tot 45
- 45 tot 50
- 50 of hoger

Leidschendam-Voorburg	23,35
Gulpen-Wittem	25,00
Noord-Beveland	25,00
Boarnsterhim	62,60
Deventer	64,85
Wijdmeren	65,50
Gemiddelde	42,31
Mediaan	39,90

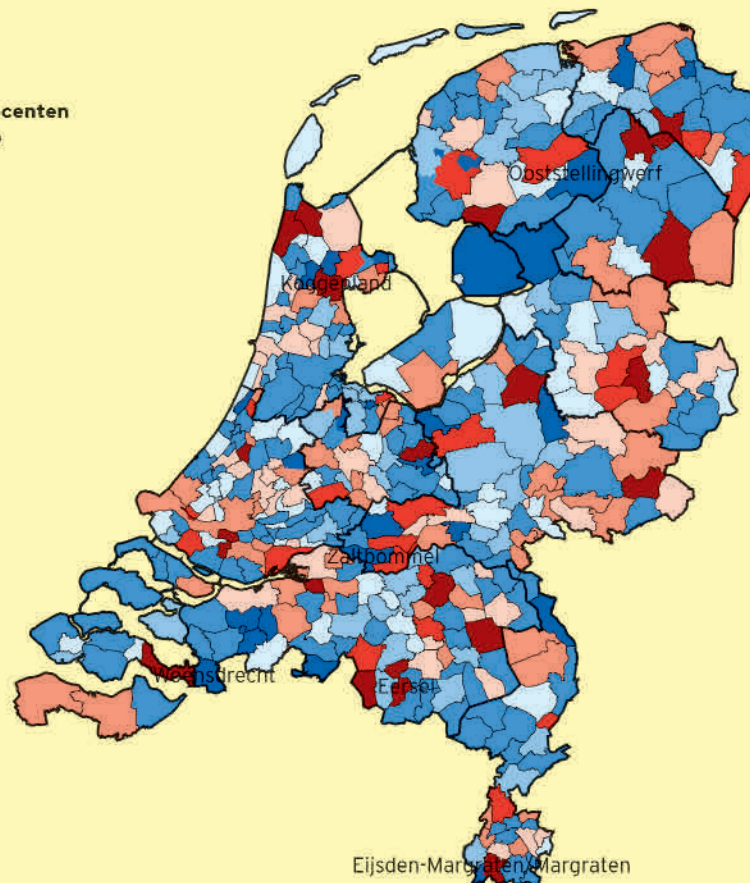

Percentage van aantal gemeenten (cumulatief)

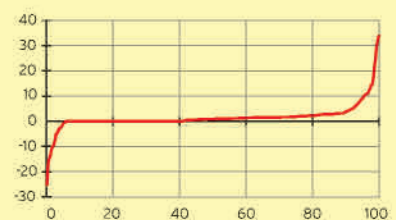
48 Mutatie tarief rijbewijs

Mutatie in procenten

- Lager dan 0
- 0
- 0 tot 1
- 1 tot 1,5
- 1,5 tot 2
- 2 tot 4
- 4 tot 10
- 10 of hoger

Ooststellingwerf	-25%
Zaltbommel	-18%
Woensdrecht	-16%
Eijsden-Margraten/
Margraten	32%
Koggenland	33%
Eersel	34%

Percentage van aantal gemeenten (cumulatief)

Small vertical text on the left margin, likely a metadata or error string.

47 en 48 Rijbewijs: tarief en mutatie

Algemeen

Iedereen die in Nederland woont en met een motorrijtuig (personenauto, bedrijfswagen, bus, motorfiets of brommer) de weg op wil, moet een geldig rijbewijs bij zich hebben. Rijbewijzen worden afgegeven door de gemeente waar men staat ingeschreven. Een rijbewijs is normaal gesproken tien jaar geldig, en moet daarna worden vervangen. De kosten voor een rijbewijs bestaan uit een rijkskostencomponent van 9,50 euro en uit door de gemeente in rekening gebrachte kosten.

Tarief

Wat een rijbewijs kost is te zien op kaart 47. Het goedkoopst is Leidschendam-Voorburg met 23,35 euro, het duurst Wijdemeeren met 65,50 euro. Het gemiddelde bedraagt 42,31 euro (een stijging van 0,53 euro, 1,3 procent).

Mutatie

De prijs voor een rijbewijs daalt het meest in Ooststellingwerf (-25 procent). Daarmee komt het tarief (29,05 euro) ruim onder het landelijke gemiddelde. De prijs van een rijbewijs stijgt het sterkst in Eersel (34 procent), dat daarmee eveneens onder het gemiddelde uitkomt (39,50).

142 gemeenten veranderen hun tarief niet; 21 gemeenten verlagen het.

Maximering

In de zomer van 2007 heeft toenmalig minister Eurlings verklaard dat hij de verschillen in de prijzen voor een rijbewijs te groot vindt.⁵⁵ Dit naar aanleiding van pressie door de ANWB. Hij kondigde aan de prijzen openbaar te maken⁵⁶ en heeft de duurste gemeenten gevraagd hun tarieven te verlagen. Anders zou maximering van de tarieven dreigen, zoals dat bij paspoorten al bestaat.⁵⁷ Omdat dit dreigement niet het gewenste resultaat heeft gehad is besloten de leges voor rijbewijzen inderdaad te maximieren.

Als reden hiervoor is genoemd dat de rijbewijstarieven zo ver uit elkaar liggen en het voor de burger onduidelijk is waardoor die verschillen ontstaan, hetgeen tot de nodige irritatie leidt.⁵⁸ Dat is opmerkelijk, omdat de variatie in rijbewijstarieven niet groot is vergeleken met de variatie in andere gemeentelijke tarieven (zie blz. 13)

Inmiddels is het onderzoek afgesloten naar de gewenste hoogte van het maximumtarief. Dat komt uit op 36,06 (prijspeil 2009).⁵⁹ De invoering van een maximumtarief op dat niveau (aangepast aan de inflatie) wordt medio 2011 verwacht. Kaart 47 laat zien dat veruit de meeste gemeenten hun tarief dan aanzienlijk zullen moeten verlagen.

Effect maximering

Ook voor bouwvergunningen willen sommigen maxima invoeren.⁶⁰ Wie hier wat mee opschiet is onduidelijk. De gemeenten met de hoogste tarieven maken niet per se de hoogste kosten. Vermoedelijk rekenen andere gemeenten minder kosten toe aan de rijbewijsverstrekking of de verstrekking van bouwvergunningen, of hanteren ze een lagere kostendekking. Dat betekent niet dat de kosten niet worden gemaakt. Gemeenten zullen de kosten ergens moeten verhalen. Goedkopere rijbewijzen leiden daarom vermoedelijk tot hogere lasten elders.

49 en 50 Uittreksel GBA: tarief en mutatie

De grootste tariefstijging is te vinden in Tynaarlo (151 procent, tot 9,05). Vorig jaar had Tynaarlo een laag tarief in vergelijking met andere gemeenten, nu ligt het tarief iets boven het gemiddelde.

GBA

In sommige gevallen is het nodig om te bewijzen dat opgegeven persoonsgegevens juist zijn (zoals bij de eerste aanvraag van een rijbewijs, of een aanmelding bij een opleidingsinstituut). Er wordt dan gevraagd een "gewaarmerkt afschrift GBA" te overleggen, in de volksmond ook wel "uittreksel uit het bevolkingsregister". Dit is een officiële verklaring waaruit de naam-, adres-, en woonplaatsgegevens van een persoon blijken en de juiste schrijfwijze van de namen.

De gemeentelijke basisadministratie (GBA), die sinds 1 oktober 1994 bestaat, bevat de persoonsgegevens van elk lid van de Nederlandse bevolking. Binnen het GBA-systeem worden alle gegevens volledig geautomatiseerd opgeslagen en uitgewisseld. Voordat de GBA bestond werden ieders persoonsgegevens bijgehouden op persoonskaarten. Van elke Nederlander wordt in de GBA een elektronische persoonslijst aangelegd. Gebeurtenissen als geboorte, verhuizing, huwelijk, echtscheiding, vertrek naar het buitenland en overlijden worden hierin geadministreerd nadat aangifte is gedaan bij het gemeentelijk loket.

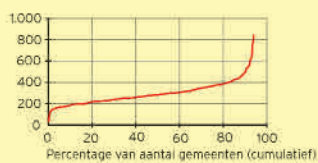
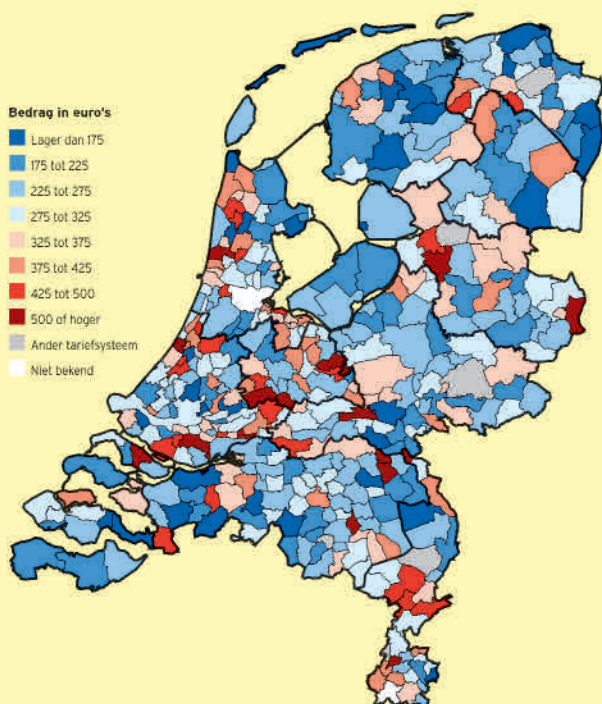
Tarief

Kaart 49 laat zien wat de kosten zijn van een gewaarmerkt afschrift GBA. Dit varieert van 0,00 euro op Vlieland tot 16,50 euro in Mill en Sint Hubert. In 73 procent van de gemeenten ligt het tarief tussen vijf en tien euro. De gemiddelde prijs bedraagt 8,75 euro, 0,54 euro (6,6 procent) meer dan vorig jaar.

Mutatie

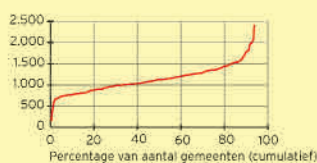
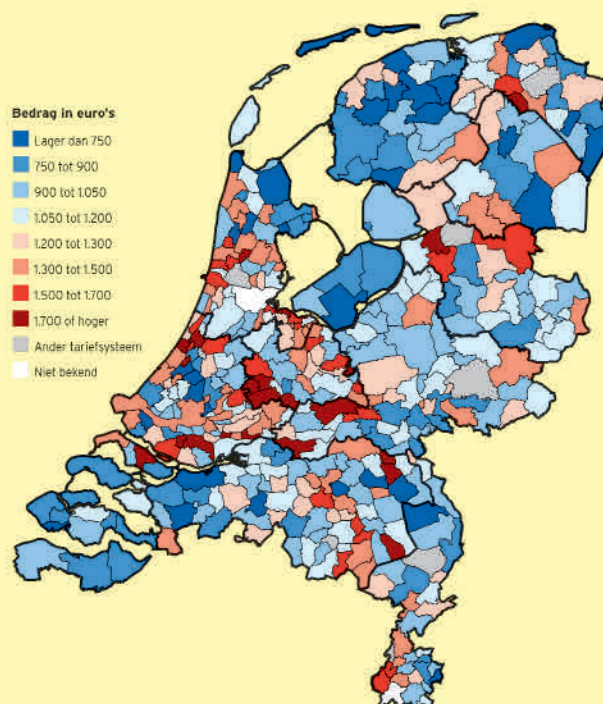
In 75 gemeenten verandert het tarief voor een gewaarmerkt afschrift GBA dit jaar niet. 12 gemeenten verlagen het tarief (kaart 50); Zaltbommel het meest (-58 procent). Zaltbommel heeft de kostprijs van zijn diensten opnieuw berekend, en komt nu lager uit dan voorheen (5,00 euro).

51 Omgevingsvergunning dakkapel woning

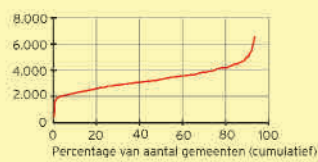
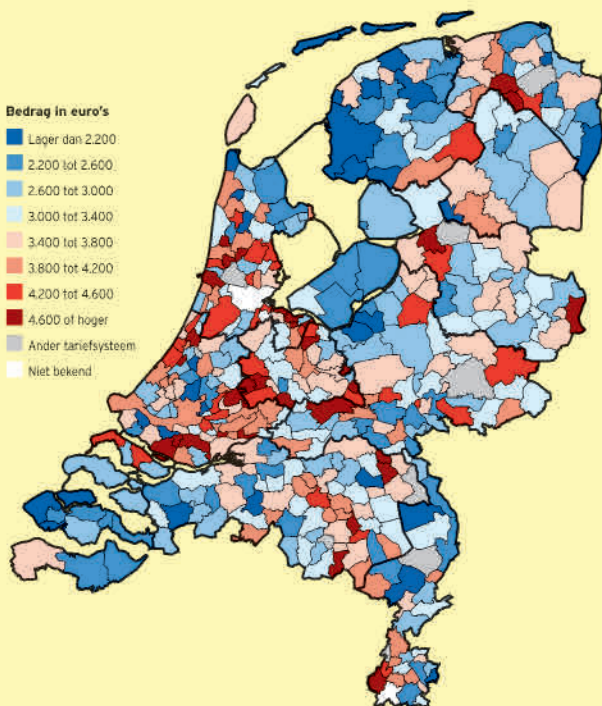
Leiden	36
Roosendaal	90
Alkmaar	110
Nueneu c.a.	765
Leusden	795
Lopik	841
Gemiddelde	282
Mediaan	277

52 Omgevingsvergunning uitbouw woning

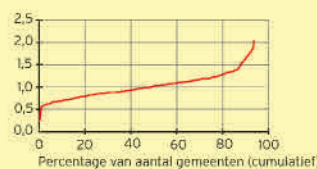
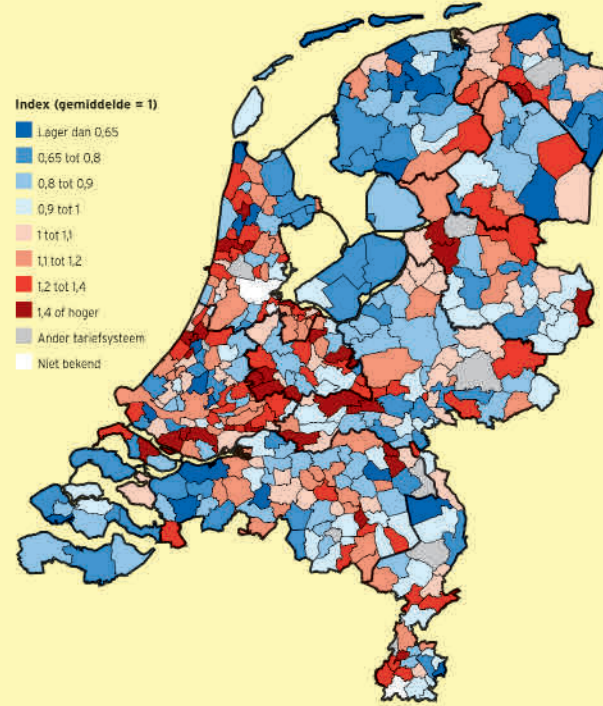
Lansingerland	162
Moerdijk	173
Kerkrade	274
Papendrecht	2.066
Katwijk	2.340
Buren	2.400
Gemiddelde	1.119
Mediaan	1.096

53 Omgevingsvergunning nieuwbouw woning

Kerkrade	466
Lansingerland	658
Roosendaal	1.625
Montfoort	6.164
Korendijk	6.485
Papendrecht	6.561
Gemiddelde	3.341
Mediaan	3.220

54 Index omgevingsvergunning woning

Lansingerland	0,3
Kerkrade	0,3
Roosendaal	0,4
Nueneu c.a.	1,9
Grave	1,9
Lopik	2,0

1:000000
 2:000000
 3:000000
 4:000000
 5:000000
 6:000000
 7:000000
 8:000000
 9:000000
 10:000000
 11:000000
 12:000000
 13:000000
 14:000000
 15:000000
 16:000000
 17:000000
 18:000000
 19:000000
 20:000000
 21:000000
 22:000000
 23:000000
 24:000000
 25:000000
 26:000000
 27:000000
 28:000000
 29:000000
 30:000000
 31:000000
 32:000000
 33:000000
 34:000000
 35:000000
 36:000000
 37:000000
 38:000000
 39:000000
 40:000000
 41:000000
 42:000000
 43:000000
 44:000000
 45:000000
 46:000000
 47:000000
 48:000000
 49:000000
 50:000000
 51:000000
 52:000000
 53:000000
 54:000000
 55:000000
 56:000000
 57:000000
 58:000000
 59:000000
 60:000000
 61:000000
 62:000000
 63:000000
 64:000000
 65:000000
 66:000000
 67:000000
 68:000000
 69:000000
 70:000000
 71:000000
 72:000000
 73:000000
 74:000000
 75:000000
 76:000000
 77:000000
 78:000000
 79:000000
 80:000000
 81:000000
 82:000000
 83:000000
 84:000000
 85:000000
 86:000000
 87:000000
 88:000000
 89:000000
 90:000000
 91:000000
 92:000000
 93:000000
 94:000000
 95:000000
 96:000000
 97:000000
 98:000000
 99:000000
 100:000000

51, 52, 53 en 54

Omgevingsvergunningen

Omgevingsvergunning

Wie wil bouwen moest voorheen vaak verschillende vergunningen aanvragen. Naast een bouwvergunning was vaak ook een milieuvergunning nodig, een sloopvergunning of een monumentenvergunning. Sinds 1 oktober 2010 zijn dergelijke vergunningen voor bouwen, wonen, monumenten, ruimte, natuur en milieu allemaal gebundeld in de omgevingsvergunning. Dit moet aanvragers tijd en geld schelen.

Bouwvergunningen

Bouwvergunningen trekken van deze vergunningen de meeste aandacht. Er is kritiek op de verschillen in de tarieven die gemeenten hiervoor rekenen, en op de onduidelijkheid over de achtergronden van deze verschillen. Gemeenten mogen niet verdienen aan de kosten die ze in rekening brengen. De ene gemeente maakt echter hogere kosten dan de andere, en, belangrijker nog, hanteert een andere methode om deze kosten over de aanvragers te verdelen. Het is moeilijk om objectief vast te stellen hoe hoog de kosten zijn van een aanvraag voor een dakkapel in verhouding tot die van een nieuwbouwwoning. Een gemeente waar de ene soort aanvraag relatief duur is kan voor een andere aanvraag juist goedkoop zijn (bijvoorbeeld Woensdrecht; Mook en Middelaar). Daar komt bij dat de aantallen aanvragen op voorhand niet bekend zijn, en per jaar sterk kunnen variëren.

De kaarten hiernaast geven de bedragen per gemeente voor drie verschillende bouwprojecten. In de meeste gevallen zijn de kosten van een vergunning gekoppeld aan de bouwkosten. Waar dat niet het geval is, is de desbetreffende gemeente grijs gelaten.

Dakkapel

Niet elke dakkapel is vergunningsplichtig. Dat hangt onder meer af van de omvang en de ligging. Kaart 51 gaat uit van een dakkapel waarvoor wel

een vergunning moet worden aangevraagd, en van bouwkosten te hoogte van 10.000 euro exclusief btw. Een vergunning voor een dergelijke dakkapel is het goedkoopst in Leiden: 36 euro. Lopik is met 841 euro het duurst. De gemiddelde kosten bedragen 282 euro. In 71 procent van de gemeenten liggen de kosten tussen 200 en 400 euro.

Uitbouw

De kosten voor een vergunningsplichtige uitbouw van een woning met bouwkosten van 45.000 euro exclusief btw bedragen gemiddeld 1.119 euro. In Lansingerland zijn deze kosten het laagst (162 euro; kaart 52). Buren is met 2.400 euro het duurst. In 88 procent van de gemeenten liggen de kosten tussen 500 en 1.500 euro.

Nieuwbouw

Een vergunning voor de bouw van een woning met bouwkosten van 140.000 euro exclusief btw kost gemiddeld 3.341 euro. De kosten variëren van 466 euro in Kerkrade tot 6.561 euro in Papendrecht (kaart 53). In de meeste gevallen (73 procent) liggen de kosten tussen 2.500 en 4.500 euro.

Totaalbeeld

Zoals gezegd kan een gemeente een laag tarief hanteren voor een dakkapel en tegelijkertijd een hoog tarief voor bijvoorbeeld een uitbouw. Om een totaalbeeld te geven maken we een index die aangeeft in hoeverre de kosten die zijn verbonden aan bovenstaande drie soorten aanvragen afwijken van het gemiddelde.⁶¹ Deze index heeft als gemiddelde waarde één. Een waarde van 1,2 duidt op een kostenniveau van 20 procent boven het gemiddelde; een waarde van 0,5 betekent dat de kosten op de helft van het gemiddelde liggen. Kaart 54 laat zien dat de index varieert van 0,27 in Lansingerland tot 2,03 in Lopik. In 66 procent van de gevallen ligt de waarde tussen 0,75 en 1,25.

Het provinciale Belastinggebied

Provinciale belastingen

De enige echte belastingen die provincies heffen zijn de opcenten op de motorrijtuigenbelasting. De hoogte van de motorrijtuigenbelasting is onder andere afhankelijk van het soort voertuig (bijvoorbeeld auto of motor), het gewicht van het voertuig en het soort brandstof dat het voertuig gebruikt.

Bovenop het bedrag aan motorrijtuigenbelasting komen de opcenten. Dit is een percentage van de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting, zoals die gold per 1 april 1995. Als het Rijk de motorrijtuigenbelasting verhoogt verandert de provinciale belastingopbrengst dus niet. De opcenten worden elk jaar per 1 april aangepast. Opcenten worden opgelegd aan in de provincie gevestigde houders van personenauto's en motorrijwielen. Voor bestelauto's, vrachtauto's en bussen zijn geen opcenten verschuldigd.

Het door de provincie te heffen aantal opcenten mag voor de periode 1 april 2011 tot en met 31 maart 2012 ten hoogste 119,4 procent bedragen (van 1 april 2010 tot en met 31 maart 2011 was dit ten hoogste 116,7)⁶². De opcenten variëren dit jaar (vanaf 1 april) van 67,9 tot 95,0 procent. Geen enkele provincie vraagt dus het maximum. Er is nog een vrije zoom van enkele honderden miljoenen euro's.

Opbrengstgroei

De totale opbrengst uit de opcenten op de motorrijtuigenbelasting neemt al jaren sneller toe dan het aantal opcenten zelf. Dat komt niet alleen doordat er steeds meer voertuigen komen. Auto's worden gemiddeld ook steeds zwaarder, en hebben vaker dan vroeger een dieselmotor. Dergelijke auto's worden zwaarder belast.

In tegenstelling tot gemeenten (die hun oztarieven neerwaarts bijstellen aan de hand van de waardeinstijging van onroerende zaken) lijken provincies hun tarieven niet te corrigeren voor de

groei van de belastinggrondslag. De Raad voor de financiële verhoudingen constateerde in 2009 dat de provincies mede om deze reden aanzienlijk meer inkomsten hadden dan nodig om hun taken uit te voeren. Volgens de Raad hebben zij deze extra inkomsten gebruikt om activiteiten te ontwikkelen die eigenlijk niet op hun terrein liggen.⁶³

Toekomst onzeker

De invoering van rekeningrijden is voorlopig van de baan. Mocht het er toch nog een keer van komen, dan zal de motorrijtuigenbelasting vermoedelijk verdwijnen. Daarmee vervalt dan ook de grondslag van de provinciale opcenten. In opdracht van het Interprovinciaal Overleg onderzocht de commissie-Boorsma alternatieven voor de bestaande opcenten op de motorrijtuigenbelasting.⁶⁴ Van de onderzochte alternatieven lijkt de invoering van een ingezetenenbelasting - een vast bedrag per huishouden of per volwassen ingezetene - het meest kansrijk te zijn.

Belasting is belangrijk

Het is belangrijk dat provincies naast de algemene uitkering uit het provinciefonds een eigen belasting hebben. Die belasting zou alleen wel zichtbaarder moeten zijn dan de bestaande opcenten. Een zichtbare belasting, zoals bijvoorbeeld een ingezetenenbelasting, zet een rem op ongebreidelde uitgavengroei. Wanneer nieuw beleid moet worden bekostigd door de belasting te verhogen zullen bestuurders scherper moeten afwegen of de baten van dat beleid de kosten wel overtreffen.⁶⁵ Bij geld dat vrijwel ongemerkt binnenstroomt is dat minder het geval, zoals de Raad voor de financiële verhoudingen al constateerde. Ook kunnen met behulp van het eigen belastinggebied onvolkomenheden in de verdeelsystematiek van het provinciefonds worden opgevangen.

55 en 56 Opcenten op de motorrijtuigenbelasting

Uitgangspunten

Bij het maken van kaart 55 en 56 zijn we uitgegaan van een personenauto van circa 1.150 kilo (bijvoorbeeld een Volkswagen Golf) die rijdt op benzine. In voorgaande jaren gingen we nog uit van 1000 kilo, maar de gemiddelde auto wordt steeds zwaarder.

Opcenten

Het gemiddelde bedrag aan opcenten voor onze standaardauto bedraagt vanaf 1 april 2011 184 euro. Dit gemiddelde is bijna gelijk aan vorig jaar, de stijging bedraagt 0,4 procent (80 cent). Doordat het aantal auto's toeneemt, stijgt de opbrengst van de opcenten sterker (1,9 procent).⁶⁶

Noord-Holland is, net als vorig jaar, het goedkoopst voor de autobezitter (156 euro). In Zuid-Holland betaalt de automobilist het meest: 218 euro (zie tabel 4).

Stijging

De grootste stijging van het bedrag aan opcenten vindt plaats in Groningen (4,9 procent; bijna 9 euro). De verhoging is volgens de provincie nodig omdat

de opbrengst uit de opcenten in de toekomst zal dalen doordat autorijders schonere auto's aan zullen schaffen en daardoor minder motorrijtuigenbelasting hoeven te betalen.⁶⁷ Zeven provincies veranderen het aantal opcenten niet.

Tabel 4 Opcenten

Provincie	Opcenten	Bedrag
Groningen	83,0	191
Fryslân	83,0	191
Drenthe	83,6	192
Overijssel	78,5	181
Gelderland	82,7	190
Utrecht	72,6	167
Noord-Holland	67,9	156
Zuid-Holland	95,0	218
Zeeland	69,3	159
Noord-Brabant	71,6	165
Limburg	85,1	196
Flevoland	76,6	176

1. De provincies hebben de volgende gegevens over de opcenten op motorrijtuigenbelasting opgesteld: Groningen: 83,0; Fryslân: 83,0; Drenthe: 83,6; Overijssel: 78,5; Gelderland: 82,7; Utrecht: 72,6; Noord-Holland: 67,9; Zuid-Holland: 95,0; Zeeland: 69,3; Noord-Brabant: 71,6; Limburg: 85,1; Flevoland: 76,6.

Waterschappen

Inleiding

De waterschappen (ook wel wetterskip en hoogheemraadschap) vormen een afzonderlijke bestuurslaag. Hun grenzen vallen lang niet altijd samen met gemeente- of provinciegrenzen, doordat ze samenhangen met waterstaatkundige eenheden. Waterschappen zorgen voor het keren van zee-, en rivierwater, regelen de waterhoeveelheid, zorgen voor de kwaliteit van het oppervlaktewater en zijn belast met afvalwaterzuivering. Enkele waterschappen beheren daarnaast een deel van het (vaar)wegennet.

Tot 2005 nam het aantal waterschappen ieder jaar gestaag af tot 26 in 2005. Tussen 2006 en 2010 blijft het aantal waterschappen gelijk. In 2011 fuseren de waterschappen De Zeeuwse Eilanden en Zeeuws-Vlaanderen tot waterschap Scheldestromen, waardoor er in 2011 25 waterschappen zijn. Het lijkt er op dat het aantal waterschappen in de toekomst verder af zal nemen. De waterschappen verwachten dat verdergaande opschaling van de waterschappen leidt tot kwaliteitsverbetering en kostenbesparing.⁶⁸

Om hun taken te bekostigen kennen de waterschappen verschillende soorten heffingen. Met de *watersysteemheffing* worden de waterkering (het dijkonderhoud), de waterbeheersing (de waterhoeveelheid in sloten en plassen), het waterkwaliteitsbeheer (kwaliteit van

oppervlaktewateren) en bij sommige waterschappen het wegen- en vaarwegenbeheer bekostigd. Enkele waterschappen bekostigen het wegenonderhoud via een afzonderlijke *wegenheffing*. Met de *zuiveringsheffing* wordt de afvalwaterzuivering bekostigd. Al deze belastingen worden opgelegd op basis van de Waterschapswet.

Op basis van de Waterwet (artikel 7.2) kunnen waterschappen een verontreinigingsheffing opleggen aan 'directe lozers', woningen of bedrijven die hun afvalwater rechtstreeks lozen op het oppervlaktewater. Het tarief en tariefsysteem is gelijk aan de zuiveringsheffing. Omdat slechts een klein deel van de huishoudens een verontreinigingsheffing betaalt blijft deze verder buiten beschouwing.

Watersysteemheffing

De tarieven van de watersysteemheffing en de wegenheffing komen tot stand door de kosten die waterschappen maken voor het watersysteem (onder meer regelen van het waterpeil, dijkonderhoud, en kwaliteit van het oppervlaktewater) en voor het wegenonderhoud om te slaan over belanghebbenden. Dit zijn huishoudens ("ingezetenen"), eigenaren van cultuurgrond ("ongebouwd"), eigenaren van natuurterreinen ("natuur") en eigenaren van gebouwen ("gebouwd"). De kosten worden omgeslagen op basis van het uitgangspunt dat de mate van belang bepalend is voor het aandeel in de kosten van een groep. Tegelijkertijd geldt in theorie dat wie een groter belang heeft, meer te zeggen krijgt in het waterschapsbestuur. Dit uitgangspunt staat bekend

Figuur 6 Belangencategorieën in de trits belang, betaling, zeggenschap

	Betaling			
Belangencategorieën	Ingezetenen
(huishoudens)	Gebouwd
(eigenaren
gebouwen)	Ongebouwd
(agrariërs)	Natuur
(eigenaren
natuurterreinen)
	Zeggenschap			
Belangencategorieën	Ingezetenen
(huishoudens)	Bedrijven	Ongebouwd
(agrariërs)	Natuur
(eigenaren
natuurterreinen)

als de trits "belang, betaling, zeggenschap".

Het is echter in de praktijk niet zo dat wie meer betaalt ook meer te zeggen krijgt. Dit komt doordat er in de huidige Waterschapswet andere belangencategorieën worden onderscheiden voor betaling dan voor zeggenschap (zie figuur 6). Voor betaling zijn dit ingezetenen, *gebouwd*, ongebouwd en natuur. Voor zeggenschap zijn dit ingezetenen, *bedrijven*, ongebouwd en natuur. Huiseigenaren hebben dus geen afzonderlijke vertegenwoordiging in het waterschapsbestuur. De wetgever is er van uit gegaan dat hun belangen worden behartigd door de vertegenwoordigers van de ingezetenen. Toch betalen huiseigenaren wel het grootste aandeel in de kosten.

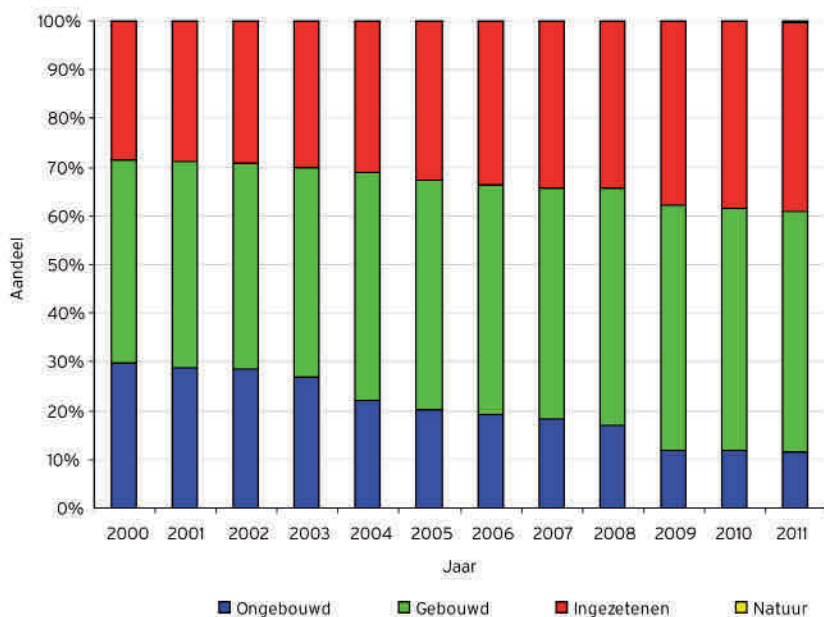
Hoe moet worden bepaald wie precies welk belang heeft is vastgelegd in de Waterschapswet. Het aandeel dat ingezetenen betalen wordt bepaald op basis van de bevolkingsdichtheid in het waterschapsgebied. Het aandeel van de overige categorieën wordt vervolgens vastgesteld op basis van hun aandeel in de economische

waarde van gebouwen (woz-waarde) en grond. De berekende percentages worden vastgelegd in een kostentoedelingsverordening.

Opbrengst waterschapsbelasting

In figuur 7 is weergegeven welk aandeel van de opbrengst wordt betaald door huishoudens (ingezetenen), eigenaren van gebouwen (gebouwd), en eigenaren van grond (ongebouwd; tot 2009 inclusief natuur). In 2000 bedroeg de opbrengst uit de heffing voor eigenaren van grond nog 30 procent van het totaal, de opbrengst uit de heffing voor eigenaren van gebouwen was 42 procent van het totaal en van ingezetenen 28 procent. In 2011 bedraagt de opbrengst uit de heffing voor grondeigenaren nog maar 11 procent van de totale opbrengst. Dat is een daling van 18 procentpunt. De opbrengst uit de heffing voor huishoudens is gestegen tot 39 procent en voor eigenaren van gebouwen tot 49 procent. Bijna de helft van de opbrengst van de watersysteemheffing is dus afkomstig van eigenaren van gebouwen.

Figuur 7 Aandeel belangencategorieën in opbrengst waterschapshoofheffing^a

^a De opbrengst uit de categorie natuur is gering (2 miljoen euro) en het aandeel van natuur in de totale opbrengst is daardoor niet te zien in de figuur.

De lastenverschuiving vóór 2009 komt volgens de waterschapsbesturen doordat waterschappen meer werk zijn gaan doen dat in het belang is van huiseigenaren en inwoners in het algemeen en minder voor grondeigenaren. Van 2008 op 2009 is er een relatief grote verschuiving in de opbrengstverdeling. Dit komt omdat in 2009 de wet modernisering Waterschapsbestel van kracht is geworden. Sindsdien worden de kosten in veel waterschappen op een andere wijze verdeeld dan voorheen. Over het algemeen geldt dat eigenaren van grond een kleiner deel van de kosten zijn gaan betalen en eigenaren van gebouwen een groter deel.⁶⁹

Bezuinigingen en waterschappen

De Unie van Waterschappen heeft in november 2009 via een brief aan de staatssecretaris bekend gemaakt op welke wijze waterschappen de Rijksbegroting kunnen ontlasten. De Unie stelt voor dat waterschappen de muskus- en beverrattenbestrijding volledig overnemen van provincies en dat zij een deel van de bekostiging van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) voor hun rekening gaan nemen. Dit levert de staat jaarlijks 100 miljoen euro op. De lastenstijging voor waterschappen zou beperkt kunnen blijven omdat waterschappen verwachten op andere fronten te kunnen besparen, met name door intensievere samenwerking met gemeenten, de rijksoverheid en andere waterschappen. Daarnaast kunnen waterschappen de bijdrage aan het HWBP op de balans zetten, waardoor zij de bijdrage over meerdere jaren af kunnen schrijven. Dit is echter een keuze van de waterschappen, zij kunnen ook besluiten de bijdrage wel in een keer te voldoen. Dit leidt weliswaar tot een stijging van de tarieven, maar betekent ook dat er geen rente hoeft te worden betaald.⁷⁰

Op 23 november 2010 heeft de Tweede Kamer een spoedwet aangenomen waarin de bijdrage van waterschappen aan het HWBP en de verantwoordelijkheid voor het bestrijden van muskus- en beverratten is geregeld. De wet is aangenomen op het moment dat waterschappen de tarieven begroting voor 2011 al hadden vastgesteld. In enkele waterschappen leidt de nieuwe wet dit jaar tot een tariefverhoging. Andere waterschappen

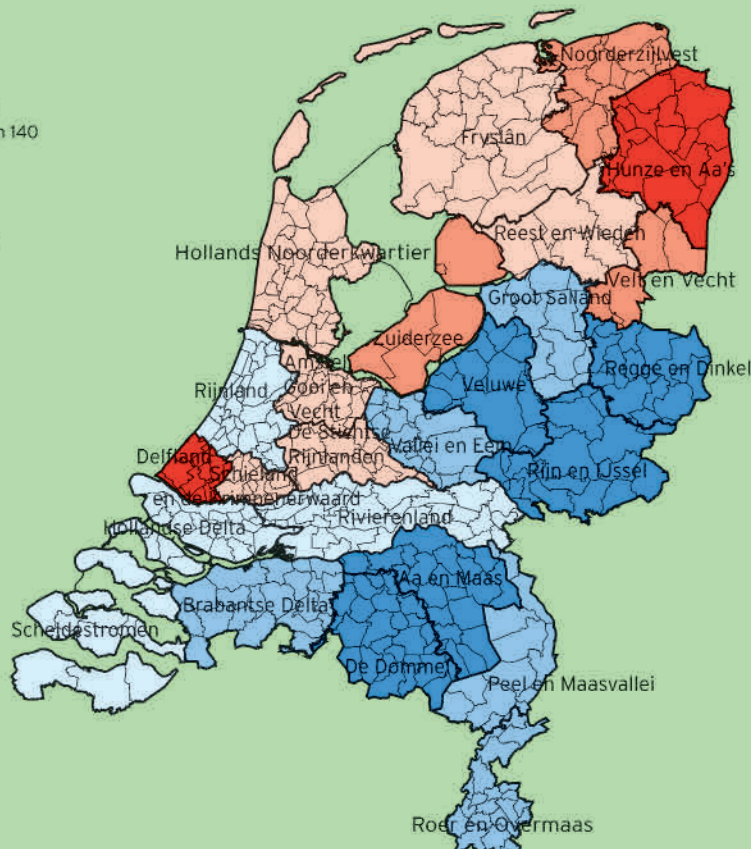
hebben de bijdrage nog niet opgenomen in de begroting of zullen deze gaan afschrijven. De wet is op het moment van schrijven nog in behandeling bij de Eerste Kamer.

Waterschappen in deze atlas

In deze atlas geven we de tarieven weer voor de zuiveringsheffing, en het bedrag dat ingezetenen en huiseigenaren betalen voor de watersysteemheffing en de wegenheffing tezamen. In waterschappen waar op verschillende plaatsen verschillende tarieven worden gehanteerd wordt het gewogen gemiddelde gehanteerd, gewogen naar aantal ingezetenen (ingezetenenheffing) of de totale waarde van het onroerend goed (heffing gebouwd). Op de kaarten zijn, om de oriëntatie te vergemakkelijken, ook de gemeentegrenzen ingetekend (dunne zwarte lijnen).

57 Tarief zuiveringsheffing

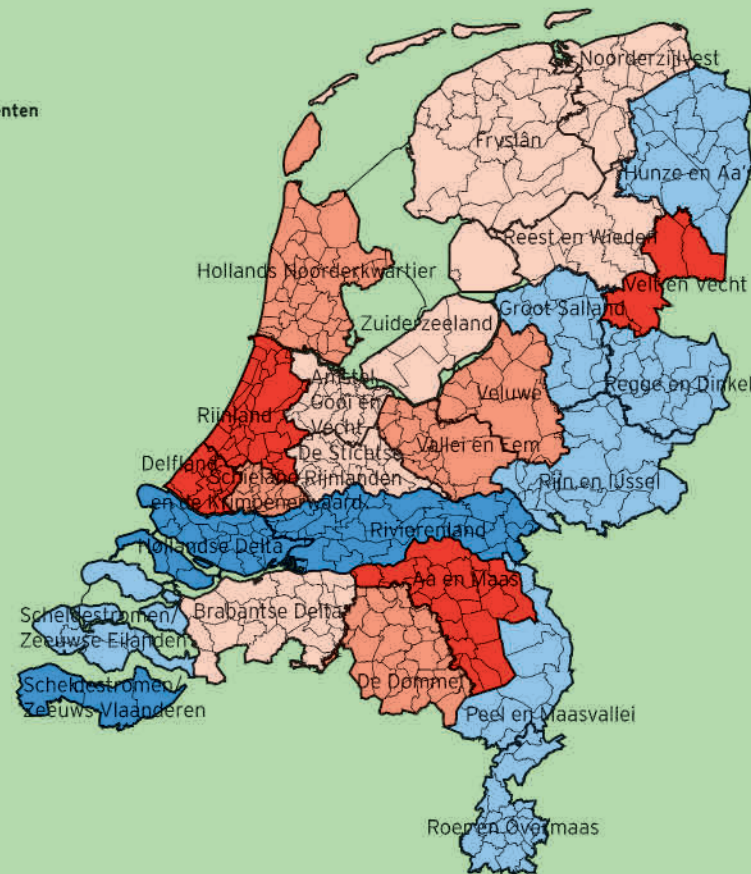
Bedrag in euro's
 ■ Lager dan dan 140
 ■ 140 tot 150
 ■ 150 tot 160
 ■ 160 tot 170
 ■ 170 tot 200
 ■ 200 of hoger

Rijn en IJssel	122
Aa en Maas	124
Veluwe	132
Velt en Vecht	199
Hunze en Aa's	205
Delfland	235
Gemiddelde	158
Mediaan	157

58 Mutatie tarief zuiveringsheffing

Mutatie in procenten
 ■ Lager dan 0
 ■ 0
 ■ 0 tot 1
 ■ 1 tot 3
 ■ 3 tot 5
 ■ 5 of hoger

Scheldestromen/Zeeuws-Vlaanderen	-4,8%
Rivierenland	-1,8%
Hollandse Delta	-1,4%
Rijnland	7,0%
Aa en Maas	7,2%
Delfland	9,1%

1: 2015-12-01 10:00:00 AM 2: 2015-12-01 10:00:00 AM 3: 2015-12-01 10:00:00 AM 4: 2015-12-01 10:00:00 AM 5: 2015-12-01 10:00:00 AM 6: 2015-12-01 10:00:00 AM 7: 2015-12-01 10:00:00 AM 8: 2015-12-01 10:00:00 AM 9: 2015-12-01 10:00:00 AM 10: 2015-12-01 10:00:00 AM 11: 2015-12-01 10:00:00 AM 12: 2015-12-01 10:00:00 AM 13: 2015-12-01 10:00:00 AM 14: 2015-12-01 10:00:00 AM 15: 2015-12-01 10:00:00 AM 16: 2015-12-01 10:00:00 AM 17: 2015-12-01 10:00:00 AM 18: 2015-12-01 10:00:00 AM 19: 2015-12-01 10:00:00 AM 20: 2015-12-01 10:00:00 AM 21: 2015-12-01 10:00:00 AM 22: 2015-12-01 10:00:00 AM 23: 2015-12-01 10:00:00 AM 24: 2015-12-01 10:00:00 AM 25: 2015-12-01 10:00:00 AM 26: 2015-12-01 10:00:00 AM 27: 2015-12-01 10:00:00 AM 28: 2015-12-01 10:00:00 AM 29: 2015-12-01 10:00:00 AM 30: 2015-12-01 10:00:00 AM 31: 2015-12-01 10:00:00 AM 32: 2015-12-01 10:00:00 AM 33: 2015-12-01 10:00:00 AM 34: 2015-12-01 10:00:00 AM 35: 2015-12-01 10:00:00 AM 36: 2015-12-01 10:00:00 AM 37: 2015-12-01 10:00:00 AM 38: 2015-12-01 10:00:00 AM 39: 2015-12-01 10:00:00 AM 40: 2015-12-01 10:00:00 AM 41: 2015-12-01 10:00:00 AM 42: 2015-12-01 10:00:00 AM 43: 2015-12-01 10:00:00 AM 44: 2015-12-01 10:00:00 AM 45: 2015-12-01 10:00:00 AM 46: 2015-12-01 10:00:00 AM 47: 2015-12-01 10:00:00 AM 48: 2015-12-01 10:00:00 AM 49: 2015-12-01 10:00:00 AM 50: 2015-12-01 10:00:00 AM 51: 2015-12-01 10:00:00 AM 52: 2015-12-01 10:00:00 AM 53: 2015-12-01 10:00:00 AM 54: 2015-12-01 10:00:00 AM 55: 2015-12-01 10:00:00 AM 56: 2015-12-01 10:00:00 AM 57: 2015-12-01 10:00:00 AM 58: 2015-12-01 10:00:00 AM 59: 2015-12-01 10:00:00 AM 60: 2015-12-01 10:00:00 AM 61: 2015-12-01 10:00:00 AM 62: 2015-12-01 10:00:00 AM 63: 2015-12-01 10:00:00 AM 64: 2015-12-01 10:00:00 AM 65: 2015-12-01 10:00:00 AM 66: 2015-12-01 10:00:00 AM 67: 2015-12-01 10:00:00 AM 68: 2015-12-01 10:00:00 AM 69: 2015-12-01 10:00:00 AM 70: 2015-12-01 10:00:00 AM 71: 2015-12-01 10:00:00 AM 72: 2015-12-01 10:00:00 AM 73: 2015-12-01 10:00:00 AM 74: 2015-12-01 10:00:00 AM 75: 2015-12-01 10:00:00 AM 76: 2015-12-01 10:00:00 AM 77: 2015-12-01 10:00:00 AM 78: 2015-12-01 10:00:00 AM 79: 2015-12-01 10:00:00 AM 80: 2015-12-01 10:00:00 AM 81: 2015-12-01 10:00:00 AM 82: 2015-12-01 10:00:00 AM 83: 2015-12-01 10:00:00 AM 84: 2015-12-01 10:00:00 AM 85: 2015-12-01 10:00:00 AM 86: 2015-12-01 10:00:00 AM 87: 2015-12-01 10:00:00 AM 88: 2015-12-01 10:00:00 AM 89: 2015-12-01 10:00:00 AM 90: 2015-12-01 10:00:00 AM 91: 2015-12-01 10:00:00 AM 92: 2015-12-01 10:00:00 AM 93: 2015-12-01 10:00:00 AM 94: 2015-12-01 10:00:00 AM 95: 2015-12-01 10:00:00 AM 96: 2015-12-01 10:00:00 AM 97: 2015-12-01 10:00:00 AM 98: 2015-12-01 10:00:00 AM 99: 2015-12-01 10:00:00 AM 100: 2015-12-01 10:00:00 AM

59 en 60 Ingezetenenheffing

Algemeen

De ingezetenenheffing is een vast bedrag per huishouden. In de meeste waterschappen is dit één bedrag, de watersysteemheffing. Vier waterschappen (Hollandse Delta, Hollands Noorderkwartier, Rivierenland en Schieland en de Krimpenerwaard) hanteren daarnaast een wegenheffing. Hiermee worden de kosten gedekt van het wegenonderhoud dat wordt uitgevoerd door het waterschap.⁷³ Waterschappen onderhouden vaak maar in een klein deel van het waterschapsgebied wegen. Alleen de inwoners van deze gebieden betalen voor het onderhoud van wegen. Daardoor is het mogelijk dat binnen één waterschap verschillende tarieven gelden. Waar deze grenzen bekend zijn (Rivierenland en Schieland en de Krimpenerwaard) wordt het tarief per deelgebied weergegeven. Bij de andere twee waterschappen (Hollandse Delta en Hollands Noorderkwartier) wordt een (naar het aantal ingezetenen) gewogen gemiddelde gehanteerd.

Tarieven

De ingezetenenheffing is het hoogst in het gebied van het voormalige hoogheemraadschap van de Krimpenerwaard, sinds 2005 onderdeel van hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard (114 euro). Inwoners van de Krimpenerwaard betalen meer dan de inwoners van het voormalige hoogheemraadschap van Schieland omdat zij ook voor wegenbeheer betalen (41 euro extra). Waterschap De Dommel heeft de laagste ingezetenenheffing (29 euro). Het gewogen gemiddelde tarief bedraagt 66 euro. Dat is 4,9 procent (3,10 euro) hoger dan vorig jaar.

Achtergronden

Tariefverschillen tussen waterschappen kunnen verschillende achtergronden hebben. In de waterschappen in Noord- en Zuid-Holland en Zeeland, waar een deel van de ingezetenenheffing wordt gebruikt om het beheer van wegen te bekostigen, mag verwacht worden dat de gemeenten juist lagere kosten hebben omdat ze minder wegen hoeven te onderhouden. Waterschappen zonder

kustlijn of grote rivieren, en op hooggelegen gebieden, hebben doorgaans lagere kosten.

Verder rekent het ene waterschap een groter deel van de totale kosten toe aan ingezetenen dan het andere. Dit hangt af van de bevolkingsdichtheid: hoe groter de bevolkingsdichtheid, hoe groter het aandeel van de kosten dat ingezetenen betalen. Tegelijkertijd geldt echter dat wanneer er meer mensen in een waterschapsgebied wonen, de kosten door een groter aantal ingezetenen worden betaald.

Mutatie

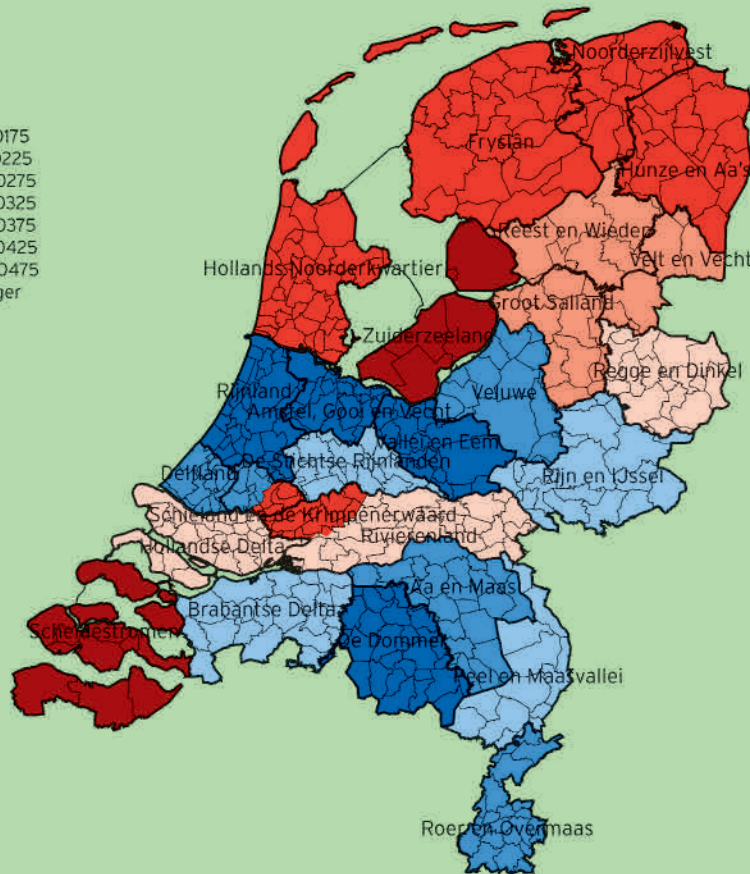
Het tarief stijgt het sterkst in Rijnland (14 procent; 9,25 euro). De stijging komt onder meer doordat het waterschap een nieuwe kostentoedelingsverordening heeft vastgesteld. Hierin is bepaald dat ingezetenen een groter deel van de kosten opbrengen dan voorheen.

Het tarief daalt in het voormalige waterschap Zeeuws-Vlaanderen (daling van 12 procent ofwel 11,21 euro). Dit waterschap gaat in 2011 op in Scheldestromen en de tarieven in het nieuwe waterschap zijn lager dan in het voormalige waterschap.

61 Tarief heffing gebouwd

Bedrag in euro's

- Lager dan 0,0175
- 0,0175 tot 0,0225
- 0,0225 tot 0,0275
- 0,0275 tot 0,0325
- 0,0325 tot 0,0375
- 0,0375 tot 0,0425
- 0,0425 tot 0,0475
- 0,0475 of hoger

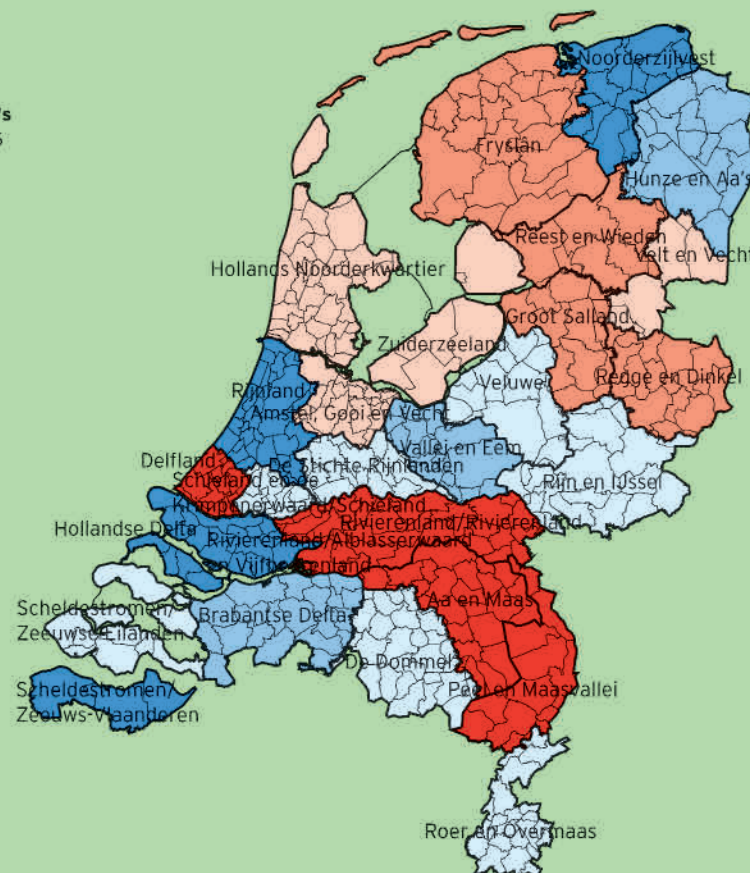

De Dommel	0,0125
Vallei en Eem	0,0128
Amstel, Gooi en Vecht	0,0136
Rivierenland/
Alblasserwaard en Vijfheerenlanden	0,0473
Scheldestromen/Zeeuwse Eilanden	0,0516
Zuiderzeeland	0,0556
Gemiddelde
Mediaan	0,0269
0,0345

62 Mutatie tarief heffing gebouwd

Bedrag in euro's

- Lager dan -5
- -5 tot -2,5
- -2,5 tot 0
- 0 tot 2,5
- 2,5 tot 5
- 5 of hoger

Scheldestromen/
Zeeuws-Vlaanderen	-35%
Rijnland	-8%
Noorderzijlvest	-6%
Rivierenland/
Alblasserwaard en Vijfheerenlanden	7%
Peel en Maasvallei	7%
Rivierenland/Rivierenland	8%

61 en 62 Heffing gebouwd

Algemeen

De heffing gebouwd wordt geheven van eigenaren van gebouwde onroerende zaken (vooral huiseigenaren). De waterschappen gebruiken de woz-waarde als grondslag voor deze heffing. De tarieven worden, net als bij gemeenten, uitgedrukt als percentage van de woz-waarde van de onroerende zaken. Waterschappen kunnen gebieden aanwijzen waar eigenaren een lager of juist hoger bedrag betalen dan in de rest van het waterschapsgebied. In de Waterschapswet is vastgelegd wanneer dit is toegestaan.

Tarieven

Waterschap Zuiderzeeland heeft het hoogste tarief (0,0556 procent van de woz-waarde). De Dommel heeft het laagste tarief (0,0125 procent). Het (naar grondslag) gewogen gemiddelde tarief is 0,0269 procent. Dat is, gecorrigeerd voor de ontwikkeling van de woz-waarden als gevolg van hertaxatie, 0,1 procent hoger dan vorig jaar. Een huiseigenaar betaalt nu gemiddeld 65 euro voor de heffing gebouwd. Dat is gelijk aan 2010.

Achtergronden

Tariefverschillen worden, behalve door verschillen in toerekening aan groepen belanghebbenden en kostenverschillen, veroorzaakt door de grote verschillen in woz-waarde tussen waterschappen. Anders dan bij gemeenten vindt tussen waterschappen geen verevening van belastingcapaciteit plaats. Bij lage woningwaarden is dan een hoger tarief nodig om een bepaalde opbrengst te behalen.

Hertaxatie

De taxatiewaarde van onroerende zaken is dit jaar opnieuw geactualiseerd (zie kaart 2 en 3). We hebben de tariefmutaties gecorrigeerd voor deze waardeontwikkeling.⁷⁴ De door ons gehanteerde waardeinstijgingen zijn actueler dan de waardeinstijgingen die waterschappen hebben gehanteerd bij het vaststellen van de tarieven.

De meeste waterschappen hebben het tarief van de heffing gebouwd in december vastgesteld, op basis van de toen bekende gegevens rond de taxatiewaarden.

Mutatie

De procentuele stijging van de heffing gebouwd is het sterkst in het deel van Rivierenland waar de belastingbetaler geen wegenheffing betaalt (8,0 procent, ofwel 0,0026 procentpunt van de woz-waarde). De stijging komt volgens het waterschap doordat er maatregelen moeten worden genomen om te voldoen aan het Nationaal Bestuursakkoord Water en de Europese Kaderrichtlijn Water. Daarnaast is een verhoging nodig omdat waterschappen de muskusratbestrijding overnemen van provincies en een bijdrage gaan leveren aan het Hoogwaterbeschermingsprogramma.

Het voor de woz-ontwikkeling gecorrigeerde tarief daalt in 15 waterschappen. De daling is het grootst in het voormalige waterschap Zeeuws-Vlaanderen, dat sinds 2011 is opgegaan in het nieuwe waterschap Scheldestromen (35 procent; 0,0276 procentpunt van de woz-waarde). De verlaging is een gevolg van de fusie met waterschap Zeeuwse Eilanden. Het nieuwe waterschap verwacht door de fusie minder kosten te maken waardoor belastingtarieven laag kunnen blijven.

Verantwoording

Bronnen

De gemeentekaarten in deze atlas zijn gebaseerd op opgaven van de afzonderlijke gemeenten. De gegevens zijn in de periode van november 2010 tot februari 2011 door COELO verzameld. In eerste instantie is daarbij gebruik gemaakt van een elektronisch vragenformulier, waarin diverse controles zitten ingebouwd. Enkele gemeenten hebben een papieren vragenlijst ingevuld. Van een groot aantal gemeenten is aanvullende informatie per e-mail, telefoon of post verkregen. De gegevens zijn waar mogelijk vergeleken met die van vorig jaar, en bij grote veranderingen is navraag gedaan. Ook de provincie- en waterschapskaarten zijn gebaseerd op opgaven door afzonderlijke provincies en waterschappen. Voor de waterschapsgegevens is samengewerkt met het CBS en de Unie van Waterschappen, die de inzameling coördineerde.

Waarde onroerende zaken

De gemiddelde waarde van woningen per gemeente is berekend door de gemiddelde waarde in 2010 (bron: CBS) te verhogen met de waardestijging van woningen. De waardestijging is de stijging van de totale waarde van woningen, exclusief areaaluitbreiding (verandering van de hoeveelheid woningen). Die waardestijging is bij de gemeenten opgevraagd. In enkele gevallen konden gemeenten alleen de waardestijging inclusief areaal leveren. Dan is dit cijfer gecorrigeerd aan de hand van de mutatie van het aantal woningen. Sommige gemeenten konden helemaal geen waardeontwikkeling leveren. In die gevallen is waar mogelijk gebruik gemaakt van voorlopige waardegegevens van de Waarderingskamer. Dit is ook bij niet-woningen soms gebeurd. Voor welke gemeenten dit geldt is te zien op kaart 2 respectievelijk kaart 3 (witomlijnde gemeenten).

Gemiddelden

Waar in deze atlas sprake is van gemiddelden gaat het, tenzij anders vermeld, om naar inwonertal gewogen gemiddelden. Waar nultarieven voorkomen, zoals bij de rioolheffing, zijn de "nullen" in de

berekening van de gemiddelden meegenomen, tenzij anders vermeld.

Inflatie

De cijfers in de Atlas zijn niet gecorrigeerd voor inflatie tenzij dit in de tekst wordt vermeld.

Tarieven heffingskortingen

Na de afschaffing van de zalmsnip in 2005 zijn sommige gemeenten op eigen kosten een heffingskorting gaan verlenen. Deze kan gekoppeld zijn aan een specifieke belasting, of het karakter hebben van een korting op de gehele aanslag. Als de heffingskorting is gekoppeld aan een bepaalde heffing is het desbetreffende bedrag door ons simpelweg afgetrokken van het tarief. Alleen in de overige gevallen spreken wij in deze atlas nog van een heffingskorting.

Meerpersoonshuishoudens

In veel gemeenten is het tarief van de reinigingsheffing of de rioolheffing afhankelijk van de grootte van het huishouden. De meeste gemeenten maken hierbij alleen onderscheid tussen éénpersoonshuishoudens en meerpersoonshuishoudens. Enkele gemeenten passen een verdere differentiatie toe. In de Atlas wordt in deze gevallen het tarief vermeld dat geldt voor een driepersoonshuishouden.

Uitgangspunten waterverbruik en afvalaanbod

Daar waar tarieven aan waterverbruik (rioolheffing) of afvalaanbod (reinigingsheffing) zijn gerelateerd hebben wij veronderstellingen gemaakt om te komen tot jaarbedragen per huishouden. Hiervoor is in eerste instantie altijd aangesloten bij landelijke gemiddelden. Huishoudens in gemeenten waar voor de afvalinzameling per kilo, vuilniszak of lediging wordt betaald (diftar) bieden over het algemeen echter minder afval aan dan huishoudens in andere plaatsen. Uit wetenschappelijk onderzoek zijn vuistregels af te leiden over het afvalaanbodverminderende effect van de verschillende diftarsystemen.⁷⁵ Dit effect bleek onlangs wat minder groot dan gedacht.⁷⁶ Uitgaande

van het jaarlijkse huishoudelijke afvalaanbod, uitgesplitst naar restafval en gft-afval per persoon, gecombineerd met aannames omtrent het soortelijk gewicht van afval⁷⁷ is voor de diverse tariefsystemen berekend van hoeveel zakken, ledigingen of kilo's moet worden uitgegaan om bedragen per huishouden te berekenen.⁷⁸ Waar huishoudens de keus hebben tussen verschillende soorten bakken of zakken wordt steeds uitgegaan van de goedkoopste mogelijkheid.

Diftar heeft bij de rioolheffing veel minder invloed dan bij de reinigingsheffing (zie de tekst bij kaart 19 en 20). Wij houden er daarom geen rekening mee. Waar van toepassing is voor een éénpersoonshuishouden uitgegaan van een waterverbruik van afgerond 47 m³. Voor een meerpersoonshuishouden gaan we uit van drie personen of een waterverbruik van 141 m³. Dit op basis van onderzoek van Vewin. Waar tot een verbruik van 250 m³ hetzelfde tarief van toepassing is, spreken we van een vastrecht.

Ozb

Bij het afsluiten van deze atlas hadden verschillende gemeenten nog niet de uiteindelijke ozb-tarieven vastgesteld. Van twee gemeenten (Beesel en Bodegraven-Reeuwijk) zijn voorlopige tarieven opgenomen, omdat vrijwel vaststond dat dit de definitieve tarieven zouden worden. De ozb-tarieven van Eijsden-Margraten, Heumen, Medemblik, Stichtse Vecht en Vlagtwedde konden helaas niet worden opgenomen zonder de publicatie van deze atlas nog langer uit te stellen.

De ozb-aanslag per huishouden is berekend door uit te gaan van de in de betreffende gemeente gevonden gemiddelde woz-waarde. Deze waarde wordt vermenigvuldigd met het relevante tarief.

De opbrengst van de ozb is gelijk aan het tarief maal de grondslag. Gemeenten waar de belastinggrondslag - de waarde van de onroerende zaken binnen de gemeentegrenzen - relatief laag is, moeten dus hogere ozb-tarieven vaststellen dan gemeenten waar deze hoog is om een zelfde belastingopbrengst te verkrijgen. Het verdeelstelsel van de algemene uitkering uit het gemeentefonds houdt hier rekening mee: gemeenten met een hoge

belastingcapaciteit ontvangen een lagere algemene uitkering.

Gestandaardiseerd ozb-tarief

Op bladzijde 18 van deze atlas staat uitgelegd dat ozb-tarieven van verschillende gemeenten niet zonder meer kunnen worden vergeleken. Doordat verschillen in belastingcapaciteit via het verdeelsysteem van de algemene uitkering niet volledig wordt verevend, kunnen gemeenten met bovengemiddelde waarden van onroerende zaken bij een bepaald ozb-tarief over meer algemene middelen beschikken dan gemeenten waar onroerende zaken minder waard zijn. Gemeenten met lage waarden van onroerende zaken kennen dan ook relatief hoge ozb-tarieven.

Om de hoogte van de ozb-tarieven toch te kunnen vergelijken berekenen wij *gestandaardiseerde* tarieven. Dit zijn de tarieven die de gemeenten bij gelijke opbrengst zouden heffen wanneer ze een gemiddelde belastingcapaciteit hadden gehad (of wanneer de belastingcapaciteit niet gedeeltelijk maar geheel zou worden verevend). Twee gemeenten met hetzelfde gestandaardiseerde tarief hebben per saldo (dus rekening houdend met de eigeninkomstenmaatstaf) dezelfde ozb-opbrengst per inwoner.

De algemene uitkering aan een individuele gemeente wordt verlaagd met een bedrag dat is gerelateerd aan de ozb-opbrengst bij hantering van het rekentarief (belastinggrondslag keer rekentarief). Het rekentarief is afgeleid van het gemiddelde ozb-tarief. Het totaal van deze "kortingen" vloeit overigens weer in het gemeentefonds. De eigeninkomstenmaatstaf beïnvloedt uitsluitend de verdeling van het gemeentefonds, niet de omvang ervan.

Bij een volledige verevening van de belastinggrondslag zou een gemeente geen direct financieel belang meer hebben bij uitbreiding van de lokale belastinggrondslag. De extra belastingopbrengst wordt dan (bij hantering van het rekentarief) immers precies tenietgedaan door de verlaging van de algemene uitkering. De gemeentelijke belastingcapaciteit wordt daarom slechts *gedeeltelijk* gecompenseerd. De

eigeninkomstenmaatstaf wordt berekend op basis van 70 procent van de waarde van niet-woningen en 80 procent van de waarde van woningen.⁷⁹ Doordat niet volledig wordt verevend kunnen gemeenten met bovengemiddelde waarden van onroerende zaken bij een bepaald ozb-tarief over meer algemene middelen beschikken dan gemeenten waar onroerende zaken minder waard zijn. Gemeenten met lage waarden van onroerende zaken kennen dan ook relatief hoge ozb-tarieven.

Om de hoogte van de ozb-tarieven toch te kunnen vergelijken zijn *gestandaardiseerde* tarieven berekend. Dit zijn de tarieven die de gemeenten bij gelijke opbrengst zouden heffen wanneer ze een gemiddelde belastingcapaciteit hadden gehad (of wanneer de belastingcapaciteit niet gedeeltelijk maar geheel zou worden verevend). Twee gemeenten met hetzelfde gestandaardiseerde tarief hebben per saldo (dus rekening houdend met de eigeninkomstenmaatstaf) dezelfde ozb-opbrengst per inwoner.⁸⁰

Om de berekening inzichtelijk te maken geven we hier een rekenvoorbeeld. We vergelijken de gemeente met de laagste woningwaarde per inwoner (Pekela, 61.359 euro) met de gemiddelde gemeente, waar de woningwaarde per inwoner 103.879 euro bedraagt. Uitgangspunt is dat de eigeninkomstenmaatstaf voor een gemeente met een gemiddelde belastingcapaciteit per saldo geen effect heeft: het af te dragen bedrag is gelijk aan het bedrag dat via de algemene uitkering weer terugkomt. Pekela ontvangt als gevolg van de eigeninkomstenmaatstaf een algemene uitkering die per inwoner 31,81 euro hoger ligt dan die voor een gemeente met een gemiddelde belastingcapaciteit.⁸¹ Bij een verevening van honderd procent zou Pekela niet 31,81 euro maar 39,76 euro per inwoner extra aan algemene uitkering ontvangen.⁸² Door de onvolledige verevening komt Pekela dus 7,95 euro per inwoner tekort. Om per saldo evenveel te besteden te hebben als een gemeente met gemiddelde woningwaarde moet Pekela een ozb-tarief hanteren dat 0,0130 procentpunt hoger ligt.⁸³ Het gestandaardiseerde tarief voor woningen is voor Pekela dus gelijk aan het feitelijke tarief min 0,0130 procentpunt. Het gestandaardiseerde tarief voor niet-woningen wordt op soortgelijke wijze berekend.

Toeristenbelasting

Waar het tarief afhangt van de overnachtingsprijs is uitgegaan van een bedrag dat jaarlijks wordt verhoogd op basis van de consumentenprijsindex voor accommodaties (CBS). Voor 2010 is dit 90,77 euro en voor 2011 90,47 euro.

Waar het tarief afhangt van het aantal sterren is uitgegaan van drie sterren. Den Haag maakt binnen de categorie driesterrenhotels nog weer onderscheid tussen hotels met meer of met minder dan 30 kamers. Wij hebben voor de eerste groep gekozen.

Tabel 5 Woonlasten per gemeente^a

(Ozb, rioolheffing en reinigingsheffing; woning met gemiddelde waarde; na aftrek van eventuele heffingskorting; euro per jaar per huishouden)

| | Woonlasten
éénpersoons-
huishouden | Woonlasten
meerpersoons-
huishouden ^b | Rang
nummer ^d
meerpersoons-
huishouden | Netto
woonlasten ^c | Rang
nummer ^d
netto
woonlasten |
|------------------------------|--|--|--|----------------------------------|--|
| Groningen^e | 617 | 683 | | 725 | |
| Appingedam | 718 | 743 | 332 | 789 | 388 |
| Bedum | 661 | 661 | 168 | 711 | 279 |
| Bellingwedde | 617 | 680 | 212 | 720 | 302 |
| De Marne | 667 | 729 | 313 | 774 | 372 |
| Delfzijl | 673 | 738 | 324 | 805 | 406 |
| Eemsum | 548 | 560 | 21 | 620 | 97 |
| Groningen | 649 | 731 | 315 | 762 | 357 |
| Grootegast | 604 | 685 | 223 | 733 | 321 |
| Haren | 678 | 755 | 349 | 702 | 266 |
| Hoogezand-Sappemeer | 558 | 627 | 91 | 682 | 212 |
| Leek | 509 | 701 | 267 | 734 | 322 |
| Loppersum | 732 | 780 | 373 | 841 | 429 |
| Marum | 706 | 787 | 383 | 816 | 414 |
| Menterwolde | 689 | 709 | 280 | 764 | 359 |
| Oldambt | 703 | 763 | 358 | 820 | 419 |
| Pekela | 645 | 727 | 311 | 802 | 402 |
| Slochteren | 665 | 687 | 228 | 731 | 317 |
| Stadskanaal | 502 | 569 | 29 | 626 | 111 |
| Ten Boer | 721 | 721 | 297 | 777 | 373 |
| Veendam | 572 | 632 | 107 | 691 | 231 |
| Vlagtwedde | Tarieven nog niet bekend | | | | |
| Winsum | 766 | 789 | 384 | 846 | 435 |
| Zuidhorn | 585 | 646 | 140 | 695 | 248 |
| Fryslân | 574 | 647 | | 679 | |
| Achtkarspelen | 612 | 693 | 245 | 743 | 341 |
| Ameland | 441 | 531 | 7 | 442 | 1 |
| Boarnsterhim | 734 | 771 | 365 | 787 | 385 |
| Dantumadiel | 570 | 620 | 76 | 668 | 177 |
| Dongeradeel | 608 | 639 | 128 | 692 | 232 |
| Ferwerderadiel | 639 | 711 | 284 | 777 | 375 |
| Franekeradeel | 622 | 668 | 185 | 719 | 295 |
| Gaasterlân-Sleat | 489 | 591 | 41 | 589 | 53 |
| Harlingen | 549 | 591 | 40 | 633 | 118 |
| Heerenveen | 538 | 640 | 129 | 655 | 159 |
| Het Bildt | 551 | 655 | 154 | 722 | 305 |
| Kollumerland c.a. | 552 | 637 | 124 | 686 | 221 |
| Leeuwarden | 545 | 632 | 108 | 678 | 201 |

| | Woonlasten
éénpersoons-
huishouden | Woonlasten
meerpersoons-
huishouden ^{b)} | Rang
nummer ^{d)}
meerpersoons-
huishouden | Netto
woonlasten ^{c)} | Rang
nummer ^{d)}
netto
woonlasten |
|---------------------------------|--|---|---|-----------------------------------|---|
| Leeuwarderadeel | 696 | 801 | 393 | 859 | 440 |
| Lemsterland | 535 | 638 | 126 | 640 | 123 |
| Littenseradiel | 656 | 711 | 285 | 760 | 354 |
| Menameradiel | 575 | 689 | 233 | 741 | 339 |
| Ooststellingwerf | 486 | 670 | 191 | 700 | 262 |
| Opsterland | 518 | 642 | 132 | 666 | 170 |
| Schiermonnikoog | 533 | 751 | 344 | 599 | 68 |
| Skarsterlân | 610 | 610 | 63 | 617 | 92 |
| Smallingerland | 621 | 658 | 165 | 690 | 226 |
| Súdwest Fryslân/Bolsward | 559 | 599 | 50 | 621 | 100 |
| Súdwest Fryslân/Nijefurd | 559 | 599 | 50 | 621 | 102 |
| Súdwest Fryslân/Sneek | 559 | 599 | 50 | 621 | 100 |
| Súdwest Fryslân/Wûnseradiel | 559 | 599 | 50 | 624 | 109 |
| Súdwest Fryslân/Wymbritseradiel | 559 | 599 | 50 | 621 | 103 |
| Terschelling | 549 | 549 | 14 | 444 | 2 |
| Tytsjerksteradiel | 579 | 663 | 171 | 691 | 227 |
| Vlieland | 511 | 709 | 282 | 586 | 49 |
| Weststellingwerf | 579 | 675 | 202 | 704 | 272 |
| Drenthe | 622 | 675 | | 698 | |
| Aa en Hunze | 602 | 665 | 175 | 656 | 160 |
| Assen | 560 | 630 | 97 | 670 | 184 |
| Borger-Odoorn | 640 | 694 | 253 | 720 | 298 |
| Coevorden | 689 | 738 | 323 | 768 | 364 |
| De Wolden | 613 | 681 | 215 | 669 | 181 |
| Emmen | 689 | 723 | 304 | 771 | 368 |
| Hoogeveen | 570 | 641 | 131 | 682 | 211 |
| Meppel | 636 | 636 | 113 | 658 | 162 |
| Midden-Drenthe | 610 | 655 | 157 | 675 | 193 |
| Noordenveld | 609 | 655 | 155 | 651 | 145 |
| Tynaarlo | 544 | 633 | 110 | 619 | 95 |
| Westerveld | 648 | 723 | 303 | 682 | 210 |
| Overijssel | 621 | 670 | | 694 | |
| Almelo | 667 | 667 | 181 | 712 | 280 |
| Borne | 714 | 714 | 289 | 727 | 312 |
| Dalfsen | 487 | 584 | 36 | 569 | 39 |
| Deventer | 669 | 669 | 189 | 692 | 234 |
| Dinkelland | 706 | 766 | 361 | 770 | 365 |
| Enschede | 675 | 709 | 281 | 755 | 349 |
| Haaksbergen | 579 | 628 | 93 | 647 | 138 |
| Hardenberg | 543 | 648 | 143 | 691 | 228 |
| Hellendoorn | 652 | 697 | 262 | 701 | 265 |

| | Woonlasten
éénpersoons-
huishouden | Woonlasten
meerpersoons-
huishouden ^b | Rang
nummer ^d
meerpersoons-
huishouden | Netto
woonlasten ^c | Rang
nummer ^d
netto
woonlasten |
|-------------------------------|--|--|--|----------------------------------|--|
| Lingewaard | 567 | 623 | 81 | 622 | 104 |
| Lochem | 701 | 767 | 363 | 729 | 314 |
| Maasdriel | 721 | 761 | 355 | 743 | 342 |
| Millingen aan de Rijn | 638 | 723 | 305 | 751 | 345 |
| Montferland | 506 | 693 | 246 | 691 | 229 |
| Neder-Betuwe | 776 | 816 | 402 | 841 | 432 |
| Neerijnen | 801 | 841 | 418 | 835 | 424 |
| Nijkerk | 563 | 618 | 71 | 591 | 55 |
| Nijmegen | 588 | 627 | 90 | 640 | 124 |
| Nunspeet | 532 | 594 | 43 | 577 | 45 |
| Oldebroek | 625 | 688 | 230 | 687 | 223 |
| Oost Gelre | 433 | 653 | 151 | 678 | 200 |
| Oude IJsselstreek | 596 | 689 | 231 | 698 | 255 |
| Overbetuwe | 586 | 651 | 145 | 653 | 153 |
| Putten | 487 | 540 | 11 | 511 | 11 |
| Renkum | 665 | 826 | 410 | 787 | 384 |
| Rheden | 601 | 644 | 136 | 640 | 125 |
| Rijnwaarden | 500 | 695 | 257 | 718 | 292 |
| Rozendaal | 843 | 870 | 429 | 665 | 169 |
| Scherpenzeel | 585 | 625 | 84 | 621 | 99 |
| Tiel | 561 | 640 | 130 | 666 | 171 |
| Ubbergen | 627 | 652 | 147 | 624 | 108 |
| Voorst | 730 | 783 | 376 | 758 | 352 |
| Wageningen | 619 | 783 | 379 | 810 | 409 |
| West Maas en Waal | 687 | 742 | 328 | 736 | 327 |
| Westervoort | 674 | 753 | 346 | 785 | 381 |
| Wijchen | 604 | 622 | 78 | 609 | 88 |
| Winterswijk | 480 | 773 | 368 | 798 | 397 |
| Zaltbommel | 690 | 730 | 314 | 730 | 316 |
| Zevenaar | 390 | 480 | 1 | 489 | 3 |
| Zutphen | 517 | 663 | 170 | 674 | 192 |
| Utrecht | 562 | 618 | | 592 | |
| Amersfoort | 521 | 573 | 32 | 565 | 36 |
| Baarn | 622 | 622 | 79 | 543 | 20 |
| Bunnik | 794 | 865 | 426 | 787 | 383 |
| Bunschoten | 468 | 492 | 2 | 500 | 6 |
| De Bilt | 628 | 805 | 395 | 688 | 225 |
| De Ronde Venen/Abcoude | 701 | 754 | 347 | 692 | 235 |
| De Ronde Venen/De Ronde Venen | 615 | 676 | 206 | 613 | 91 |
| Eemnes | 600 | 780 | 374 | 726 | 311 |
| Houten | 476 | 601 | 58 | 572 | 41 |
| IJsselstein | 453 | 744 | 335 | 740 | 333 |

C:\Program Files\Microsoft Office\Office12\Word\Word12.exe -m -s -u -t -v -w -x -y -z -aa -ab -ac -ad -ae -af -ag -ah -ai -aj -ak -al -am -an -ao -ap -aq -ar -as -at -au -av -aw -ax -ay -az -ba -bb -bc -bd -be -bf -bg -bh -bi -bj -bk -bl -bm -bn -bo -bp -bq -br -bs -bt -bu -bv -bw -bx -by -bz -ca -cb -cc -cd -ce -cf -cg -ch -ci -cj -ck -cl -cm -cn -co -cp -cq -cr -cs -ct -cu -cv -cw -cx -cy -cz -da -db -dc -dd -de -df -dg -dh -di -dj -dk -dl -dm -dn -do -dp -dq -dr -ds -dt -du -dv -dw -dx -dy -dz -ea -eb -ec -ed -ee -ef -eg -eh -ei -ej -ek -el -em -en -eo -ep -eq -er -es -et -eu -ev -ew -ex -ey -ez -fa -fb -fc -fd -fe -ff -fg -fh -fi -fj -fk -fl -fm -fn -fo -fp -fq -fr -fs -ft -fu -fv -fw -fx -fy -fz -ga -gb -gc -gd -ge -gf -gg -gh -gi -gj -gk -gl -gm -gn -go -gp -gq -gr -gs -gt -gu -gv -gw -gx -gy -gz -ha -hb -hc -hd -he -hf -hg -hh -hi -hj -hk -hl -hm -hn -ho -hp -hq -hr -hs -ht -hu -hv -hw -hx -hy -hz -ia -ib -ic -id -ie -if -ig -ih -ii -ij -ik -il -im -in -io -ip -iq -ir -is -it -iu -iv -iw -ix -iy -iz -ja -jb -jc -jd -je -jf -jg -jh -ji -jj -jk -jl -jm -jn -jo -jp -jq -jr -js -jt -ju -jv -jw -jx -jy -jz -ka -kb -kc -kd -ke -kf -kg -kh -ki -kj -kk -kl -km -kn -ko -kp -kq -kr -ks -kt -ku -kv -kw -kx -ky -kz -la -lb -lc -ld -le -lf -lg -lh -li -lj -lk -ll -lm -ln -lo -lp -lq -lr -ls -lt -lu -lv -lw -lx -ly -lz -ma -mb -mc -md -me -mf -mg -mh -mi -mj -mk -ml -mm -mn -mo -mp -mq -mr -ms -mt -mu -mv -mw -mx -my -mz -na -nb -nc -nd -ne -nf -ng -nh -ni -nj -nk -nl -nm -nn -no -np -nq -nr -ns -nt -nu -nv -nw -nx -ny -nz -oa -ob -oc -od -oe -of -og -oh -oi -oj -ok -ol -om -on -oo -op -oq -or -os -ot -ou -ov -ow -ox -oy -oz -pa -pb -pc -pd -pe -pf -pg -ph -pi -pj -pk -pl -pm -pn -po -pp -pq -pr -ps -pt -pu -pv -pw -px -py -pz -qa -qb -qc -qd -qe -qf -qg -qh -qi -qj -qk -ql -qm -qn -qo -qp -qq -qr -qs -qt -qu -qv -qw -qx -qy -qz -ra -rb -rc -rd -re -rf -rg -rh -ri -rj -rk -rl -rm -rn -ro -rp -rq -rr -rs -rt -ru -rv -rw -rx -ry -rz -sa -sb -sc -sd -se -sf -sg -sh -si -sj -sk -sl -sm -sn -so -sp -sq -sr -ss -st -su -sv -sw -sx -sy -sz -ta -tb -tc -td -te -tf -tg -th -ti -tj -tk -tl -tm -tn -to -tp -tq -tr -ts -tt -tu -tv -tw -tx -ty -tz -ua -ub -uc -ud -ue -uf -ug -uh -ui -uj -uk -ul -um -un -uo -up -uq -ur -us -ut -uu -uv -uw -ux -uy -uz -va -vb -vc -vd -ve -vf -vg -vh -vi -vj -vk -vl -vm -vn -vo -vp -vq -vr -vs -vt -vu -vv -vw -vx -vy -vz -wa -wb -wc -wd -we -wf -wg -wh -wi -wj -wk -wl -wm -wn -wo -wp -wq -wr -ws -wt -wu -wv -ww -wx -wy -wz -xa -xb -xc -xd -xe -xf -xg -xh -xi -xj -xk -xl -xm -xn -xo -xp -xq -xr -xs -xt -xu -xv -xw -xx -xy -xz -ya -yb -yc -yd -ye -yf -yg -yh -yi -yj -yk -yl -ym -yn -yo -yp -yq -yr -ys -yt -yu -yv -yw -yx -yy -yz -za -zb -zc -zd -ze -zf -zg -zh -zi -zj -zk -zl -zm -zn -zo -zp -zq -zr -zs -zt -zu -zv -zw -zx -zy -zz

| | Woonlasten
éénpersoons-
huishouden | Woonlasten
meerpersoons-
huishouden ^b | Rang
nummer ^d
meerpersoons-
huishouden | Netto
woonlasten ^c | Rang
nummer ^d
netto
woonlasten |
|-------------------------|--|--|--|----------------------------------|--|
| Leusden | 547 | 589 | 38 | 548 | 22 |
| Lopik | 525 | 654 | 152 | 654 | 156 |
| Montfoort | 661 | 758 | 354 | 736 | 328 |
| Nieuwegein | 454 | 556 | 17 | 567 | 38 |
| Oudewater | 600 | 708 | 279 | 666 | 172 |
| Renswoude | 627 | 690 | 236 | 665 | 168 |
| Rhenen | 590 | 698 | 264 | 677 | 198 |
| Soest | 545 | 575 | 33 | 517 | 12 |
| Stichtse Vecht | Tarieven nog niet bekend | | | | |
| Utrecht | 705 | 705 | 276 | 693 | 242 |
| Utrechtse Heuvelrug | 598 | 674 | 199 | 594 | 57 |
| Veenendaal | 464 | 531 | 8 | 541 | 18 |
| Vianen | 616 | 681 | 218 | 683 | 213 |
| Wijk bij Duurstede | 665 | 665 | 178 | 646 | 135 |
| Woerden | 614 | 656 | 160 | 638 | 120 |
| Woudenberg | 611 | 665 | 176 | 643 | 131 |
| Zeist | 551 | 632 | 103 | 548 | 21 |
| Noord-Holland | 586 | 658 | | 629 | |
| Aalsmeer | 668 | 790 | 386 | 745 | 343 |
| Alkmaar | 438 | 526 | 5 | 540 | 17 |
| Amstelveen | 646 | 677 | 207 | 613 | 89 |
| Amsterdam Centrum | 514 | 590 | 39 | 552 | 24 |
| Amsterdam Westpoort | 479 | 543 | 12 | 505 | 7 |
| Amsterdam West | 549 | 637 | 118 | 598 | 64 |
| Amsterdam Nieuw-West | 546 | 632 | 104 | 594 | 58 |
| Amsterdam Zuid | 556 | 645 | 138 | 607 | 85 |
| Amsterdam Noord | 554 | 643 | 134 | 605 | 78 |
| Amsterdam Oost | 549 | 636 | 115 | 598 | 62 |
| Amsterdam Zuid-oost | 591 | 643 | 134 | 605 | 78 |
| Anna Paulowna | 533 | 619 | 74 | 646 | 134 |
| Beemster | 627 | 691 | 237 | 648 | 139 |
| Bergen NH | 847 | 917 | 437 | 781 | 378 |
| Beverwijk | 567 | 653 | 150 | 668 | 179 |
| Blaricum | 1025 | 1165 | 444 | 876 | 442 |
| Bloemendaal/Bennebroek | 928 | 982 | 440 | 674 | 191 |
| Bloemendaal/Bloemendaal | 916 | 1011 | 441 | 701 | 263 |
| Bussum | 543 | 636 | 114 | 510 | 10 |
| Castricum | 651 | 722 | 301 | 681 | 207 |
| Den Helder | 565 | 657 | 161 | 696 | 250 |
| Diemen | 769 | 822 | 406 | 813 | 412 |
| Drechterland | 556 | 638 | 125 | 641 | 129 |
| Edam-Volendam | 522 | 587 | 37 | 556 | 30 |

| | Woonlasten
éénpersoons-
huishouden | Woonlasten
meerpersoons-
huishouden ^b | Rang
nummer ^d
meerpersoons-
huishouden | Netto
woonlasten ^c | Rang
nummer ^d
netto
woonlasten |
|----------------------|--|--|--|----------------------------------|--|
| Enkhuizen | 559 | 655 | 156 | 679 | 202 |
| Graft-De Rijp | 600 | 670 | 192 | 648 | 141 |
| Haarlem | 543 | 665 | 174 | 640 | 126 |
| Haarlemmerliede c.a. | 854 | 884 | 433 | 846 | 436 |
| Haarlemmermeer | 604 | 664 | 173 | 647 | 137 |
| Harenkarspel | 575 | 645 | 137 | 640 | 127 |
| Heemskerk | 566 | 624 | 82 | 623 | 106 |
| Heemstede | 698 | 750 | 341 | 599 | 70 |
| Heerhugowaard | 557 | 599 | 55 | 613 | 90 |
| Heiloo | 504 | 615 | 69 | 543 | 19 |
| Hilversum | 606 | 721 | 298 | 677 | 197 |
| Hoorn | 527 | 601 | 59 | 624 | 110 |
| Huizen | 549 | 618 | 73 | 567 | 37 |
| Koggenland | 514 | 583 | 35 | 576 | 43 |
| Landsmeer | 719 | 793 | 387 | 735 | 325 |
| Langedijk | 558 | 669 | 188 | 652 | 150 |
| Laren | 759 | 911 | 436 | 624 | 107 |
| Medemblik | Tarieven nog niet bekend | | | | |
| Muiden | 794 | 938 | 439 | 846 | 437 |
| Naarden | 670 | 832 | 413 | 684 | 215 |
| Niedorp | 624 | 695 | 256 | 695 | 247 |
| Oostzaan | 741 | 825 | 409 | 788 | 387 |
| Opmeer | 628 | 719 | 294 | 722 | 308 |
| Ouder-Amstel | 654 | 721 | 300 | 641 | 128 |
| Purmerend | 659 | 659 | 166 | 675 | 194 |
| Schagen | 502 | 601 | 57 | 607 | 82 |
| Schermer | 746 | 803 | 394 | 800 | 399 |
| Stede Broec | 546 | 626 | 86 | 653 | 151 |
| Texel | 538 | 631 | 100 | 564 | 35 |
| Uitgeest | 554 | 637 | 122 | 622 | 105 |
| Uithoorn | 653 | 653 | 148 | 641 | 130 |
| Velsen | 721 | 721 | 299 | 713 | 283 |
| Waterland | 598 | 743 | 334 | 701 | 264 |
| Weesp | 563 | 628 | 92 | 604 | 76 |
| Wieringen | 642 | 713 | 287 | 735 | 324 |
| Wieringermeer | 599 | 811 | 400 | 855 | 439 |
| Wijdmeren | 757 | 834 | 414 | 737 | 329 |
| Wormerland | 702 | 702 | 269 | 699 | 257 |
| Zaanstad | 717 | 717 | 293 | 740 | 334 |
| Zandvoort | 610 | 679 | 211 | 599 | 69 |
| Zeevang | 766 | 837 | 415 | 803 | 403 |
| Zijpe | 606 | 676 | 205 | 652 | 149 |

C:\Program Files\Microsoft Office\Office12\Word\Word12.exe -m -s -u -t -v -w -x -y -z -aa -ab -ac -ad -ae -af -ag -ah -ai -aj -ak -al -am -an -ao -ap -aq -ar -as -at -au -av -aw -ax -ay -az -ba -bb -bc -bd -be -bf -bg -bh -bi -bj -bk -bl -bm -bn -bo -bp -bq -br -bs -bt -bu -bv -bw -bx -by -bz -ca -cb -cc -cd -ce -cf -cg -ch -ci -cj -ck -cl -cm -cn -co -cp -cq -cr -cs -ct -cu -cv -cw -cx -cy -cz -da -db -dc -dd -de -df -dg -dh -di -dj -dk -dl -dm -dn -do -dp -dq -dr -ds -dt -du -dv -dw -dx -dy -dz -ea -eb -ec -ed -ee -ef -eg -eh -ei -ej -ek -el -em -en -eo -ep -eq -er -es -et -eu -ev -ew -ex -ey -ez -fa -fb -fc -fd -fe -ff -fg -fh -fi -fj -fk -fl -fm -fn -fo -fp -fq -fr -fs -ft -fu -fv -fw -fx -fy -fz -ga -gb -gc -gd -ge -gf -gg -gh -gi -gj -gk -gl -gm -gn -go -gp -gq -gr -gs -gt -gu -gv -gw -gx -gy -gz -ha -hb -hc -hd -he -hf -hg -hh -hi -hj -hk -hl -hm -hn -ho -hp -hq -hr -hs -ht -hu -hv -hw -hx -hy -hz -ia -ib -ic -id -ie -if -ig -ih -ii -ij -ik -il -im -in -io -ip -iq -ir -is -it -iu -iv -iw -ix -iy -iz -ja -jb -jc -jd -je -jf -jg -jh -ji -jj -jk -jl -jm -jn -jo -jp -jq -jr -js -jt -ju -jv -jw -jx -jy -jz -ka -kb -kc -kd -ke -kf -kg -kh -ki -kj -kk -kl -km -kn -ko -kp -kq -kr -ks -kt -ku -kv -kw -kx -ky -kz -la -lb -lc -ld -le -lf -lg -lh -li -lj -lk -ll -lm -ln -lo -lp -lq -lr -ls -lt -lu -lv -lw -lx -ly -lz -ma -mb -mc -md -me -mf -mg -mh -mi -mj -mk -ml -mm -mn -mo -mp -mq -mr -ms -mt -mu -mv -mw -mx -my -mz -na -nb -nc -nd -ne -nf -ng -nh -ni -nj -nk -nl -nm -nn -no -np -nq -nr -ns -nt -nu -nv -nw -nx -ny -nz -oa -ob -oc -od -oe -of -og -oh -oi -oj -ok -ol -om -on -oo -op -oq -or -os -ot -ou -ov -ow -ox -oy -oz -pa -pb -pc -pd -pe -pf -pg -ph -pi -pj -pk -pl -pm -pn -po -pp -pq -pr -ps -pt -pu -pv -pw -px -py -pz -qa -qb -qc -qd -qe -qf -qg -qh -qi -qj -qk -ql -qm -qn -qo -qp -qq -qr -qs -qt -qu -qv -qw -qx -qy -qz -ra -rb -rc -rd -re -rf -rg -rh -ri -rj -rk -rl -rm -rn -ro -rp -rq -rr -rs -rt -ru -rv -rw -rx -ry -rz -sa -sb -sc -sd -se -sf -sg -sh -si -sj -sk -sl -sm -sn -so -sp -sq -sr -ss -st -su -sv -sw -sx -sy -sz -ta -tb -tc -td -te -tf -tg -th -ti -tj -tk -tl -tm -tn -to -tp -tq -tr -ts -tt -tu -tv -tw -tx -ty -tz -ua -ub -uc -ud -ue -uf -ug -uh -ui -uj -uk -ul -um -un -uo -up -uq -ur -us -ut -uu -uv -uw -ux -uy -uz -va -vb -vc -vd -ve -vf -vg -vh -vi -vj -vk -vl -vm -vn -vo -vp -vq -vr -vs -vt -vu -vv -vw -vx -vy -vz -wa -wb -wc -wd -we -wf -wg -wh -wi -wj -wk -wl -wm -wn -wo -wp -wq -wr -ws -wt -wu -wv -ww -wx -wy -wz -xa -xb -xc -xd -xe -xf -xg -xh -xi -xj -xk -xl -xm -xn -xo -xp -xq -xr -xs -xt -xu -xv -xw -xx -xy -xz -ya -yb -yc -yd -ye -yf -yg -yh -yi -yj -yk -yl -ym -yn -yo -yp -yq -yr -ys -yt -yu -yv -yw -yx -yy -yz -za -zb -zc -zd -ze -zf -zg -zh -zi -zj -zk -zl -zm -zn -zo -zp -zq -zr -zs -zt -zu -zv -zw -zx -zy -zz

| | Woonlasten
éénpersoons-
huishouden | Woonlasten
meerpersoons-
huishouden ^b | Rang
nummer ^d
meerpersoons-
huishouden | Netto
woonlasten ^c | Rang
nummer ^d
netto
woonlasten |
|--------------------------------|--|--|--|----------------------------------|--|
| Zuid-Holland | 615 | 677 | | 683 | |
| Alblasserdam | 685 | 745 | 337 | 770 | 367 |
| Albrandswaard | 662 | 784 | 380 | 765 | 361 |
| Alphen a/d Rijn | 612 | 704 | 272 | 710 | 278 |
| Barendrecht | 503 | 789 | 385 | 781 | 377 |
| Bergambacht | 767 | 862 | 424 | 828 | 421 |
| Bernisse | 625 | 765 | 360 | 760 | 353 |
| Binnenmaas | 512 | 595 | 45 | 587 | 50 |
| Bodegraven-Reeuwijk/Bodegraven | 858 | 919 | 438 | 880 | 443 |
| Bodegraven-Reeuwijk/Reeuwijk | 943 | 1079 | 442 | 1040 | 444 |
| Boskoop | 648 | 824 | 408 | 835 | 423 |
| Brielle | 596 | 596 | 47 | 573 | 42 |
| Capelle aan den IJssel | 644 | 716 | 292 | 740 | 336 |
| Cromstrijen | 517 | 621 | 77 | 608 | 87 |
| Delft | 603 | 720 | 295 | 735 | 323 |
| Dirksland | 707 | 756 | 352 | 774 | 370 |
| Dordrecht | 570 | 570 | 30 | 606 | 81 |
| Giessenlanden | 625 | 794 | 388 | 761 | 356 |
| Goedereede | 582 | 732 | 316 | 654 | 154 |
| Gorinchem | 526 | 609 | 62 | 619 | 96 |
| Gouda | 751 | 816 | 403 | 843 | 433 |
| Graafstroom | 752 | 851 | 423 | 841 | 431 |
| Hardinxveld-Giessendam | 743 | 743 | 333 | 756 | 351 |
| Hellevoetsluis | 522 | 522 | 3 | 529 | 14 |
| Hendrik-Ido-Ambacht | 626 | 735 | 320 | 764 | 360 |
| Hillegom | 675 | 701 | 268 | 684 | 214 |
| Kaag en Braassem | 791 | 895 | 435 | 853 | 438 |
| Katwijk | 515 | 612 | 64 | 603 | 74 |
| Korendijk | 632 | 668 | 184 | 671 | 186 |
| Krimpen aan den IJssel | 720 | 796 | 390 | 802 | 400 |
| Lansingerland | 767 | 839 | 416 | 810 | 411 |
| Leerdam | 779 | 779 | 370 | 797 | 395 |
| Leiden | 558 | 720 | 296 | 719 | 294 |
| Leiderdorp | 628 | 800 | 391 | 777 | 374 |
| Leidschendam-Voorburg | 561 | 613 | 67 | 572 | 40 |
| Liesveld | 776 | 829 | 411 | 829 | 422 |
| Lisse | 550 | 638 | 127 | 601 | 71 |
| Maassluis | 653 | 696 | 261 | 716 | 286 |
| Middelharnis | 476 | 631 | 102 | 648 | 140 |
| Midden-Delfland | 768 | 840 | 417 | 803 | 404 |
| Nederlek | 729 | 818 | 404 | 819 | 417 |
| Nieuwkoop | 784 | 867 | 428 | 837 | 425 |
| Nieuw-Lekkerland | 735 | 755 | 351 | 806 | 407 |

C:\Program Files\Microsoft Office\Office12\Word\Word12.exe -m -s -u -v -w -x -y -z -aa -ab -ac -ad -ae -af -ag -ah -ai -aj -ak -al -am -an -ao -ap -aq -ar -as -at -au -av -aw -ax -ay -az -ba -bb -bc -bd -be -bf -bg -bh -bi -bj -bk -bl -bm -bn -bo -bp -bq -br -bs -bt -bu -bv -bw -bx -by -bz -ca -cb -cc -cd -ce -cf -cg -ch -ci -cj -ck -cl -cm -cn -co -cp -cq -cr -cs -ct -cu -cv -cw -cx -cy -cz -da -db -dc -dd -de -df -dg -dh -di -dj -dk -dl -dm -dn -do -dp -dq -dr -ds -dt -du -dv -dw -dx -dy -dz -ea -eb -ec -ed -ee -ef -eg -eh -ei -ej -ek -el -em -en -eo -ep -eq -er -es -et -eu -ev -ew -ex -ey -ez -fa -fb -fc -fd -fe -ff -fg -fh -fi -fj -fk -fl -fm -fn -fo -fp -fq -fr -fs -ft -fu -fv -fw -fx -fy -fz -ga -gb -gc -gd -ge -gf -gg -gh -gi -gj -gk -gl -gm -gn -go -gp -gq -gr -gs -gt -gu -gv -gw -gx -gy -gz -ha -hb -hc -hd -he -hf -hg -hh -hi -hj -hk -hl -hm -hn -ho -hp -hq -hr -hs -ht -hu -hv -hw -hx -hy -hz -ia -ib -ic -id -ie -if -ig -ih -ii -ij -ik -il -im -in -io -ip -iq -ir -is -it -iu -iv -iw -ix -iy -iz -ja -jb -jc -jd -je -jf -jg -jh -ji -jj -jk -jl -jm -jn -jo -jp -jq -jr -js -jt -ju -jv -jw -jx -jy -jz -ka -kb -kc -kd -ke -kf -kg -kh -ki -kj -kk -kl -km -kn -ko -kp -kq -kr -ks -kt -ku -kv -kw -kx -ky -kz -la -lb -lc -ld -le -lf -lg -lh -li -lj -lk -ll -lm -ln -lo -lp -lq -lr -ls -lt -lu -lv -lw -lx -ly -lz -ma -mb -mc -md -me -mf -mg -mh -mi -mj -mk -ml -mm -mn -mo -mp -mq -mr -ms -mt -mu -mv -mw -mx -my -mz -na -nb -nc -nd -ne -nf -ng -nh -ni -nj -nk -nl -nm -nn -no -np -nq -nr -ns -nt -nu -nv -nw -nx -ny -nz -oa -ob -oc -od -oe -of -og -oh -oi -oj -ok -ol -om -on -oo -op -oq -or -os -ot -ou -ov -ow -ox -oy -oz -pa -pb -pc -pd -pe -pf -pg -ph -pi -pj -pk -pl -pm -pn -po -pp -pq -pr -ps -pt -pu -pv -pw -px -py -pz -qa -qb -qc -qd -qe -qf -qg -qh -qi -qj -qk -ql -qm -qn -qo -qp -qq -qr -qs -qt -qu -qv -qw -qx -qy -qz -ra -rb -rc -rd -re -rf -rg -rh -ri -rj -rk -rl -rm -rn -ro -rp -rq -rr -rs -rt -ru -rv -rw -rx -ry -rz -sa -sb -sc -sd -se -sf -sg -sh -si -sj -sk -sl -sm -sn -so -sp -sq -sr -ss -st -su -sv -sw -sx -sy -sz -ta -tb -tc -td -te -tf -tg -th -ti -tj -tk -tl -tm -tn -to -tp -tq -tr -ts -tt -tu -tv -tw -tx -ty -tz -ua -ub -uc -ud -ue -uf -ug -uh -ui -uj -uk -ul -um -un -uo -up -uq -ur -us -ut -uu -uv -uw -ux -uy -uz -va -vb -vc -vd -ve -vf -vg -vh -vi -vj -vk -vl -vm -vn -vo -vp -vq -vr -vs -vt -vu -vv -vw -vx -vy -vz -wa -wb -wc -wd -we -wf -wg -wh -wi -wj -wk -wl -wm -wn -wo -wp -wq -wr -ws -wt -wu -wv -ww -wx -wy -wz -xa -xb -xc -xd -xe -xf -xg -xh -xi -xj -xk -xl -xm -xn -xo -xp -xq -xr -xs -xt -xu -xv -xw -xx -xy -xz -ya -yb -yc -yd -ye -yf -yg -yh -yi -yj -yk -yl -ym -yn -yo -yp -yq -yr -ys -yt -yu -yv -yw -yx -yy -yz -za -zb -zc -zd -ze -zf -zg -zh -zi -zj -zk -zl -zm -zn -zo -zp -zq -zr -zs -zt -zu -zv -zw -zx -zy -zz

| | Woonlasten
éénpersoons-
huishouden | Woonlasten
meerpersoons-
huishouden ^b | Rang
nummer ^d
meerpersoons-
huishouden | Netto
woonlasten ^c | Rang
nummer ^d
netto
woonlasten |
|-------------------------------------|--|--|--|----------------------------------|--|
| Noordwijk | 754 | 875 | 431 | 773 | 369 |
| Noordwijkerhout | 621 | 715 | 290 | 667 | 175 |
| Oegstgeest | 734 | 772 | 366 | 672 | 188 |
| Oostflakkee | 685 | 757 | 353 | 785 | 382 |
| Oud-Beijerland | 548 | 630 | 96 | 632 | 117 |
| Ouderkerk | 650 | 805 | 397 | 810 | 410 |
| Papendrecht | 658 | 658 | 162 | 680 | 203 |
| Pijnacker-Nootdorp | 665 | 740 | 326 | 721 | 303 |
| Ridderkerk | 721 | 815 | 401 | 840 | 428 |
| Rijnwoude | 463 | 692 | 241 | 681 | 205 |
| Rijswijk | 582 | 654 | 153 | 651 | 146 |
| Rotterdam/Rotterdam | 625 | 625 | 85 | 662 | 165 |
| Rotterdam/Rozenburg | 547 | 547 | 13 | 584 | 48 |
| Schiedam | 590 | 636 | 112 | 674 | 190 |
| Schoonhoven | 611 | 749 | 340 | 755 | 348 |
| s-Gravenhage | 508 | 551 | 15 | 553 | 26 |
| Sliedrecht | 527 | 600 | 56 | 644 | 132 |
| Spijkernisse | 643 | 643 | 133 | 685 | 220 |
| Strijen | 580 | 616 | 70 | 619 | 94 |
| Teylingen | 636 | 705 | 275 | 658 | 161 |
| Vlaardingen | 599 | 668 | 186 | 693 | 238 |
| Vlist | 734 | 867 | 427 | 841 | 430 |
| Voorschoten | 721 | 783 | 377 | 717 | 289 |
| Waddinxveen | 739 | 805 | 396 | 817 | 416 |
| Wassenaar | 896 | 1101 | 443 | 859 | 441 |
| Westland | 625 | 705 | 277 | 692 | 236 |
| Westvoorne | 749 | 847 | 422 | 763 | 358 |
| Zederik | 485 | 694 | 254 | 694 | 245 |
| Zoetermeer | 639 | 680 | 213 | 700 | 261 |
| Zoeterwoude | 768 | 847 | 421 | 816 | 415 |
| Zuidplas/Moordrecht | 697 | 800 | 392 | 797 | 394 |
| Zuidplas/Nieuwerkerk aan den IJssel | 639 | 696 | 258 | 693 | 240 |
| Zuidplas/Zevenhuizen-Moerkapelle | 675 | 808 | 398 | 805 | 405 |
| Zwijndrecht | 593 | 716 | 291 | 739 | 332 |
| Zeeland | 551 | 614 | | 628 | |
| Borsele | 558 | 677 | 208 | 696 | 251 |
| Goes | 501 | 558 | 20 | 564 | 33 |
| Hulst | 536 | 635 | 111 | 668 | 178 |
| Kapelle | 493 | 615 | 68 | 630 | 113 |
| Middelburg | 544 | 568 | 27 | 589 | 52 |
| Noord-Beveland | 502 | 561 | 22 | 507 | 8 |
| Reimerswaal | 529 | 681 | 216 | 729 | 315 |

C:\Users\... \AppData\Local\Microsoft\Windows\Temporary Internet Files\Content.IE5\... \11312419 34
 11-11-2015 10:00:00 AM
 2015-12-30 10:00:00 AM

| | Woonlasten
éénpersoons-
huishouden | Woonlasten
meerpersoons-
huishouden ^b | Rang
nummer ^d
meerpersoons-
huishouden | Netto
woonlasten ^c | Rang
nummer ^d
netto
woonlasten |
|----------------------|--|--|--|----------------------------------|--|
| Schouwen-Duiveland | 556 | 613 | 66 | 583 | 47 |
| Sluis | 590 | 665 | 177 | 655 | 158 |
| Terneuzen | 528 | 571 | 31 | 620 | 98 |
| Tholen | 545 | 669 | 187 | 715 | 284 |
| Veere | 520 | 565 | 25 | 492 | 4 |
| Vlissingen | 658 | 658 | 164 | 682 | 209 |
| Noord-Brabant | 590 | 671 | | 657 | |
| Aalburg | 676 | 724 | 307 | 723 | 309 |
| Alphen-Chaam | 626 | 745 | 336 | 708 | 277 |
| Asten | 477 | 582 | 34 | 550 | 23 |
| Baarle-Nassau | 404 | 568 | 28 | 538 | 16 |
| Bergen op Zoom | 822 | 822 | 407 | 843 | 434 |
| Bergeijk | 539 | 699 | 265 | 639 | 121 |
| Bernheze | 506 | 595 | 44 | 560 | 31 |
| Best | 626 | 626 | 87 | 591 | 54 |
| Bladel | 459 | 755 | 350 | 719 | 297 |
| Boekel | 680 | 724 | 308 | 717 | 288 |
| Boxmeer | 563 | 683 | 222 | 669 | 182 |
| Boxtel | 625 | 672 | 194 | 655 | 157 |
| Breda | 640 | 694 | 249 | 677 | 195 |
| Cranendonck | 580 | 708 | 278 | 692 | 233 |
| Cuijk | 520 | 565 | 24 | 577 | 44 |
| Deurne | 587 | 809 | 399 | 783 | 380 |
| Dongen | 587 | 693 | 248 | 693 | 243 |
| Drimmelen | 606 | 743 | 330 | 740 | 337 |
| Eersel | 553 | 739 | 325 | 677 | 196 |
| Eindhoven | 506 | 596 | 48 | 587 | 51 |
| Etten-Leur | 656 | 656 | 159 | 662 | 166 |
| Geertruidenberg | 588 | 689 | 232 | 691 | 230 |
| Geldrop-Mierlo | 496 | 626 | 88 | 602 | 73 |
| Gemert-Bakel | 628 | 749 | 339 | 732 | 318 |
| Gilze en Rijen | 491 | 563 | 23 | 553 | 25 |
| Goirle | 587 | 694 | 250 | 670 | 183 |
| Grave | 647 | 700 | 266 | 717 | 291 |
| Haaren | 729 | 885 | 434 | 819 | 418 |
| Halderberge | 562 | 693 | 244 | 695 | 246 |
| Heeze-Leende | 646 | 876 | 432 | 797 | 393 |
| Helmond | 697 | 697 | 263 | 703 | 270 |
| Heusden | 441 | 523 | 4 | 499 | 5 |
| Hilvarenbeek | 532 | 845 | 420 | 802 | 401 |
| Laarbeek | 503 | 626 | 89 | 598 | 61 |
| Landerd | 520 | 665 | 179 | 617 | 93 |

C:\Program Files\MyK\MyK\MyK.exe - /s: /p: /u: /d: /e: /f: /g: /h: /i: /j: /k: /l: /m: /n: /o: /p: /q: /r: /s: /t: /u: /v: /w: /x: /y: /z: /A: /B: /C: /D: /E: /F: /G: /H: /I: /J: /K: /L: /M: /N: /O: /P: /Q: /R: /S: /T: /U: /V: /W: /X: /Y: /Z: /AA: /AB: /AC: /AD: /AE: /AF: /AG: /AH: /AI: /AJ: /AK: /AL: /AM: /AN: /AO: /AP: /AQ: /AR: /AS: /AT: /AU: /AV: /AW: /AX: /AY: /AZ: /BA: /BB: /BC: /BD: /BE: /BF: /BG: /BH: /BI: /BJ: /BK: /BL: /BM: /BN: /BO: /BP: /BQ: /BR: /BS: /BT: /BU: /BV: /BW: /BX: /BY: /BZ: /CA: /CB: /CC: /CD: /CE: /CF: /CG: /CH: /CI: /CJ: /CK: /CL: /CM: /CN: /CO: /CP: /CQ: /CR: /CS: /CT: /CU: /CV: /CW: /CX: /CY: /CZ: /DA: /DB: /DC: /DD: /DE: /DF: /DG: /DH: /DI: /DJ: /DK: /DL: /DM: /DN: /DO: /DP: /DQ: /DR: /DS: /DT: /DU: /DV: /DW: /DX: /DY: /DZ: /EA: /EB: /EC: /ED: /EE: /EF: /EG: /EH: /EI: /EJ: /EK: /EL: /EM: /EN: /EO: /EP: /EQ: /ER: /ES: /ET: /EU: /EV: /EW: /EX: /EY: /EZ: /FA: /FB: /FC: /FD: /FE: /FF: /FG: /FH: /FI: /FJ: /FK: /FL: /FM: /FN: /FO: /FP: /FQ: /FR: /FS: /FT: /FU: /FV: /FW: /FX: /FY: /FZ: /GA: /GB: /GC: /GD: /GE: /GF: /GG: /GH: /GI: /GJ: /GK: /GL: /GM: /GN: /GO: /GP: /GQ: /GR: /GS: /GT: /GU: /GV: /GW: /GX: /GY: /GZ: /HA: /HB: /HC: /HD: /HE: /HF: /HG: /HH: /HI: /HJ: /HK: /HL: /HM: /HN: /HO: /HP: /HQ: /HR: /HS: /HT: /HU: /HV: /HW: /HX: /HY: /HZ: /IA: /IB: /IC: /ID: /IE: /IF: /IG: /IH: /II: /IJ: /IK: /IL: /IM: /IN: /IO: /IP: /IQ: /IR: /IS: /IT: /IU: /IV: /IW: /IX: /IY: /IZ: /JA: /JB: /JC: /JD: /JE: /JF: /JG: /JH: /JI: /JJ: /JK: /JL: /JM: /JN: /JO: /JP: /JQ: /JR: /JS: /JT: /JU: /JV: /JW: /JX: /JY: /JZ: /KA: /KB: /KC: /KD: /KE: /KF: /KG: /KH: /KI: /KJ: /KK: /KL: /KM: /KN: /KO: /KP: /KQ: /KR: /KS: /KT: /KU: /KV: /KW: /KX: /KY: /KZ: /LA: /LB: /LC: /LD: /LE: /LF: /LG: /LH: /LI: /LJ: /LK: /LL: /LM: /LN: /LO: /LP: /LQ: /LR: /LS: /LT: /LU: /LV: /LW: /LX: /LY: /LZ: /MA: /MB: /MC: /MD: /ME: /MF: /MG: /MH: /MI: /MJ: /MK: /ML: /MM: /MN: /MO: /MP: /MQ: /MR: /MS: /MT: /MU: /MV: /MW: /MX: /MY: /MZ: /NA: /NB: /NC: /ND: /NE: /NF: /NG: /NH: /NI: /NJ: /NK: /NL: /NM: /NN: /NO: /NP: /NQ: /NR: /NS: /NT: /NU: /NV: /NW: /NX: /NY: /NZ: /OA: /OB: /OC: /OD: /OE: /OF: /OG: /OH: /OI: /OJ: /OK: /OL: /OM: /ON: /OO: /OP: /OQ: /OR: /OS: /OT: /OU: /OV: /OW: /OX: /OY: /OZ: /PA: /PB: /PC: /PD: /PE: /PF: /PG: /PH: /PI: /PJ: /PK: /PL: /PM: /PN: /PO: /PP: /PQ: /PR: /PS: /PT: /PU: /PV: /PW: /PX: /PY: /PZ: /QA: /QB: /QC: /QD: /QE: /QF: /QG: /QH: /QI: /QJ: /QK: /QL: /QM: /QN: /QO: /QP: /QQ: /QR: /QS: /QT: /QU: /QV: /QW: /QX: /QY: /QZ: /RA: /RB: /RC: /RD: /RE: /RF: /RG: /RH: /RI: /RJ: /RK: /RL: /RM: /RN: /RO: /RP: /RQ: /RR: /RS: /RT: /RU: /RV: /RW: /RX: /RY: /RZ: /SA: /SB: /SC: /SD: /SE: /SF: /SG: /SH: /SI: /SJ: /SK: /SL: /SM: /SN: /SO: /SP: /SQ: /SR: /SS: /ST: /SU: /SV: /SW: /SX: /SY: /SZ: /TA: /TB: /TC: /TD: /TE: /TF: /TG: /TH: /TI: /TJ: /TK: /TL: /TM: /TN: /TO: /TP: /TQ: /TR: /TS: /TT: /TU: /TV: /TW: /TX: /TY: /TZ: /UA: /UB: /UC: /UD: /UE: /UF: /UG: /UH: /UI: /UJ: /UK: /UL: /UM: /UN: /UO: /UP: /UQ: /UR: /US: /UT: /UU: /UV: /UW: /UX: /UY: /UZ: /VA: /VB: /VC: /VD: /VE: /VF: /VG: /VH: /VI: /VJ: /VK: /VL: /VM: /VN: /VO: /VP: /VQ: /VR: /VS: /VT: /VU: /VV: /VW: /VX: /VY: /VZ: /WA: /WB: /WC: /WD: /WE: /WF: /WG: /WH: /WI: /WJ: /WK: /WL: /WM: /WN: /WO: /WP: /WQ: /WR: /WS: /WT: /WU: /WV: /WW: /WX: /WY: /WZ: /XA: /XB: /XC: /XD: /XE: /XF: /XG: /XH: /XI: /XJ: /XK: /XL: /XM: /XN: /XO: /XP: /XQ: /XR: /XS: /XT: /XU: /XV: /XW: /XX: /XY: /XZ: /YA: /YB: /YC: /YD: /YE: /YF: /YG: /YH: /YI: /YJ: /YK: /YL: /YM: /YN: /YO: /YP: /YQ: /YR: /YS: /YT: /YU: /YV: /YW: /YX: /YZ: /ZA: /ZB: /ZC: /ZD: /ZE: /ZF: /ZG: /ZH: /ZI: /ZJ: /ZK: /ZL: /ZM: /ZN: /ZO: /ZP: /ZQ: /ZR: /ZS: /ZT: /ZU: /ZV: /ZW: /ZX: /ZY: /ZZ:

| | Woonlasten
éénpersoons-
huishouden | Woonlasten
meerpersoons-
huishouden ^b | Rang
nummer ^d
meerpersoons-
huishouden | Netto
woonlasten ^c | Rang
nummer ^d
netto
woonlasten |
|---------------------|--|--|--|----------------------------------|--|
| Loon op Zand | 613 | 727 | 312 | 706 | 274 |
| Maasdonk | 552 | 783 | 378 | 742 | 340 |
| Mill en Sint Hubert | 617 | 786 | 382 | 767 | 363 |
| Moerdijk | 566 | 692 | 242 | 704 | 271 |
| Nuenen c.a. | 605 | 871 | 430 | 788 | 386 |
| Oirschot | 502 | 681 | 217 | 627 | 112 |
| Oisterwijk | 548 | 755 | 348 | 665 | 167 |
| Oosterhout | 674 | 674 | 200 | 667 | 176 |
| Oss | 631 | 631 | 98 | 632 | 115 |
| Reusel- De Mierden | 523 | 782 | 375 | 761 | 355 |
| Roosendaal | 715 | 780 | 372 | 794 | 392 |
| Rucphen | 660 | 724 | 306 | 715 | 285 |
| Schijndel | 543 | 682 | 221 | 659 | 163 |
| 's-Hertogenbosch | 558 | 623 | 80 | 601 | 72 |
| Sint-Anthonis | 591 | 743 | 331 | 738 | 331 |
| Sint-Michiëlgestel | 603 | 702 | 270 | 651 | 144 |
| Sint-Oedenrode | 546 | 763 | 357 | 716 | 287 |
| Someren | 520 | 624 | 83 | 605 | 80 |
| Son en Breugel | 581 | 631 | 101 | 564 | 34 |
| Steenbergen | 680 | 680 | 214 | 694 | 244 |
| Tilburg | 538 | 538 | 10 | 554 | 27 |
| Uden | 618 | 666 | 180 | 646 | 136 |
| Valkenswaard | 645 | 771 | 364 | 741 | 338 |
| Veghel | 641 | 742 | 329 | 718 | 293 |
| Veldhoven | 479 | 555 | 16 | 524 | 13 |
| Vught | 704 | 865 | 425 | 780 | 376 |
| Waalre | 614 | 686 | 225 | 607 | 84 |
| Waalwijk | 500 | 604 | 61 | 593 | 56 |
| Werkendam | 643 | 761 | 356 | 767 | 362 |
| Woensdrecht | 619 | 749 | 338 | 752 | 346 |
| Woudrichem | 596 | 696 | 260 | 693 | 237 |
| Zundert | 594 | 695 | 255 | 652 | 147 |
| Limburg | 580 | 669 | | 695 | |
| Beek | 691 | 772 | 367 | 799 | 398 |
| Beesel | 460 | 527 | 6 | 555 | 28 |
| Bergen L. | 564 | 659 | 167 | 685 | 218 |
| Brunssum | 668 | 727 | 310 | 774 | 371 |
| Echt-Susteren | 594 | 663 | 169 | 687 | 222 |
| Eijsden-Margraten | Tarieven nog niet bekend | | | | |
| Gennep | 593 | 693 | 247 | 697 | 254 |
| Gulpen-Wittem | 651 | 735 | 322 | 740 | 335 |
| Heerlen | 561 | 704 | 273 | 756 | 350 |

Gemeenten en stadsdelen in 2011 (CBS-codes)

Groningen		Gelderland								
Appingedam	3	Aalten	197	Anna Paulowna	366	Nederlek	643	Oosterhout	826	
Bedum	5	Apeldoorn	200	Beemster	370	Nieuw Lekkerland	571	Oss	828	
Bellingwedde	7	Arnhem	202	Bergen NH	373	Nieuwkoop	569	Reusel De Mierden	1667	
De Marne	1663	Barneveld	203	Blaaricum	375	Noordwijk	575	Roosendaal	1674	
Delfzijl	10	Berkelland	1859	Bloemendaal	376	Noordwijkerhout	576	Rucphen	840	
Eemmond	1651	Beuningen	209	Bussum	377	Oegstgeest	579	Schijndel	844	
Groningen	14	Bronckhorst	1876	Castricum	381	Oostflakkee	580	's Hertogenbosch	796	
Grootegast	15	Brummen	213	Den Heider	383	Oud Beijerland	584	Sint Anthonis	1702	
Haren	17	Buren	214	Diemen	400	Ouderkerk	644	Sint Michielsgestel	845	
Hoogezand Sappemeer	18	Culemborg	216	Drechterland	384	Papendrecht	590	Sint Oedenrode	846	
Leek	22	Doesburg	221	Edam Volendam	498	Pijnacker-Nootdorp	1926	Somerens	847	
Loppersum	24	Doetinchem	222	Heemstede	385	Ridderkerk	597	Son en Breugel	848	
Marum	25	Druten	222	Enkhuizen	388	Rijnsburg	602	Steenbergen	851	
Menterwolde	1987	Duiven	225	Graff De Rijp	365	Rijnwoude	1672	Tilburg	855	
Oldambt	1895	Ede	226	Haarlem	392	Rijswijk	603	Uden	856	
Pekela	765	Elburg	228	Haarlemmerliede c.a.	393	Rotterdam	599	Valkenswaard	858	
Slochteren	40	Epe	230	Haarlemmermeer	394	Schiedam	606	Veghel	860	
Stadskanaal	37	Ermelo	232	Harenkarspel	395	Schoonhoven	608	Veldhoven	861	
Ten Boer	9	Geldermalsen	233	Heemskerk	396	's Gravenhage	518	Vught	865	
Veendam	47	Groenlo	236	Heemstede	397	Sliedrecht	610	Waare	866	
Vlaktwedde	48	Groesbeek	240	Heerhugowaard	398	Spijkernisse	612	Waalwijk	867	
Winschoten	52	Harderwijk	241	Heiloo	399	Strijen	617	Werkendam	870	
Winsum	53	Hattum	243	Hilversum	402	Teylingen	1525	Woensdrecht	873	
Zuidhorn	56	Heerde	244	Hoornt	405	Valkenburg ZH	619	Woudrichem	874	
		Heumen	246	Huizen	406	Vlaardingen	622	Zundert	879	
		Lingewaal	252	Koggenland	1598	Vlist	623			
		Lingewaard	733	Landsmeer	415	Voorschoten	626	Limburg		
		Lochem	1705	Langedijk	416	Waddinxveen	627	Beek	888	
		Maasdriel	262	Laren	417	Wassenaar	629	Beesel	889	
		Millingen aan de Rijn	263	Medemblik	420	Westland	1783	Bergen L	893	
		Montferland	265	Muiden	424	Westvoorne	614	Brunssum	899	
		Neerijnen	1955	Naarden	425	Zederik	707	Echt-Susteren	1711	
		Neder-Betuwe	304	Niedorp	412	Zoetermeer	637	Eijsden-Margraten	1903	
		Nijkerk	258	Oostzaan	431	Zoeterwoude	638	Gennep	907	
		Nijmegen	267	Opmeer	432	Zuidplasp	1892	Gulpen-Wittem	1729	
		Nunspeet	268	Oude Amstel	437	Zwijndrecht	642	Heerlen	917	
		Oldebroek	302	Purmerend	439			Horst a/d Maas	1507	
		Oude IJsselstreek	269	Schagen	441	Zeeland		Kerkrade	928	
		Overbetuwe	1509	Schermer	458	Borsele	654	Landgraaf	882	
		Putten	1734	Stede Broec	532	Goes	664	Leudal	1640	
		Rhenum	273	Texel	448	Hulst	677	Maassgouw	1641	
		Rheden	274	Utgeest	450	Kapelle	678	Maastricht	935	
		Rijnwaarden	275	Uithoorn	451	Middelburg	687	Margraten	936	
		Rozendaal	196	Velsen	453	Noord Beveland	1695	Meerssen	938	
		Scherpenzeel	277	Venhuizen	454	Reimerswaal	703	Mook en Middelaar	944	
		Tiel	279	Waterland	852	Schouwen Duiveland	1676	Nederweert	946	
		Ubbergen	281	Weesp	457	Nuth	1714	Nuth	951	
		Voorst	282	Wieringen	462	Onderbanken	715	Onderbanken	881	
		Wageningen	285	Wieringermeer	463	Tholen	716	Peel en Maas	1894	
		West Maas en Waal	289	Wormerland	1696	Veerse	717	Roerdalen	1669	
		Westervoort	668	Zaanstad	880	Vlissingen	718	Roermond	957	
		Wijchen	293	Zandvoort	479			Schinnen	962	
		Winterswijk	296	Zeevang	473	Noord-Brabant		Simpelveld	965	
		Zaibommel	294	Zijpe	478	Aalburg	738	Sittard-Geleen	1883	
		Zevenaar	297		476	Alphen Chaam	1723	Stein	971	
		Zutphen	299	Zuid-Holland		Asten	743	Vaals	981	
			301	Alblasserdam	482	Baarle Nassau	744	Valkenburg ad Geul	994	
				Albrandswaard	613	Bergen op Zoom	748	Venlo	983	
		Utrecht		Alphen a/d Rijn	484	Bergeijk	1724	Venray	984	
		Amerongen	306	Barendrecht	489	Bernheze	1721	Voerendaal	986	
		Amersfoort	307	Bergambacht	491	Best	753	Weert	988	
		Baarn	308	Bernisse	568	Bladel	1728			
		Bunnik	312	Binnenmaas	585	Boemel	755	Flevoland		
		Bunschoten	313	Bodegraven-Reeuwijk	1901	Boxmeer	756	Almere	34	
		De Bilt	310	Boskoop	499	Boxtel	757	Dronen	303	
		De Ronde Venen	736	Brielle	501	Breda	758	Lelystad	995	
		Doorn	315	Capelle aan den IJssel	502	Cranendonck	1706	Noordoostpolder	171	
		Driebergen/Rijsen-b.	316	Cromstrijen	611	Cuijk	1684	Urk	184	
		Eemnes	317	Delft	503	Deurne	762	Zeewolde	50	
		Houten	321	Dirksland	504	Dongen	766			
		IJsselstein	353	Dordrecht	505	Drimmelen	1719	Stadsdelen Amsterdam		
		Leersum	326	Giessenlanden	689	Eersel	770	West	1	
		Leusden	327	Goedereede	511	Eindhoven	772	Noord	2	
		Lopik	331	Gorinchem	512	Etten Leur	777	Nieuw-West	3	
		Maarn	332	Gouda	513	Geertruidenberg	779	Zuidoost	4	
		Montfoort	335	Graafstroom	693	Geldrop-Mierlo	1771	Zuid	5	
		Nieuwegein	356	Hardinxveld Giess.	523	Gemert-Bakel	1652	Oost	6	
		Oudewater	589	Hellevootsluis	530	Gilze en Rijen	784	Centrum	7	
		Renswoude	339	Hendrik Ido Ambacht	531	Goirle	785	Westpoort	8	
		Rhene	340	Hillegom	534	Grave	786			
		Soest	342	Kaag en Braassem	1884	Haaren	788			
		Stichtse Vecht	1904	Katwijk	537	Halderberge	1655			
		Utrecht	344	Korendijk	588	Heeze Leende	1658			
		Veenendaal	345	Krimpen ad IJssel	542	Helmond	794			
		Vianen	620	Lansingerland	1621	Heusden	797			
		Wijk bij Duurstede	352	Leerdam	545	Hilvarenbeek	798			
		Woerden	632	Leiden	546	Laarbeek	1659			
		Woudenberg	351	Leiderdorp	547	Landerd	1685			
		Zeist	355	Leidschendam-Voorburg	1916	Loon op Zand	809			
				Lisse	694	Maasdonk	1671			
		Noord-Holland		Maassluis	553	Liesveld	815			
		Aalsmeer	358	Middeharnis	556	Mill en Sint Hubert	1709			
		Alkmaar	361	Midden Delfland	1842	Moerdijk	820			
		Amstelveen	362			Nueneen c.a.	823			
		Amsterdam	363			Oirschot	824			
						Oisterwijk	824			

Noten

- 1 Bron: CBS (Statline, 4 februari 2011) en CPB (concept kerngegevens tabel CEP 2011).
- 2 Gemeenten mogen precario heffen op onder meer ondergrondse leidingen. Sommige waterleidingbedrijven, die actief zijn in gemeenten die van deze mogelijkheid gebruik maken, maar ook in gemeenten die dat niet doen, rekenen de precario per gemeente door aan hun afnemers. Zo wordt voorkomen dat huishoudens in gemeenten zonder precario meebetalen aan de precarioheffing door andere gemeenten. Onderstaande tabel geeft aan in welke gemeenten huishoudens naast het standaardvastrecht een extra bedrag aan hun waterleidingbedrijf betalen omdat hun gemeente precario heft.

Gemeente (deel)	Bedrag exclusief btw (2011)
Alblasserdam	38,99
Amstelveen	0,33
Amsterdam	0,33
Delfzijl	22,09
Diemen	0,33
Heemstede	0,33
Kaag en Braassem	13,32
Katwijk	21,20
Leiden	26,80
Leiderdorp	14,31
Leidschendam-Voorburg	4,80
Maassluis	14,52
Muiden	0,33
Nieuwkoop	11,09
Noordwijkerhout	33,30
Oegstgeest	43,30
Ouder-Amstel	0,33
Rijnwoude	9,93
Rijnwoude (kern Benthuizen)	7,80
Rijswijk	8,40
Rotterdam	7,23
Rotterdam (wijk Nesselande)	15,30
Schiedam	9,89
s-Gravenhage	16,10
Teylingen	25,80
Vlaardingen	11,02
Voorschoten	12,10
Wassenaar	36,10
Zeewolde	17,50
Zoeterwoude	39,38
Zuidplas (Zevenhuizen-Moerkapelle)	12,10

Bron: Vewin

- 3 Zuiveringsheffing, ingezetenenheffing en heffing gebouwd. De provinciale belasting (opcenten op de motorrijtuigenbelasting) laten we er buiten, omdat dit geen woonlasten zijn.
- 4 Tweede Kamer, Vergaderjaar 2007-2008, 31 200 XIII, nr. 52.
- 5 De variatiecoëfficiënt is gedefinieerd als de standaarddeviatie gedeeld door het gemiddelde. De coëfficiënten zijn berekend op basis van de gebieden die in deze atlas worden gehanteerd (zie de bijlage, tabel 5), en dus niet op basis van gemeenten. Dit omdat tarieven binnen gemeenten soms verschillen.

- 6 Gemeenten die geen toeristenbelasting hanteren zijn niet meegerekend bij het berekenen van de variatiecoëfficiënt van de tarieven van de toeristenbelasting.
- 7 Gemeenten die geen hondenbelasting hanteren zijn niet meegerekend bij het berekenen van de variatiecoëfficiënt van de tarieven van de hondenbelasting.
- 8 Bronnen: *Miljoennota* 2011 (Rijk) en CBS (Statline, 4 februari 2011).
- 9 De in 2005 afgeschafte zalmsnip blijft hierbuiten. Deze werd door het Rijk bekostigd. Ook in de rest van dit hoofdstuk blijft de zalmsnip buiten beschouwing.
- 10 Zie M.A. Allers, De verdeling van het gemeentefonds: kritiek op de bestaande methode en voorstel voor alternatief, *Tijdschrift voor Openbare Financien*, 2005, nr. 4, blz. 158-189.
- 11 Kostenverschillen worden wat betreft de riolering deels via de algemene uitkering geëgaliseerd, maar dat geldt niet voor de kosten van de vuilnisophaal.
- 12 M.A. Allers (2006), Decentralisatie, Verevening en de Bekostiging van Overheidsvoorzieningen. Het derde aspiratieniveau en de voorkeursvolgorde tegen het licht, in: VNG, *De Financiële Verhouding onder de Loep*, Den Haag: VNG.
- 13 M.A. Allers (2010), *Verevening conform het derde aspiratieniveau*, Groningen: COELO; M.A. Allers (2010), Gemeentefonds verevent minder dan gedacht. *ESB*, 95(4599), 744-745.
- 14 Zie de vorige noot.
- 15 Zie de vorige noot.
- 16 M.C. Wassenaar, Aantal artikel 12-gemeenten daalt gestaag, *B&G*, februari 1999, blz. 28-32.
- 17 Lelystad is formeel wel een artikel 12-gemeente, maar materieel niet. In het verleden zijn voor Lelystad gelden aan het gemeentefonds toegevoegd en via artikel 12 aan die gemeente uitgekeerd. Thans krijgt Lelystad geen artikel 12-uitkering meer, maar worden de aan het gemeentefonds toegevoegde gelden nog wel via artikel 12 uitgekeerd. Die uitkering komt dus niet meer ten laste van de collectiviteit van de gemeenten, zoals bij artikel 12-uitkeringen gebruikelijk is.
- 18 Vlagtwedde, Heumen, Stichtse Vecht, Medemblik en Eijsden-Margraten.
- 19 Beesel en Bodegraven-Reeuwijk.
- 20 Het eigenwoningforfait vormt een onderdeel van de inkomstenbelasting. Voor woningen vanaf 75.000 euro geldt dat 0,55 procent van de woz-waarde als inkomen wordt belast. Bij een modaal inkomen valt dit onder een tarief van 42%, zodat het eigenwoningforfait voor een woning met de landelijke gemiddelde waarde van 239.000 euro uitkomt op 552 euro. Dat is vergelijkbaar met een ozb-tarief van 0,2310 euro.
- 21 "ozb-maximum loslaten onverantwoord", persbericht VNO-NCW, 20 juli 2007.
- 22 De gegevens zijn afkomstig van het CBS (www.cbs.nl).
- 23 Zie M.A. Allers, C. Hoeben (2010), Effects of Unit-Based Garbage Pricing: A Differences-in-Differences Approach, *Environmental and Resource Economics*, 45, 405-428.
- 24 Zie M.A. Allers, C. Hoeben (2010), Effects of Unit-Based Garbage Pricing: A Differences-in-Differences Approach, *Environmental and Resource Economics*, 45, 405-428; of M.A. Allers, C. Hoeben, Met gedifferentieerd tarief minder afval, *ESB*, 16 oktober 2009, blz. 621-622.
- 25 Zie M.A. Allers, C. Hoeben (2010), Effects of Unit-Based Garbage Pricing: A Differences-in-Differences Approach, *Environmental and Resource Economics*, 45, 405-428; of M.A. Allers, C. Hoeben, Met gedifferentieerd tarief minder afval, *ESB*, 16 oktober 2009, blz. 621-622.
- 26 De gemeente Eijsden-Margraten kent op dit moment nog afzonderlijke tarieven voor de twee voormalige gemeenten maar verwacht dit in de loop van het jaar te harmoniseren.
- 27 *Programmabegroting 2011 Borsele*, paragraaf lokale heffingen.
- 28 AOO, *Verkenning naar de kostenontwikkeling in het gemeentelijk afvalbeheer*, 2004.
- 29 Dit is geregeld in het Besluit beheer verpakkingen en papier en karton, *Staatsblad* 2005, blz. 183.
- 30 Tweede Kamer, Vergaderjaar 2009-2010, 28 694, nr. 83.
- 31 Persbericht VNG en Nedvang, *Vergoedingen gemeenten voor kunststofinzameling blijven gelijk*, 25 januari 2011.
- 32 Zie VNG, Brief aan parlement, AO afval en verpakkingen, 23 februari 2011.
- 33 In april 2007 veroorzaakte de Arnhemse rechtbank beroering door de Nijmeegse rioolrechtverordening onverbindend te verklaren, omdat in die gemeente alleen eigenaren rioolrecht betaalden. Dat zou in strijd zijn met het gelijkheidsbeginsel. In september 2007 keurde het gerechtshof van Arnhem de Nijmeegse verordening in hoger beroep echter wel goed. Hiermee blijft de al jaren bestaande praktijk bestaan dat de meeste gemeenten alleen de eigenaar of de gebruiker aanslaan.

- 34 In Culemborg was vóór 2001 het rioolrecht een gebruikersheffing die deels afhankelijk was van de woz-waarde en deels van het waterverbruik. In 2001 is de gemeente overgestapt op een ander tariefsysteem.
- 35 P. Kooreman, De prijsgevoeligheid van huishoudelijk watergebruik, *ESB*, 24 februari 1993, blz. 181-183.
- 36 Stichting Rioned, *Riolering in beeld. Benchmark rioleringszorg 2010*, blz. 136.
- 37 E. Gerritsen, C. Hoeben en J.Th. van der Veer, *Audit WB21: Kosten- en lastenontwikkeling ten gevolge van de NBW-opgave wateroverlast*, COELO-rapport 06-3, Groningen, 2006. Zie ook E. Gerritsen en C.G.M. Sterks, *Kostenontwikkeling in de waterketen 1990-2010*, COELO-rapport 04-3, Groningen, 2004.
- 38 Commissie-Gast (2010), *Doelmatig beheer waterketen. Eindrapport commissie feitenonderzoek*, 29 maart 2010
- 39 Voor de ozb-tarieven golden in 2006 en 2007 wel wettelijke maxima, maar deze maximering is in 2008 vervallen.
- 40 Gemeentewet artikel 229b.
- 41 Respectievelijk *Model kostenonderbouwing rioolheffing* en *Model kostenonderbouwing afvalstoffenheffing*, VNG, 2010.
- 42 Zie ook de *Atlas van de lokale lasten 2001*, blz. 15-18.
- 43 *Programmabegroting 2011 Borsele*, blz. 50-51.
- 44 De gedachte hierachter is dat inwoners van die gemeenten meer belasting kunnen betalen, omdat zij rijker zijn dan inwoners van gemeenten met goedkope huizen. Op dit uitgangspunt is echter wel het een en ander af te dingen. Belasting wordt immers betaald uit het inkomen, niet uit de woningwaarde. Zie M.A. Allers, Verevening van belastingcapaciteit tussen gemeenten kan beter, *Tijdschrift voor Openbare Financiën*, nr. 4, 2003, blz. 146-156.
- 45 M.A. Allers, L.A. Toolsema, A.S. Zeilstra, *De financiële positie van de gemeente Harlingen en de sturingsmogelijkheden van de raad*, COELO-rapport 08-01, Groningen, 2008.
- 46 Uit onderzoek bleek in het verleden dat gebruikers in gemeenten met een rechtse raad een naar verhouding groter deel van de woonlasten betalen dan in gemeenten met een linkse raad. Zie M. Wassenaar, Lokale lastenpolitiek, *ESB*, 12 maart 1999, blz. 193-195.
- 47 In veel gevallen zal de huurtoeslag de doorberekende eigenarenheffingen (grotendeels) compenseren. Niet iedereen ontvangt echter huurtoeslag.
- 48 Uit onderzoek bleek in het verleden dat met name "linkse" gemeenten van de mogelijkheid gebruik maken om aan inkomenspolitiek te doen. Zie M. Wassenaar, Lokale lastenpolitiek, *ESB*, 12 maart 1999, blz. 193-195.
- 49 De gemeentelijke progressiefactor P is als volgt gedefinieerd: $P = WL4/3 / WL2/3 - 1$. Hierin staat WL4/3 voor de woonlasten in een woning waarvan de waarde éénderde boven het in de gemeente geldende gemiddelde ligt, terwijl WL2/3 staat voor de woonlasten in een woning met een waarde van éénderde onder het gemiddelde. In een gemeente zonder ozb (en met een rioolheffing die niet is gekoppeld aan de woz-waarde) zou P op nul komen: de woonlasten zijn onafhankelijk van de waarde van de woning. Dit komt echter niet voor. Bij de berekening van de woonlasten nemen we ook eventuele heffingskortingen mee. Daardoor is het in theorie mogelijk dat P hoger is dan één. Dit is het geval als de heffingskorting meer bedraagt dan de gezamenlijke aanslag voor rioolheffing en reinigingsheffing.
- 50 Om na te gaan of iemand voor kwijtschelding in aanmerking komt, wordt eerst nagegaan of vermogen aanwezig is. Is dat zo, dan kan geen kwijtschelding worden verleend. Dit betekent dat huizenbezitters pas voor kwijtschelding in aanmerking komen nadat zij hun huis hebben "opgegeten". In de praktijk is deze vermogenstoets soms minder streng dan op papier. Vermogen is moeilijk te controleren. Is geen vermogen aanwezig, dan dient de betalingscapaciteit te worden vastgesteld. Is die ontoereikend, dan kan kwijtschelding worden verleend. Om de betalingscapaciteit vast te stellen wordt eerst het netto besteedbare inkomen berekend: dit is het netto inkomen na aftrek van een aantal vaste lasten. Van het netto inkomen worden vervolgens de kosten van bestaan (ook wel: kwijtscheldingsnorm) afgetrokken. Met ingang van 1996 is het lagere overheden toegestaan een norm te hanteren van maximaal 100 procent van de relevante bijstandsnorm (het Rijk zelf blijft het percentage van 90 hanteren, dat vroeger ook voor lagere overheden gold). Is de aldus vastgestelde betalingscapaciteit positief, dan moet (zo nodig) 80 procent hiervan voor belastingbetaling worden opgeëist. De rest kan worden kwijtgescholden. Is geen betalingscapaciteit aanwezig, dan kan de gehele belastingschuld worden kwijtgescholden.
- 51 "Toeristenbelasting teistert bedrijven", kopte De Telegraaf op 3 mei 2010 bijvoorbeeld. Tweede-kamerlid Algra zag hierin aanleiding om de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties aan de tand te voelen (Tweede Kamer, vergaderjaar 2009-2010, Aanhangsel, 2382).
- 52 Hoge Raad, 21 juni 2000, nr. 33816.
- 53 Dit is geregeld in het *Besluit paspoortgelden* (artikel 6), dat jaarlijks wordt aangepast.
- 54 De legestarieven van Assen, Bodegraven-Reeuwijk, Het Bildt, en Wageningen worden mogelijk in de loop van het jaar nog

aangepast.

- 55 *Kabinetsplan aanpak administratieve lasten*, Tweede Kamer, vergaderjaar 2006-2007, 29 515, nr. 200.
- 56 Deze prijzen worden al enige jaren gepubliceerd in de Atlas van de lokale lasten (COELO) en waren dus al beschikbaar.
- 57 Rijk legt vaste prijs voor rijbewijs op, *Binnenlands Bestuur*, 20 februari 2009, blz. 13.
- 58 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, *Meicirculaire Gemeentefonds 2009*, Den Haag, 2009.
- 59 Zie Tweede Kamer, vergaderjaar 2009-2010, 29 398, nr. 229.
- 60 Zie Tweede Kamer, vergaderjaar 2007-2008, 30 844, nr. 41.
- 61 De index is als volgt berekend. Voor elke gemeente wordt elk van de drie tarieven afzonderlijk gedeeld door het gewogen landelijke gemiddelde. Deze drie cijfers worden per gemeente opgeteld, en door drie gedeeld. Dit levert een index op waarvan het gewogen gemiddelde één is. De index gaat er impliciet van uit dat allee drie soorten vergunningsaanvragen even belangrijk zijn. Dat is natuurlijk voor discussie vatbaar.
- 62 Dit is vastgelegd in de *Regeling maximum aantal provinciale opcenten motorrijtuigenbelasting 2011*. Bij het bepalen van het maximale aantal opcenten wordt rekening gehouden met het vierjaarlijks voortschrijdend gemiddelde van de groeivoet van het netto nationaal inkomen tegen marktprijzen.
- 63 Raad voor de financiële verhoudingen, *Naar een herijking van de financiële verhouding tussen Rijk en provincies*, Rfv, Den Haag, 2009.
- 64 Commissie Versterking bestuurlijke slagkracht provincies, *Financiële slagkracht van de provincies*, Interprovinciaal Overleg, Den Haag, 2002.
- 65 Zie M.A. Allers, Moeten provincies belasting heffen?, *Tijdschrift voor Openbare Financien*, jaargang 42, 2010, nr. 1, blz. 12-19.
- 66 Bron: www.cbs.nl.
- 67 *Programmabegroting 2011*, Provincie Groningen, blz. 232.
- 68 *Storm Werkdocument, Uitwerking voorstellen voor een doelmatiger waterbeheer*. Unie van Waterschappen 21 april 2010, blz.18.
- 69 Zie C. Hoeben, *Ontwikkeling waterschapslasten in de periode 1998-2012*, COELO-rapport 10-3, Groningen, 2010.
- 70 Zie C.Hoeben, *Lastenontwikkeling als gevolg van de bijdrage door waterschappen aan het Hoogwaterbeschermingsprogramma*, COELO-rapport 11-01, Groningen 2011.
- 71 CBS, www.statline.nl.
- 72 Gewogen naar het aantal vervuilingseenheden van huishoudens
- 73 Eén waterschap, Scheldestromen, dekt de kosten van het wegenbeheer uit de watersysteemheffing.
- 74 De totale waarde van onroerende zaken in 2009 per gemeente (te vinden op Statline, www.cbs.nl) is vermenigvuldigd met de waardeinstijgingen voor woningen en niet-woningen (zie kaart 2 en 3). Vervolgens is per waterschap berekend wat de totale waarde van de onroerende zaken was in het gebied in 2009 en 2010 en wat de waardeinstijging is. Waar binnen een gemeente meerdere waterschappen actief zijn, is een gewogen gemiddelde berekend.
- 75 M.A. Allers en C. Hoeben (2010), Effects of unit-based garbage pricing: a differences-in-differences approach, *Environmental and Resource Economics*, 45, 405-428.
- 76 M.A. Allers, C. Hoeben, Effect diftar is wat kleiner dan gedacht, *B&G*, oktober 2009, blz. 5-8.
- 77 Precieze cijfers hieromtrent zijn niet beschikbaar. Wij gaan er van uit dat één kilo afval in een zak zeven (restafval) of zes (gft-afval) liter inneemt en in een bak respectievelijk zes (restafval) of vijf (gft-afval) liter. De achterliggende gedachte hierbij is dat afval in een bak verder kan worden gecompriemd dan in een zak, omdat een zak gemakkelijker scheurt.
- 78 We gaan er verder van uit dat zakken en bakken vol worden aangeboden, en dat een meerpersoonshuishouden bestaat uit drie personen.
- 79 Hiernaast omvat de eigeninkomstenmaatstaf nog een bedrag per woonruimte, maar dat is voor deze discussie niet zo belangrijk.
- 80 Een alternatief voor het corrigeren van het ozb-tarief voor het feit dat niet volledig wordt verevend is het berekenen van de gemiddelde ozb-aanslag gecorrigeerd voor het feit dat de belastinggrondslag überhaupt wordt verevend. Dit zou op hetzelfde neerkomen.
- 81 Dit is berekend als 0,8 keer het verschil tussen de landelijke per capita waarde van woningen en die waarde in Pekela, vermenigvuldigd met het rekentarief voor eigenaren van woningen (0,0935 in 2011).
- 82 Dit blijkt als bij de bovenstaande berekening geen 0,8 (80 procent) maar 100 procent van de woningwaarde wordt genomen.
- 83 Te berekenen als $7,95 / (61.359 / 100)$.

